

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
VĒSTURES UN FILOZOFIJAS FAKULTĀTE

Vēstures un arheoloģijas nodaļa

Vēstures bakalaura studiju programmas

3. kursa students

Reinis Mālnieks

Stud.apl.Nr.rm14011

**Latvijas armijas darbība 1919. g. vasarā – 1920. g. februārī:
karadarbība Līvānu apkārtnē**

Bakalaura darbs

Darba zinātniskais vadītājs

Dr. hist., prof. Ēriks Jēkabsons

Rīga 2017

Saturs

Saturs.....	2
Anotācija.....	3
Annotation.....	4
Ievads.....	5
Avotu un literatūras apskats.....	8
1. Latvijas armijas darbība 1919. gada vasarā.....	13
1.1 Latvijas armijas izveide.....	13
1.2 Austrumu frontes izveide un militāra situācija 1919. gada vasarā.....	17
1.3 Kaujas Līvānu apkārtnē 1919. gada 26.-30. augustā.....	25
2. Militārā situācija Austrumu frontē Līvānu apkārtnē 1919. gada septembrī un Līvānu atbrīvošana 3. oktobrī.....	39
2.1 Militārā situācija Latvijā 1919. gada septembris – novembris.....	39
2.2 Situācija Austrumu frontē Līvānu apkārtnē 1919. gada septembrī.....	43
2.3 Līvānu atbrīvošana 3. oktobrī.....	51
3. Militārā situācija Austrumu frontē, Līvānu apkārtnē 1919. gada oktobris – 1920. gada februāris.....	63
3.1 Militārā situācija Līvānu apkārtnē 1919. gada oktobris – decembris.....	63
3.2 Karadarbībā Līvānu apkārtnē Latgales atbrīvošanas operācijas laikā 1920. gada janvāri.....	71
Secinājumi.....	80
Izmantotie avoti un literatūra.....	83
Pielikumi.....	87

Anotācija

Pētījums ir veltīts līdz šim zinātniski pētnieciskajā literatūrā nepētītai tēmai - Latvijas armijas darbībai Neatkarības kara laikā Austrumu frontes, Līvānu sektorā. Darba mērķis ir izpētīt Latvijas armijas darbību konkrētajā frontes sektorā laika periodā no 1919. gada augusta līdz 1920. gada februārim, pievēršot galveno uzmanību militārajam aspektam.

Darba sākumā tiek aplūkota Latvijas armijas izveide un tās karaspēka daļu izvietojšanās Austrumu frontē, kam seko Latvijas armijas pirmās militāras operācijas apraksts. Tālāk pētījumā tiek pētīta karadarbība Austrumu frontes Līvānu sektorā no 1919. gada septembrim līdz 1920. gada februārim.

Atslēgas vārdi: Latvijas armija, Kurzemes divīzija, 3.Jelgavas kājnieku pulks, 4. Valmieras kājnieku pulks, 2.Ventspils kājnieku pulks, Vācu zemessargi, Līvāni, Austrumu fronte.

Annotation

The study is devoted to unexplored subject in scientific research literature - Latvian army actions during the Latvian War of Independence on the Eastern Front, Līvānu sector. The aim is to explore the Latvian army operations in a particular sector of the front in the period from August 1919. to February 1920., focusing on the military aspects.

At the beginning study looks at Latvian army establishment and it's stationing of troops on the Eastern Front, followed by Latvian army first military operation description. Further study researches warfare in Līvānu frontline sector from September 1919 to February 1920.

Keywords: Līvāni, Latvian army, 3.Jelgavas infantry regiment, Baltische Landeswehr, Latvian War of Independence, Kurzemes Division

Ievads

Pirmā pasaules kara un revolūciju rezultātā 1917. gadā, sabrūkot Krievijas impērijai un gadu vēlāk sākoties pilsoņu karam, impērijas teritorijā esošajām nacionalitātēm radās labvēlīgi apstākļi neatkarīgu valstu izveidei. Viena no šīm nacionalitātēm - latvieši, kuri 1918. gada 18. novembrī, atrodoties zem vācu okupācijas karaspēka, proklamēja neatkarīgu Latvijas Republiku. Jaunizveidotā valsts nevarēja nodrošināt savu pastāvēšanu mierīgā ceļā, jo 1918. gada novembrī Padomju Krievija bija anulējusi Brestas miera līgumu, un jau 1918. gada decembrī Latvijas teritorijā ienāca Sarkanā armija, ar mērķi šeit izveidot Padomju Krievijas satelītvalsti, kā rezultātā sākās Latvijas Neatkarības karš, kurš ilga no 1918. gada decembra līdz 1920. gada 11. augustam.

Aplūkojot karadarbību Latvijas teritorijā šajā laikā periodā, vislielākā uzmanība tiek pievērsta kaujām 1919. gada pavasarī Kurzemē un Vidzemē, 1919. gada jūnijā notikušajām Cēsu kaujām, Bermontiādei 1919. gada rudenī un Latgales atbrīvošanas operācijai 1920. gada ziemā, nepelnīti mazu uzmanību veltot karadarbībai, kura risinājās starp vai arī paralēli šīm kaujām.

Viens šāds piemērs Latvijas Neatkarības kara historiogrāfijā, ir kaujas, kuras risinājās 1919. gada vasarā – 1920. gada ziemā Austrumu frontē Līvānu miesta apkārtnē, kurš atradās Latgales reģiona dienvidaustrumu daļā, Daugavas labajā krastā, pie Dubnas ietekas Daugavā¹. Līvānu miests (skatīt 1. un 2. pielikumu) kopš 1918. gada decembra atradās lielinieku kontrolē. Militāru stratēģisku nozīmi iegūstot 1919. gada vasarā, līdz ar Austrumu (Latgales) fronti izveidi, kad miestā un tā apkārtnē Sarkanā armija, ņemot vērā reljefu gar Daugavas, Dubnas, Ošas upēm, izveidoja galvenās aizsargpozīcijas, padarot Līvānu apkārtni par vienu no nocietinātākajiem Austrumu frontes sektoriem Dienvidlatgalē. Militāri stratēģiska nozīmē arī bija dzelzceļa līnijai Daugavpils – Krustpils – Rīga, kura stiepās cauri Līvānu miestam.

---

¹ Attālums no Līvāniem līdz Rīgai 170km, Daugavpilij, Jēkabpilij 28 km, Preiļiem 36 km.

Līvānu apkārtnē 1919. gada 26. augustā tika īstenota pirmā Latvijas armijas militārā operācija un tā paša gada 3. oktobrī 3. Jelgavas kājnieku pulka uzbrukuma rezultātā, Līvānu miests tika atbrīvots no Sarkanās armijas daļām, kam bija ietekme uz Bermontiādes un Dienvidlatgales atbrīvošanas gaitu.

Aplūkojot literatūru par Latvijas Neatkarības kara vēsturi, varu secināt, ka pēdējais darbs, kurā ir aprakstīta karadarbība Līvānu frontē, ir pirms 79 gadiem sarakstītā Mārtiņa Peniņa rediģētā Latvijas Atbrīvošanas kara vēsture, kurai ir zināmi trūkumi²; zinātniski pētnieciskajā literatūrā nav neviena pētījuma, kurā būtu aplūkota Latvijas armijas darbība konkrētajā frontes sektorā. Tēmas padziļināta izpēte ir nepieciešama, jo tā ieņem ļoti svarīgu vietu Latvijas militārajā un Latvijas armijas vēsturē, nerunājot par Latvijas Neatkarības kara vēsturi, jo tieši Līvānu frontes sektorā tika veikta Latvijas armijas pirmā militārā operācija, tai beidzoties ar neveiksmi, un tieši šeit, līdz ar Līvānu miesta ieņemšanu, tika īstenota pirmā veiksmīgā Latvijas armijas militārā operācija. Tēma ir aktuāla, jo drīzumā aprit simtgade, kopš Latvijas Neatkarības kara sākuma, līdz ar to šādu mazāk zināmu tēmu izpēte ir ne tikai vēlama, bet arī nepieciešama, lai atbrīvotos no pastāvošajiem mītiem un vēsturiskajām neprecizitātēm.

Darba mērķis ir izpētīt Latvijas armijas darbību Līvānu frontē laika periodā no 1919. gada vasaras līdz 1920. gada februārim, pievēršot galveno uzmanību militārajam aspektam, tas ir - karadarbībai un faktoriem, kas ietekmēja Latvijas armijas karaspēku daļu kaujas spējas konkrētajā frontes sektorā.

Lai sasniegtu darba mērķi, izvirzīju sekojošus uzdevumus: 1) Dot ieskatu par Latvijas armijas izveidi, tās izvietošanos Austrumu (Latgales frontē) 1919. gada vasarā 2) Aprakstīt pirmo Latvijas armijas veikto militāro operāciju 1919. gada 26. augustā Līvānu apkārtnē. 3) Aplūkot militāri politisko situāciju Latvijas teritorijā 1919. gada rudenī un Latvijas armijas darbību Līvānu frontes rajonā septembra mēnesī. 4) Izpētīt Līvānu atbrīvošanu no Sarkanās armijas 3. oktobrī. 5) Aprakstīt karadarbību Austrumu frontes Līvānu sektorā no 1919. gada 4. oktobra līdz 1920. gada janvārim. 6) Aplūkot Latgales atbrīvošanas operācijas gaitu Līvānu apkārtnē.

---

² Jēkabsons, E. *Latvijas Neatkarības karš 1918.-1920. Gadā: Galveno Militārpolitisko norišu Atspoguļojums Historiogrāfijā*, Latvijas Valstiskumam 90. Latvijas valsts neatkarības ideja un realizācija, Latvijas Vēstures institūta apgāds, 2010, 90.lpp.

Darbs ir sadalīts trijās galvenajās nodaļās, kuras veidotas pēc hronoloģiskā iedalījuma. Pirmā nodaļā virspusēji aplūkoju Latvijas Nacionālo bruņoto spēku reorganizāciju, Austrumu frontes izveidošanos 1919. gada vasarā, pievēršot galveno uzmanību pirmajai Latvijas armijas veiktajai militārajai operācijai tā paša gada 26.-30. augustā. Otrajā nodaļā pētu vispārējo militāri politisko stāvokli Latvijas teritorijā 1919. gada rudenī, stāvokli Līvānu frontē 1919. gada septembra – oktobra mēnesī un Līvānu atbrīvošanu. Pēdējā nodaļā aplūkoju karadarbību Līvānu frontē laika periodā no 1919. gada oktobra līdz janvāra mēnesim, noslēdzot darbu ar Latvijas armijas darbības aprakstu Līvānu frontē Latgales atbrīvošanas operācijas laikā.

Darbu izvēlējos sadalīt šādi, lai pēc iespējas labāk aplūkotu notikumus Līvānu frontes sektorā, tos neatraujot to vispārējā militāri politiskā konteksta Latvijas Neatkarības kara laikā.

Lai izpildītu izvirzītos uzdevumus, tika veikta darbā aplūkotā laika perioda arhīvu materiālu analīze, kā arī apskatīti un analizēti Latvijas Neatkarības kara historiogrāfijas darbos minētie fakti, notiekošie procesi, kuri ir attiecināmi uz karadarbību Austrumu frontē, Līvānu frontes sektorā 1919. gada vasarā - 1920. gada ziemā.

Avotu un literatūras apskats

I. Avoti

1. Arhīvu materiāli

1. Nacionālais arhīvs, Latvijas Valsts vēstures arhīvs (LVVA)

Zinātniski pētnieciskā darba izstrādē, aprakstot karadarbību Līvānu apkārtnē, galvenokārt balstījos uz arhīvos pieejamiem rakstiskajiem avotiem, kuri atrodas Latvijas Valsts Vēstures arhīvā (LVVA).

Liels skaits avotu saistībā ar karadarbību Līvānu apkārtnē, bija atrodams Kara vēstures komisijas (6033.) fondā³. 55. lietā bija atrodama operatīva informācija par Sarkanu armiju, tās novietojumu, sastāvu, pozīcijām, apgādi un armijas kopējo stāvokli. Kurzemes divīzijas kauju apraksti, kuros fiksēta visa karadarbība Līvānu apkārtnē no 1919. gada septembra līdz tā paša gada decembrim, bija atrodami 186. lietā. Aprakstot uzbrukumu Līvāniem 1919. gada 26. augustā, izmantoju 57. lietu - tur bija atrodamas uzbrukuma pavēlēs, kaujas apraksti un pulku komandieru ziņojumi par operācijas gaitu. Šajā fondā arī atrodama informācija par Kurzemes karaspēka daļu bruņojumu.

Kauju apraksti saistībā ar Līvānu atbrīvošanu 1919. gada 3. oktobrī, ir atrodami 3. Jelgavas kājnieku pulka (1491.)⁴ fonda 1992. lietā: kauju aprakstu oriģināli no 3. Jelgavas kājnieku pulka bataljonu, rotu, vadu komandieriem, kā arī individuāliem kareivjiem. No šī fonda arī izmantoju ziņojumus un telefonogrammas par frontes stāvokli, kauju rajonu shēmas, Kurzemes kaujas rajona priekšnieka slepenās pavēles un ziņas par frontes dislokāciju, ziņojumus no frontes, kauju pavēles,

---

³ LVVA,6033.f.(Kara vēstures komisija),

⁴ LVVA,1491.f(3.Jelgavas kājnieku pulks)

pulka komandieru pavēles. Šeit arī aplūkoju lietas, kurās bija uzskaitīts pulka bruņojums un rotu skaitliskais sastāvs.

Tā kā visas karaspēka daļas, kuras atradās Austrumu frontē, bija pakļautas Kurzemes divīzijai, darbā izmantoju rakstiskos avotus no Kurzemes divīzijas pārvaldes fonda.⁵ No 736. lietas izmantoju karaspēka daļu kauju aprakstus, laika periodā no 1919. gada augusta līdz 1920. gada augustam. Jāpiemēta, ka, pētot šos kauju aprakstus, atradu informāciju, kas nebija minēta piemēram 6033. fonda 186. lietā, kurā tiek aprakstīti tie paši notikumi.

Minētie nebūt nav visi fondi, kurus aplūkoju sava darba izstrādes laikā. Izskatīts tika arī 4.Valmieras kājnieku pulka fonds, 2. Ventspils kājnieku pulka fonds, taču šajās lietās atrastā informācija saistībā ar karadarbību Līvānu apkārtnē bija nebūtiska, vai arī vienkārši dublējās ar iepriekš minētajos fondos atrodamo informāciju. Turpmākai tēmas izpētei būtu nepieciešams, aplūkot Baltijas landesvēra fondā atrodamos avotus.⁶

Strādājot ar arhīva avotiem, problēmas sagādāja tajos minēto vietu atpazīšana un lokalizēšana. Vairākos avotos viena un tā pati vieta tika saukta dažādos nosaukumos, vai arī atšķīrās vietas nosaukuma rakstība. Problēmas arī radīja tas, ka vienā apriņķī atradās vairākas apdzīvotas vietas ar vienādiem nosaukumiem, tādēļ pētot arhīva materiālus, obligāti bija nepieciešams izmantot pagājušā gadsimta 20.-30. gadu Līvānu apriņķa kartes.

---

⁵ LVVA,1515.f.(Kurzemes divīzijas pārvalde),

⁶ LVVA,5627.f.(Baltijas landesvērs)

II. Literatūra

Zinātniskajā literatūrā nav neviena darba, kurš būtu veltīts Latvijas armijas darbībai Austrumu frontes, Līvānu sektorā.

No zinātniski pētnieciskās literatūras izmantoju Ērika Jēkabsona sarakstītos darbus par militārajiem, politiskajiem aspektiem Latvijas Neatkarības kara laikā, kuri bija īpaši noderīgi, aprakstot vispārējo militāri politisko situāciju Neatkarības kara laikā⁷ un Polijas – Latvijas sadarbību Latgales atbrīvošanas operācijas laikā⁸. Aplūkojot Padomju Latvijas Sarkano armiju 1919. gada vasarā, izmantoju Jāņa Šiliņa publikācijas saistībā ar Padomju Latviju un tās bruņotajiem spēkiem.⁹

Aprakstot Neatkarības karā izmantoto bruņojumu, ļoti noderīgs bija E. Gelderiņa raksts, Kara muzeja gadagrāmatā par kājnieku bruņojumu Latvijas Neatkarības kara laikā.¹⁰ Kara muzeja gadagrāmatās atradu arī citus noderīgus rakstus par Latvijas armijas karaspēka apgādi, Latvijas Pagaidu valdības sēžu protokoliem.

Rakstot par Latvijas armijas izveidi, daudz atsaucos uz V. Bērziņa un A. Bambala darbu “Latvijas armija”, lai gan darbs apjoma ziņā nav plašs un ir sarakstīts 1991. gadā, tajā īsi un kodolīgi, balstoties uz arhīvu, materiāliem ir aprakstīta Latvijas armijas izveide.¹¹

Aplūkojot visu literatūru par Latvijas Neatkarības kara vēsturi, nākas secināt, ka pēdējo vairāk nekā 20 gadu laikā, nevienā sarakstītajā darbā netiek sīkāk aplūkota karadarbība pie Līvāniem, pieminot to maksimums vienā – divos teikumos.

Visplašāk karadarbība Līvānu apkārtnē Neatkarības kara laikā ir aprakstīta pagājušā gadsimta 20. un 30. gados, kad tika izdotas vairākās grāmatas, kuru autori

---

⁷Jēkabsons, Ē., Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920) /red. Jundzis T. *Latvieši un Latvija 2.sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts Izcīnītā un Zaudētā*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013, 261.-282.lpp.

⁸Jēkabsons Ē., *Piesardzīgā draudzība: Latvijas un Polijas attiecības 1919. un 1920. gadā*. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007, 244 lpp

⁹Šiliņš, J., *Padomju Latvijas Militārā un Politiskā attīstība (1918. gada decembris – 1919. gada jūnijs)*: Latvijas Universitāte 2012, 39.lpp.

¹⁰Gelderīņa, E. Kājnieku Apbruņojums Latvijas atbrīvošanās cīņās. *Latvijas Kara muzeja gadagrāmata X sēj.* Rīga: Latvijas Kara muzejs, 2009, 223.–257.lpp.

¹¹Bērziņš, V. Bambals, A. *Latvijas Armija*. Rīga, Zinātne, 1991, 107.lpp

vai redaktori, paši bija Latvijas Neatkarības kara dalībnieki, kam, protams, ir savi plusi un mīnusi.

Visplašākais apraksts par karadarbību Līvānu apkārtnē viennozīmīgi ir Mārtiņa Peniķa rediģētais darbs „Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture”, kas izdots 1938. gadā. Taču aplūkojot, kauju aprakstus, secināju, ka tiek izlaisti vairāki svarīgi fakti, kā arī netiek pietiekoši kritiski apskatīta Latvijas armijas pirmā militārā operācija, kas beidzās ar neveiksmi. Ņemot vērā, faktu, ka darbs ir tapis autoritārā Kārļa Ulmaņa režīma laikā, un J. Balodis, bija pietuvināta persona K. Ulmanim, būtu lieki gaidīt, jebkādu kritiku no autora puses, kas būtu vērsta pret J. Balodi. Jāmin, ka neveiksmīgās Līvānu operācijas aprakstā, kuru vadīja J. Balodis, viņa vārds vispār netiek minēts, noslēgumā tikai minot, ka „frontes pavēlnieks deva rīkojumu pārtraukt uzbrukumu”. Tāpēc aprakstot karadarbību Līvānu apkārtnē, uz šo darbu tikpat kā neatsaucos, jo galvenokārt balstījos uz arhīvos atrodamajiem kauju aprakstiem un komandieru ziņojumiem.¹²

Visdetalizētāk karadarbība Līvānu frontes rajonā ir aplūkota 4. Valmieras kājnieku pulka¹³ un 3. Jelgavas kājnieku pulka¹⁴ vēsturēs, kuras izdotas 1929. gadā. Tā kā šie darbi ir pulku vēsture, tad ir loģiski, ka pulku darbība tiek aplūkota atsevišķi no pārējām armijas daļām, izceļot tieši konkrētā pulka darbību. Aplūkojot abus darbus, ir redzams, ka autori ir izmantojuši gan arhīva materiālus, gan karavīru atmiņas, taču, tā kā abi darbi nav zinātniski, tad atmiņas ir sajaukušās ar informāciju no arhīviem. Šī informācija bija ļoti noderīga un papildināja darbā iztrūkstošos posmus. Abu darbu izmantošana arī atviegloja apdzīvoto vietu noteikšanu un atrašanu uz kartes, jo daudzos arhīvos atrastajos avotos vienas un tās pašas vietas apzīmēšanai lietoti dažādi vietvārdi, sajaucoties poliskajiem, vāciskajiem un latgaliskajiem nosaukumiem.

Ļoti noderīgs darbs bija Pētera Radziņa “Latvijas atbrīvošanas karš”¹⁵, kuru arī var uzskatīt par avotu, jo lielu daļu darba sastāda autora atmiņas, kas palīdz daudz

---

¹² Peniķis, M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*. 2. sējums. Daugavas Vanagu Apvienība Linkolnā 1962, 475.lpp.

¹³ *Valmieras kājnieku vēsture 1919.-1929.*, Rīga: Valters un Rapa, 1929, 465.lpp

¹⁴ *3. Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.* Rīga: 3. Jelgavas kājnieku pulks, 1929, 267.lpp.

¹⁵ Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš*. Rīga, Avots, 1990, 246.lpp.

labāk izprast armijas Virspavēlniecības domu gaitu un reakciju uz notikumiem Austrumu frontē.

III. Uzziņu literatūra

Lai iegūtu papildus informāciju, vai, lai pārliecinātos par faktu patiesumu, izmantoju I. Pētersones “Latvijas brīvības cīņas 1918.-1920”.¹⁶ Lai labāk iepazītos ar Kurzemes divīzijas, 3. Jelgavas kājnieku, 4.Valmieras kājnieku, 2.Ventspils kājnieku pulku virsniekiem, komandieriem, izmantoju Ē. Jēkabsona un V. Ščerbinska grāmatu “Latvijas armijas augstākie virsnieki”.¹⁷

---

¹⁶ Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*, Rīga: Preses Nams, 1999, 400.lpp.

¹⁷ Jēkabsons, Ē., Ščerbinskis, V. (sast.) *Latvijas armijas augstākie virsnieki 1918.-1940. Biogrāfiska vārdnīca*. Rīga, 1998,527.lpp.

1. Latvijas armijas darbība 1919. gada vasarā

1.1 Latvijas armijas izveide

Pēc Cēsu kaujām un Strazdmuižas miera parakstīšanas, Latvijas Pagaidu valdībai bija nepieciešams steidzami uzsākt tās pakļautībā esošo bruņoto formējumu¹⁸ reorganizāciju, tādējādi izveidojot vienotu Latvijas armiju. Pirms reorganizācijas uzsākšanas, armijai bija nepieciešams virspavēlnieks, par kuru 1919. gada 10. jūlijā tika iecelts kādreizējais Krievijas impērijas armijas divīzijas komandieris Dāvids Sīmansons.¹⁹ 11. jūlijā D. Sīmansons izdeva savu pirmo pavēli, ar kuru tiek izveidota vienota Latvijas armija. Par Armijas virspavēlnieka štāba priekšnieku tika apstiprināts pulkvežleitnants E. Kalniņš, par štāba operatīvās daļas priekšnieku tika iecelts kapteinis M. Hartmanis, par armijas inspektoru ģenerālis A. Misiņš, štābam savu darbību uzsākot 15. jūlijā.²⁰

Jūlija vidū Ziemeļlatvijas brigāde un 1. Atsevišķā latviešu brigāde tika apvienotas vienotā Latvijas armijā, izveidojot Kurzemes un Vidzemes divīzijas, par Kurzemes divīzijas komandieri ieceļot Jāni Balodi, savukārt Jorģi Zemitānu par Vidzemes divīzijas komandieri; nedaudz vēlāk tika uzsākta Latgales divīzijas formēšana.²¹ Lai abas brigādes varētu sekmīgi apvienot, armijā bija jāizveido vienota struktūra²², tādēļ divīziju formēšana aizkavējās līdz pat augusta beigām, jo vēl nebija izstrādāts štatu projekts, kā arī nebija noteikts bataljona lielums.²³ Pēc šo jautājumu atrisināšanas tika noteikts, ka katrai divīzijai bija jā sastāv no 3 kājnieku pulkiem, katrā kājnieku pulkā vajadzēja būt 3 bataljoniem ar 4 rotām un 1 artilērijas pulku, 1 eskadronu, 1 inženieru rotu, 1 ložmetēju rotu un 1 velosipēdistu rotu.²⁴ Kurzemes divīzijā ietilpa 1. Liepājas kājnieku pulks - pulkvedis leitnants J. Gailītis, 2. Ventspils kājnieku pulks - pulkvedis leitnants J. Puriņš, 3. Jelgavas kājnieku pulks – pulkvedis kapteinis Jēkabs Dombrovskis. Vidzemes divīzija sastāvēja no 4. Valmieras kājnieku

---

¹⁸ Dienvidlatvijas un Ziemeļlatvijas brigādes.

¹⁹ Jēkabsons, E., Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920) /red. Jundzis T. *Latvieši un Latvija 2. sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts Izcīnītā un Zaudētā*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013, 268.lpp.

²⁰ Bērziņš, V. Bambals, A., *Latvijas Armija*. Rīga, Zinātne, 1991. 28.lpp.

²¹ Jēkabsons, E., Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920) /red. Jundzis T. *Latvieši un Latvija 2. sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts Izcīnītā un Zaudētā*.

²² Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*, Rīga: Preses Nams, 1999, 28.lpp.

²³ LVVA 6033.f., 1.apr., 57.l., 87.lp.

²⁴ Peniķis, M., *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture. 2. sējums*. Daugavas Vanagu Apvienība Linkolnā 1962, 8.lpp.

pulka – pulkvedis J. Jansons, 5. Cēsu kājnieku pulks - pulkvedis K. Pencis, 6. Rīgas kājnieku pulka – pulkvedis P. Šmits²⁵ Latgales divīzijas organizācija tika uzsākta vēlāk, par komandieri ieceļot K. Berķi. Divīzijas sastāvā atradās 7. Siguldas kājnieku pulks, 8. Daugavpils kājnieku pulks, 9. Rēzeknes kājnieku pulks.²⁶ Jūlijā tika uzsākta uz Tukumu nosūtītā Landesvēra reorganizācija, 6. jūlijā to iekļaujot Latvijas armijā; par komandieri ieceļot neitrālu personu - Lielbritānijas armijas pulkvežleitnantu Heroldu Aleksanderu, kura palīgs bija kapteinis Georgs fon Taube. Pēc Landesvēra reorganizācijas, tas tika pārformēts 3 bataljonos: Trieciena (*Stosstruppe*)-komandieris H. Fon Manteifels, H. Bārta un K. Fon Hāna bataljonā, papildus tajā ietilpstot V. Engelharta eskadronam, A.V. fon Štromberga sapieru nodaļai.²⁷ Pēc notikušās reorganizācijas Vācu zemessargos, saglabājās atšķirīga iekšējā kārtība un struktūra no pārējām Latvijas armijas daļām.²⁸ Tobrīd Landesvērā skaitījās 3700 karavīri²⁹, kuru bruņojumā atradās 11 lielgabali, 3 mīnmetēji, 36 smagie un 70 vieglie ložmetēji.³⁰ Papildus jaunizveidotajā armijā ietilpa arī vairākas neregulāra karaspēka daļas - tādas, kā Latgales partizānu pulks, kurš atradās Ziemeļlatgalē; Augškurzemes partizānu pulks Ilūkstes apriņķī.³¹

Latvijas Neatkarības kara cīņas bija Pirmā pasaules kara turpinājums, līdz ar to Latvijas armijas bruņojumā atradās vācu, britu, franču, un pat japāņu sistēmu ieroči. Kājnieki galvenokārt bija bruņoti ar karabīnēm un šautenēm, individuālo ieroču uguns jaudu palielināja atbalsta ieroči – ložmetēji, granātmetēji un mīnmetēji. Papildus kājnieku bruņojumā varēja atrasties rokasgranātas un aukstie ieroči – durkļi un kavalērijas gadījumā zobeni. Latvijas armijas kājnieku daļas lielākoties bija bruņotas ar vācu sistēmas „Kar. 98” karabīnēm, krievu sistēmas 1891. gada trīs līniju (7,62 mm) „Nagana – Mosina” šautenēm, nedaudz retāk sastopamas bija japāņu sistēmas trīs līniju „Nariska” šautenes; bruņojumā atradās arī daudz vecāku konstrukciju šautenes. Palielinoties sabiedroto atbalstam 1919. gada rudenī, palielinājās arī britu,

---

²⁵ LVVA, 6033.f.1.apr.57.nr. 93.lpp.

²⁶ Bērziņš, V. Bambals, A. *Latvijas Armija.*, 19.lpp.

²⁷ Peniķis, M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture.2.* sējums, 15.lpp.

²⁸ Jēkabsons, E., *Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920) /red. Jundzis T. Latvieši un Latvija 2.sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts Izcīnītā un Zaudētā.*, 70.lpp

²⁹ Uzturā skaitījās 5 000

³⁰ Peniķis, M., *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture.2.* sējums. 14.- 15.lpp.

³¹ Jēkabsons, E., *Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920) /red. Jundzis T. Latvieši un Latvija 2.sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts Izcīnītā un Zaudētā.*, 269.lpp.

franču un amerikāņu sistēmas karabīņu un ložmetēju īpatsvars. Skaitliski visvairāk Latvijas armijas rīcībā esošie viegie ložmetēji bija britu sistēmas „Lewis” Mk1 ložmetēji, un dāņu „Madesen” rokas ložmetēji M.1902. No smagajiem ložmetējiem Latvijas armija galvenokārt izmantoja krievu Maksima sistēmas ložmetēju M-1910 ar Sokolova sistēmas divriteņu balstu, kurš šāva ar krievu trīs līniju šauteņu patronām (7,62 mm); vācu balsta ložmetēju M.G.08.³² Armijas rīcībā nebija daudz smago ložmetēju, tāpēc lielākoties tie tika aizstāti ar vieglajiem ložmetējiem. Armijas formēšanās brīdī kājnieku bruņojumā, neskaitot karabīnes un šautenes, atradās 107 smagie ložmetēji, 87 viegie ložmetēji.³³ Lielās ieroču sistēmu dažādības dēļ, ievērojami tika apgrūtināta frontē esošo vienību apgāde ar munīciju un ieroču rezerves daļām.³⁴

Problemātiska bija jātnieku un tehnisko daļu formēšana, jo trūka piemērotu zirgu, artilērijas un citas kara tehnikas. Augustā tika veikta izveidoto jātnieku vienību reorganizācija, pie katras divīzijas pievienojot vienu eskadronu. Par Latvijas armijas Artilērijas pārvaldes priekšnieku iecēla pulkvežleitnantu J. Ruškevicu, savukārt kapteinim A. Dannenbergam uzdeva formēt Vidzemes artilērijas pulku. Pēc armijas vadības plāna, šādam artilērijas pulkam bija jābūt katrā divīzijā. Artilērijas pulkā tika paredzēti trīs divizioni, divizionā – trīs baterijas, ikvienā baterijā – četri viegie lielgabali jeb lauka haubices. Taču to īstenot nebija iespējams, jo jūlija vidū Latvijas armijas rīcībā bija tikai 13 lielgabali.³⁵ Daudzi lielgabali bija novecojuši un nolietoti, armijas bruņojumā dominēja viegie lauka lielgabali, krievu 3,3 collu 1902. gada modeļa lielgabali un vācu 77 mm lauka lielgabali; mazākā skaitā bija sastopamas vieglas un smagas haubices ar kalibru no 105 līdz 152 mm.³⁶ Artilērijas sagādāšana un papildināšana bija Artilērijas pārvaldes galvenais uzdevums, problēmas sagādāja arī munīcijas trūkums. Tobrīd armijas rīcībā atradās divi bruņuvilcieni, kā arī pāris lidmašīnas, no kurām tika aizsākta arī aviācijas grupas formēšana. Bruņojumu vēlāk

---

³² Gederiņš, E., Kāj. apbruņojums Latvijas atbrīvošanās cīņās. Latvijas Kara muzeja gadagrāmata X, Rīga: Latvijas Kara muzejs, 2009, 223.-257.lpp.

³³ Bērziņš, V. Bambals, A. *Latvijas Armija.* 18.-19.lpp.

³⁴ Pētersone I., *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920.* 51.lpp.

³⁵ Bērziņš, V. Bambals, A. *Latvijas Armija.*, 20.lpp.

³⁶ Pētersone I., *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920.* 55.lpp.

papildināja 4 bruņu automobiļi,³⁷ kuru izmantošana daudzkārt bija ierobežota, sliktos ceļu dēļ, it īpaši Austrumu frontē.

15. jūlijā tika izveidota Galvenā armijas apgādības pārvalde, Latvijas Armijas saimniecības pārvalde, Armijas artilērijas pārvalde, Kara satiksmes pārvalde, Armijas tehniskā pārvalde un 19. jūlijā tika izveidota Latvijas armijas sanitārā pārvalde.³⁸

Vislielākās problēmas armijas organizēšanā sagādāja apģērba, ieroču un ekipējuma trūkums. Sākotnēji karavīriem nācās dienēt ar līdzpaņemtajām drēbēm un apaviem; lai nodrošinātu karaspēku ar apģērbu, valdība uzsāka ziedojumu vākšanu, taču ar to nebija pietiekami - izsludināja apavu, veļas un drēbju rekvizīciju.³⁹ Tika arī izveidotas speciālās armijas pakļautībā esošas darbnīcas apģērbu, apavu un visa cita vajadzīgā ražošanai, taču materiālu trūkuma dēļ tās nespēja nodrošināt armiju ar tai nepieciešamo. Ar lielām pūlēm, līdz 1919. gada 5. oktobrim, no 49 740 Latvijas armijas karavīriem tikai 40,5% bija apgādāti ar mēteļiem un pusmēteļiem, 35,4% ar formas svārkjiem un virskrekliem, 20,1% - virsbiksēm, 20,8%- galvassegām, 37,8 % apaviem. Pārējiem kareivjiem nācās iztikt ar savu personīgo apģērbu, kurš lielākoties, iestājoties aukstākiem laika apstākļiem, nebija piemērots. Ģenerālis Radziņš savās atmiņās Latvijas armijas stāvokli raksturoja sekojoši: „Karaspēka organizēšana bija ļoti grūta, jo nebija itin nekādu līdzekļu: trūka apģērbu, trūka ieroču, trūka munīcijas. Kareivji staigāja basām kājām, liela daļa no tiem bija apģērbti savās privātajās drēbēs”. Par līdzīgu ainu 1919. gada 15. jūlija arī ziņoja J. Balodis, raksturojot situāciju ar apģērbu un apaviem frontē kā „šausminošu”, un lūdza Apsardzības ministriju steidzami organizēt apavu sūtīšanu uz fronti, jo inspekcijas braucienā Krustpilī viņš bija redzējis karavīrus, pildot dienesta pienākumus kailām kājām. Situācija nedaudz uzlabojās, kad 1919. gada rudenī Latvijas armija saņēma no sabiedrotajiem iepirktos britu formas tērpus, apavus, veļu un kaujas piederumus, taču arī ar to nevarēja pilnībā nodrošināt Latvijas armiju, jo lielākā daļa apģērbu bija jau lietoti⁴⁰ un, kā atminas ģenerālis Radziņš, „zābaki bija par maziem, daļu no tiem

---

³⁷ Bērziņš, V. Bambals, A. *Latvijas Armija*. 20.lpp.

³⁸ Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*, 32.lpp.

³⁹ Bērziņš P. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*. Rīga: Gulbis. 55.lpp.

⁴⁰ Ciganovs, J., *Latvijas armija intendantūras dienestu darbība Neatkarības kara laikā: 1918.-1920. gads. Latvijas Kara muzeja gadagrāmata XIV, Rīga: Latvijas Kara muzejs, 2013, 49.lpp.*

pavisam nevarēja izlietot, un daļa izlietoto zābaku noberza kareivjiem kājas un tā pamazināja mūsu karavīru skaitu”.⁴¹

1919. gada vasarā jaunizveidotajā armijā, ieskaitot rezerves bataljonus, etapus un komandantūras, pavisam bija 1246 virsnieki, 24 182 instruktori un kareivji, Latvijas armijas komandējošais sastāvs galvenokārt sastāvēja no bijušajiem Krievijas impērijas armijas virsniekiem.⁴² Lai gan skaitliskā ziņā armija bija ievērojami pieaugusi, taču tā joprojām atradās organizēšanas stadijā un resursu trūkuma dēļ nebija iespējams visus karavīrus pietiekoši labi apbruņot un apmācīt.⁴³ Ņemot vērā trūcīgos apstākļus un tā brīža situāciju, 1919. gada vasarā uzsāktā latviešu bruņoto spēku reorganizācija lai gan lēnos tempos, tomēr noritēja veiksmīgi.

Sabiedrotie bija devuši garantijas Latvijas Pagaidu valdība, ka Rīdigers fon der Goles izpildīs parakstīto Strazdmuižas līgumu, kā arī uzstāja, lai Latvija pēc iespējas ātrāk uzsāktu karadarbību pret lieliniekiem. Tāpēc 1919.gad jūlijā Latvijas armijas virspavēlniecība, kaujas spējīgākās Latvijas armijas daļas nosūtīja uz Austrumu fronti, lai tur tās tuvākajā laikā varētu uzsākt aktīvu karadarbību pret Sarkano armiju.⁴⁴

1.2 Austrumu frontes izveide un militāra situācija 1919. gada vasarā

Austrumu fronte izveidošanās. Pēc sakāvēm 1919. gada 22. maijā pie Rīgas un Ziemeļlatvijā, Padomju Latvijas Sarkanā armija strauji atkāpās uz Latgali, tai sekojot latviešu un igauņu karaspēku daļām, kurām nedēļas laikā izdevās ieņemt Api, Alūksni, Vecgulbeni, Valmieru, Cēsis, Krustpili, Madonu, Jēkabpili.⁴⁵ Artūra Aparnieka partizāni 5. jūnijā sasniedza Atašienes staciju, pēc kuras ieņemšanas tālāka virzīšanās uz priekšu bez papildspēkiem nebija iespējama, jo Rudzātu apkārtnē sarkanarmieši, bija uzsākuši pārgrupēšanos un jau spēja ne tikai aizsargāties, bet arī veikt pretuzbrukumus. Lielākais Sarkanās armijas pretuzbrukums notika 10. jūnijā, kad ar bruņuvilciena atbalstu tas tika izvērsts pret Valmieras pulka rotām, kuras bija izvietojušās gar Daugavpils – Krustpils dzelzceļa līniju Trepes stacijas rajonā, kam pēc divpadsmit dienām sekoja uzbrukums Turkiem, lieliniekiem negūstot nekādus

---

⁴¹ Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš*. Rīga, Avots, 1990,12.lpp.

⁴²Bērziņš, V. Bambals, A., *Latvijas Armija*, 18.lp.

⁴³ Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*, 29.lpp.

⁴⁴ Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš.*, 1990,8.-9.lpp.

⁴⁵Andersons E. *Latvijas Vēsture 1914-1920*. B. Wahlstörms Bokindustri AB,Stockholm 1967,446. lpp.

panākumus.⁴⁶ Turpmāki lielāki uzbrukumi no sarkanarmiešu puses neatkārtojās, jo 1919. gada vasarā Padomju Latvijas Sarkanā armija atradās kritiskā stāvoklī, tādēļ tās galvenā prioritāte bija savu pozīciju nostiprināšana Latgalē un karaspēka reorganizācija.⁴⁷ Arī Latvijas karaspēka daļām nācās pārtraukt virzību un pāriet aizsardzībā, jo līdz ar Cēsu kauju sākumu nekādi papildspēki frontē pret lieliniekiem nebija gaidāmi.⁴⁸

Tobrīd latviešu karaspēka daļas darbojās rajonā starp Daugavu un Lubānas ezeru, izveidojot fronti uz līnijas: Trepe, Turki, Atašienes stacija, Barkava, tālāk uz ziemeļiem fronti no Lubānas ezera līdz Igaunijas robežai ieņēma igauņu karaspēks. Latvijas karaspēka vadība Austrumfrontē sākotnēji tika uzticēta Valmieras pulka komandierim J. Jansonam, kura pakļautībā atradās kapteiņa A. Aparnieka partizāni un Cēsu kājnieku pulka 2. rota.⁴⁹ Valmieras pulkam, kapteiņa A. Aparnieka partizāņu pulkam un Cēsu pulka 2. rotai - kopā 850 karavīriem, pret Sarkanā armiju bija jāieņem 50 km gara frontes līnija. Ar tik maziem spēkiem nebija iespējams nosegt visu frontes līniju, tādēļ tika nolemts ieņemt tikai nozīmīgākos punktus, iegūstot kontroli pār svarīgākajiem ceļiem, kuri nāca no austrumiem.⁵⁰

Valmieras pulks jūnija mēneša vidū ar 3 rotām ieņēma Trepes stacijas un Mežamuižas rajonu, kontrolējot visus ceļus, kuri gar Daugavas labo krastu veda Krustpils virzienā; 3 rotas tika novietotas Stalidzēnos, Troškos un Loškos, nodrošinot ceļu krustojumu no Rudzātiem un Varakļāniem. Atlikušās divas rotas atradās Jēkabpils – Krustpils rajonā. Turkos pie ceļu krustojuma tika novietoti kapteiņa Aparnieka partizāni. Lubānas ezera rajonā ceļa mezglu pie Barkavas ieņēma Cēsu pulka 2. rota.⁵¹

Daudzos purvu un mežu dēļ šajā apvidū bija iespējams ar maziem spēkiem nodrošināt 50 km garu frontes līniju, jo lielāku karaspēku daļu pārvietošanās bija iespējama tikai pa ceļiem. Dienvidos, Daugavas kreisajā krastā, Austrumfronti pagarināja Augškurzemes partizāni, kuru kontrolē atradās Ances un Rubenes ceļu

---

⁴⁶Roženšteins, H. Latvijas armija 20 gados. Rīga: Armijas štāba Apmācības daļa, 1940. 109.lpp.

⁴⁷Šiliņš, J., *Padomju Latvijas Militārā un Politiskā attīstība (1918. gada decembris – 1919. gada jūnijs)*: Latvijas Universitāte 2012, 39.lpp.

⁴⁸Roženšteins, H. Latvijas armija 20 gados.,109.lpp

⁴⁹Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*, 166.lpp.

⁵⁰Roženšteins, H. Latvijas armija 20 gados. , 155.lpp.

⁵¹Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*, 166.lpp

mezgli; partizāni uzturēja sakarus ar lietuviešu armijas daļām Subatē. Malienes partizāni ieņēma pozīcijas Lubānas ezera apkārtnē. Ziemeļos no Lubānas ezera igauņu ieņemtajām pozīcijām, darbojās Latgales partizāni, kuru kontrolē atradās plaša frontes līnija, sākot no Lubānas ezera līdz Liepņas rajonam, šķērsojot visus svarīgākos ceļus Bērzpils, Sudrabes, Orlavas, Silakroga, Kupravas un Liepņas līnijā. Nelielu frontes iecirkni ziemeļos no Liepņas turpināja aizstāvēt igauņu spēki. (*Skatīt 3.pielikumu*) Starp lielinieku galvenajām pozīcijām un Latvijas karaspēku bija izveidojusies neitrāla josla, kura vietām sasniedza pat 10 km, lielākoties frontes līnijai paliekot nemainīgai līdz pat augusta beigām, karadarbībai aprobežojoties ar abpusējiem izlūkgājieniem.⁵²

Līdz ar Austrumu frontes izveidi, lai nodrošinātu kārtību aizmugurē, lielākajos centros tika nodibinātas komandantūras. Lai palielinātu karaspēku, Valmieras pulka komandieris uzsāka mobilizāciju, kuru veica izveidotās komandantūras. No iesauktajiem tika izveidotas jaunas rotas un papildinātas pastāvošās. Ļaudonā tika saformēts 3. Valmieras pulka bataljons un rezerves bataljons Gulbenē. No Gulbenes rajona tika saņemti 3 lielgabali un izveidota 2. Valmieras baterija, no sarkanarmiešiem tika iegūta arī lokomotīve ar vairākiem vagoniem, kuru pārveidoja par bruņuvilcienu, dodot tam pirmo numuru. Pēc veiktās mobilizācijas Valmieras pulks bija divkārtšojis savus spēkus. Neskatoties uz veikto mobilizāciju, latviešu karaspēka lielums Austrumu frontē bija tikai viena pulka lielumā, kas bija par maz, lai varētu nodrošināt frontes līniju.⁵³

Pēc Strazdmuižas miera noslēgšanas, 1919. gada jūlijā un augustā Latvija un Igaunija uzsāka savu spēku koncentrēšanu Austrumu frontē. Šeit pret lieliniekiem tika izvietota jaunizveidotā Kurzemes divīzija. Ar pavēli Nr.2. 12. jūlijā par Austrumu frontes komandieri tika iecelts pulkvedis Balodis, nododot viņa rīcībā „visas Latvijas armijas karaspēka daļas, kuras atradās frontē pret lieliniekiem”.⁵⁴ J. Balodis Austrumu frontē ieradās 14. jūlijā un no pulkveža Jansona pārņēma frontē esošā karaspēka komandēšanu.⁵⁵

---

⁵²Roženšteins, H. Latvijas armija 20 gados., 156.lpp.

⁵³ Turpat, 156.lpp

⁵⁴ LVVA, 6033.1apr..107.1.,2.lp.

⁵⁵ *Valmieras kājnieku vēsture* 1919.-1929.. Rīga: Valters un Rapa,1929, 145.lpp.

1919. gada augusta vidū Latvijas armijas daļas bija izvietojušās sekojošā frontes līnijā: 1. Liepājas kājnieku pulks ieņēma pozīcijas uz ziemeļiem no Atašienes stacijas⁵⁶, 2. Ventspils kājnieku pulks ieņēma pozīcijas Atašiene – Stalidzāni – Turki; pretī Līvāniem un to apkārtnē bija izvietojies 4. Valmieras pulks, ieņemot pozīcijas no Turkiem līdz Daugavai; 3. Jelgavas kājnieku pulka pozīcijas atradās Daugavas kreisajā krastā, kurš savu darbību koordinēja ar Lietuvas armijas daļām, kuras atradās Ilūkstes rajonā.⁵⁷

Tobrīd Latvijas armija bija par vāju, lai pārņemtu Austrumu fronti visā tās garumā, tādēļ Igaunijas armija saglabāja savu kontroli pār frontes līniju no Alūksnes līdz Lubānas ezeram, līdz Igaunijas robežai gar Aivieksti un Pededzes upi⁵⁸. Kopā uz to brīdi Austrumu frontē atradās 9454 karavīri, bruņoti ar 81 smago ložmetēju, 57 vieglajiem ložmetējiem un 5 lielgabaliem.⁵⁹

Padomju Latvijas Sarkanā Armija. Sarkanā Armija, pēc sakāvēm Rīgā, Vidzemē, triju nedēļu laikā bija zaudējusi 73,8% no sava skaitliskā sastāvā, lielāko daļu no tiem kā dezertierus,⁶⁰ piemēram 99. pulkā, bija palikuši tikai 80 karavīri.⁶¹ Jānis Šiliņš Sarkanās armijas atkāpšanos uz Latgali raksturo kā militāru katastrofu, jo tās laikā armija pilnībā zaudēja kaujas spējas un lielākā daļa armijas vienību vienkārši izklīda; vienīgais, kas to paglāba no pilnīgas sakāves Latvijas teritorijā, bija vācu un igauņu spēku sadursme Vidzemē, līdz ar to lieliniekiem tika doti gandrīz 3 mēneši laika, lai nostiprinātos Latgalē, reorganizējot un papildinot savu karaspēku.⁶²

Lieliniekiem uzsākot karaspēka reorganizāciju, Padomju Latvijas Sarkanā armija tika izformēta, tās vietā izveidojot 15. armiju, par kuras komandieri tika iecelts igauņu ģenerālis štāba pulkvedis Augusts Korķis⁶³. Armijas pozīcijas atradās sākot no Baltinavas rajona, līdz Polockai; pa labi no tās atradās 7. armija, bet pa kreisi 16. armija. 15. armija sastāvēja no 1. un 2. latviešu divīzijas, lietuviešu Sarkanās divīzijas

---

⁵⁶ Krustpils- Rēzeknes dzelzceļa līnija

⁵⁷ Peniķis.M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*.2. sējums., 16.lpp.

⁵⁸ Andersons E. *Latvijas Vēsture 1914-1920.* , 553.lpp

⁵⁹ Peniķis.M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*.2. sējums., 8.lpp.

⁶⁰ Šilinš, J., Padomju Latvijas armijas skaitliskais sastāvs un tā izmaiņas no 1919. gada janvāra līdz jūnijam/ sast. Ciganovs J. *Latvijas Kara muzeja Gadagrāmata. XI sēj.*, 39.lpp.

⁶¹ LVVA,6033.1.apr.55.l.,4.lp.

⁶² Šilinš, J., Padomju Latvijas armijas skaitliskais sastāvs un tā izmaiņas no 1919. gada janvāra līdz jūnijam/ sast. Ciganovs J. *Latvijas Kara muzeja Gadagrāmata. XI sēj.*,39.lpp.

⁶³ Andersons E. *Latvijas Vēsture 1914-1920.* ,552.lpp.

un vairākām krievu divīzijām.⁶⁴ Katrā divīzijā pēc štata vajadzēja ietilpt 3 kājnieku pulkiem, 1 artilērijas divizionam, kurā ietilpa 9 baterijas, 1 kavalērijas divizionam 3 eskadronu lielumā, 1 inženieru bataljonam⁶⁵ un 1 dzelzceļa bataljonam. Tika izveidoti arī dzelzceļu pulki, kuru uzdevums, bija dzelzceļa līniju apsargāšana. Divīziju sastāvs bieži stipri mainījās atšķirībā no piederības štatam, pulki lielākoties sastāvēja no 2 bataljoniem.⁶⁶

No minētājām 15. armijas divīzijām austrumu frontē vislabākajā stāvoklī atradās 1. latviešu strēlnieku divīzija, jo tās rindās vēl joprojām atradās pieredzējuši karavīri, kā arī tā bija labi bruņota ar smagajiem ložmetējiem un artilērijas lielgabaliem. Sākoties reorganizācijai, 1. latviešu strēlnieku divīzija tika papildināta, izformējot mazākās vienības, kā arī vājākos 2. latviešu strēlnieku divīzijas pulkus.⁶⁷ 2. divīzija, kā arī citas armija daļas, tika papildinātas ar bijušajiem Sarkanās armijas dezertieriem.

Sarkanās armija apgāde. Pēc iegūtajām ziņām no pārbēdzējiem un gūstekņiem varēja secināt, ka 15. armija tika slikti apgādāta - dienas deva nepārsniedza 500 gramus maizes, kura bieži vien tika cepta no auzām; pusi siļķes un 67 grami putrainu. Mēnesī tika izsniegti 400 grami cukura; jau divus mēnešus uzturā netika izsniegta gaļa. Karavīriem sāka trūkt piemērotu apavu un apģērba, no 1. jūlija zābaku vietā tika izsniegtas vīzes, formas tērpu vietā izsniedza civilo apģērbu. Karavīri saņēma mazas algas, par kurām praktiski nebija iespējams neko iegādāties; karavīru rindās kaut cik komfortabli vēl jutās tikai komunisti. Neskatoties uz neapmierinātību un zemo morāli, sacelšanās nebija iespējama, jo visi kas izrādīja pretestību vai mēģināja dezertēt, uz vietas tika nošauti kā kontrrevolucionāri. Pārbēdzēji arī minēja, ka pārnācēju skaits būtu daudz lielāks, ja Sarkanajā armijā nebūtu tik stingras disciplīnas. Karavīru rindās tika aktīvi izplatīta arī propaganda, ka pretī atrodoties vācu karaspēks, kurš visus pārbēdzējus nošaujot uz vietas.⁶⁸

Sarkanās armijas sastāvs un izvietojums Austrumu frontē. Uz 23. augustu 1. latviešu strēlnieku divīzijas pozīcijas stiepās, sākot no Dunavas gar Līvāniem,

---

⁶⁴ Peniķis.M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*.2., 17.lpp.

⁶⁵ 3 rotas

⁶⁶ LVVA, 1492.f.,1.apr., 586.l.,17.lp.

⁶⁷ Peniķis.M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*.2. sējums., 17.lpp.

⁶⁸ LVVA, 6033.f., 1.apr., 55.l., 20.lp.

Rudzātiem, Varakļāniem līdz Tilžai ar divīzijas štābu Rēzeknē. Līnijā no Dunavas līdz Aizpuriešiem atradās 1. brigāde ar štābu Preiļos, pārējo divīzijas frontes līniju ieņēma 2. brigāde. 3. brigāde tika pārsviesta uz dienvidiem Minskas virzienā. 1. latviešu brigāde sastāvēja no 1., 2., 3. pulka, otrā brigāde no 4., 5., 6. pulka un 3. brigāde sastāvēja no 7., 8., 9. pulka.⁶⁹ Balstoties pēc Latvijas armijai tobrīd pieejamās informācijas, uz 19. augustu 1. latviešu divīzijas rajonā atradās pavisam 30 vieglie lielgabali, divi 42 līniju lielgabali un 2 haubices. 1. brigādes rīcībā atradās 18 lielgabali, to starpā divi 42 līniju lielgabali; 2. brigādes rīcībā bija 16 lielgabali, to starpā divas haubices.⁷⁰ Līdz ar to Sarkanajai armijai Austrumu frontē bija nospiedošs artilērijas pārspēks, salīdzinājumā ar Latvijas armiju.

1. latviešu strēlnieku pulks, kurš sastāvēja no 9 rotām, bija 700 vīru stiprs, bruņots ar 13 smagajiem ložmetējiem, 5 vieglajiem ložmetējiem un 2 mīnmetējiem. Pulka pozīcijas atradās, sākot no Jersikas līdz Ošas ietekai Dubnas upē. 1. pulka rajonā pie Līvāniem, starp dzelzceļa pārbraucamo vietu un tiltu, bija novietoti 2 lielgabali ar novērošanas punktu Līvānu baznīcas tornī, divi 42 līniju lielgabali atradās pie Iesalnieku sādžas uz Vucenu ezera austrumu krasta. ‘

Rajonā no Ošas upes ietekas Dubnā, gar upes kreiso krastu caur Rudzātiem līdz Aizpuriešiem ieņēma 3. latviešu strēlnieku pulks, kurš sastāvēja no deviņām rotām, kuras bija 800 vīru stipras, bruņotas ar 12 smagajiem ložmetējiem; austrumos no Rudzātiem atradās 4 lielgabali un 1 vieglās artilērijas divīzions.

2. latviešu strēlnieku pulks, kurš agrāk ieņēma frontes līniju starp 1. un 3. strēlnieku pulku, tika atvilktas armijas rezervē. Tā sastāvā bija deviņas rotas, kuras bija 700 vīru stipras, bruņotas ar 12 smagajiem ložmetējiem.

Rajonā uz ziemeļiem no Aizpuriešiem, pāri dzelzceļam līdz Leimaņiem, atradās 6. latviešu strēlnieku pulks, kurš uz šīm pozīcijām tika atvilktas no Daugavpils. Pulka stiprums sasniedza apmēram 1200 vīru un 12 ložmetēji.

Tālāk uz ziemeļiem līdz Īdeņas sādžai atradās 3. bataljons no 5. latviešu strēlnieku pulks apmēram 350 vīru stiprs, ar 12 smagajiem ložmetējiem. Pārējie divi 5. pulka bataljoni apsargāja virspavēlnieka štābu. Rajonā no Solām līdz Tilžai atradās

---

⁶⁹ LVVA, 1491.f., 1.apr., 72.l., 50.lp.

⁷⁰ LVVA, 6033.f., 1.apr., 55.l., 10.lp.

4. latviešu pulks 750 vīru stiprs, ar 12 smagajiem ložmetējiem. Tālāk uz ziemeļiem no Tilžas atradās 96. pulks ar 750 karavīriem un 12 smagajiem ložmetējiem, tai pašā rajonā atradās arī Kazaņas pulks.

2. brigādes štābs atradās Butiškos, tā sastāvēja no trijiem krievu pulkiem⁷¹, kuri bija izvietoti Daugavas kreisajā krastā Dunavas apkārtnē; katra pulka lielums ap 600 karavīriem. Komunistu bataljona štābs bija izvietots Jersikā, 530 karavīru stiprumā. Divīzijas rīcībā bija 1. kavalērijas divīzions, kurš bija sadalīts 3 eskadronos, sastādot 200 jātniekus. Trešais eskadrons ieņēma pozīcijas posmā no Līvāniem līdz Jersikai. Pirmais un otrais eskadrons atradās Daugavas kreisajā krastā. Sapieru bataljonā atradās 130 cilvēki, ar štābu netālu no Jersikas. Jersikā arī atradās 2. vieglā artilērijas divīziona 2., 4 un 5. baterija, kopā 8 lielgabali. Netālu no Daugavpils atradās bruņuvilciens ar 3 vagoniem un 1 bruņuvagonu; vilciens bija bruņots ar 4 smagajiem ložmetējiem un ar diviem 3 collu lielgabaliem; 30 cilvēku liela apkalpe. Visi bruņotie automobiļi, kuri atradās 1. latviešu divīzijas rīcībā, bija zaudēti jau maija mēnesī. Tobrīd divīzijas rīcībā, bija palikušas tikai divas lidmašīnas, kuras bāzējās Rēzeknē.

Vājākie 22., 23. un 39. dzelzceļu pulki apsargāja svarīgākās dzelzceļa līnijās un tiltus. Daugavpils cietoksnī atradās rezerves bataljons 1300 cilvēku lielumā. Uz 23. augustu 1. latviešu strēlnieku divīzijās atradās apmēram 9000 karavīri.⁷²

Sarkanās armijas nocietinājumi. Jūlija un augusta mēnesī lielinieki uzsāka darbu pie frontes līnijas nocietinājumu celšanas, pastiprināšanas un priekšposteņu izveides neitrālajā zonā. Vispēcīgāk tika nocietināts Varakļānu rajons, kur tika izbūvētas pat blindāžas, jo 15. armijas vadība uzskatīja, ka, visticamāk, nākamais uzbrukums tai notiks tieši šajā rajonā. Dzelonāra aizsargpozīcijas bija izveidoti tikai 1. latviešu divīzijas ieņemtajā rajonā; 1. divīzijas galvenā aizsarg līnija, bija izvietota gar upju krastiem, ņemot vērā arī apkārtējo reljefu; aizsargpozīciju izveidi gar Daugavas labo krastu atviegloja no 1. pasaules kara saglabājušās tranšejas un nocietinājumi. Pie Līvānu miesta galvenā frontes līnija stiepās gar Dubnas kreiso krastu, taču lielākā daļa miesta atradās labajā upes krastā, tāpēc labajā krastā tika izveidota priekšējā aizsardzības līnija ar vairākām dzelonāra līnijām, tādējādi arī nodrošinot abus dzelzceļa un šosejas tiltus, kuri veda pāri upei. Papildus tam neitrālajā zonā, pretī

---

⁷¹ 31., 32., 33. pulks – visu trīs pulku kaujas spējas ļoti zemas, slikti bruņoti

⁷² LVVA, 1491.f., 1.apr., 72.l., 50.lp.

Līvānu miestam, tika izveidoti vairāki priekšposteņi.⁷³ Aiz galvenās līnijas Sarkanās armijas aizmugurē, tika veidota vēl viena papildus aizsarglīnija, taču šeit nocietinājumi bija tikai vietām un tos varēja viegli apiet.⁷⁴

Latvijas armijas virspavēlniecība, informāciju par Sarkanās armijas novietojumu, karaspēku daļu sastāvu un kustību, galvenokārt ieguva no pārbēdzējiem, gūstekņiem, spiegiem. Latvijas armijai bija pieejama tik detalizēta informācija par Sarkano armiju Līvānu apkārtnē un Austrumu frontē, pateicoties 17. gadu vecajai meitenei, vārdā Paulīne Laivecuma, kura dzīvoja turpat Līvānu apkārtnē. 1919. gada 6. jūnijā Laivacumos pie viņas mājām tika izveidots lielinieku karaspēka štābs; no šī štāba viņa ieguva Sarkanās armijas vienību sarakstus un dislokācijas plānus, kurus iešuvusi savā apģērbā, viņa nogādāja pāri frontes līnijai un nodeva Latvijas armijas Kurzemes divīzijas štābam. Paulīne arī pati atzīmēja artilērijas lielgabalu novietojumu, karaspēka dislokācijas plānus frontē un aizmugurē. Papildus tam viņa patstāvīgi šķērsoja, frontes līniju, lai nogādātu latviešu karavīriem pie savām mājām iegūto munīciju, kuru viņa atstāja iepriekš norunātā vietā mežā. Tādējādi, apdraudot savu dzīvību, viņa bija šķērsojusi frontes līniju vairāk nekā 30 reizes, papildus izrādot varonību daudzās citās epizodēs. 1935. gada nogalē Kara ministrs Jānis Balodis viņu apbalvoja ar Latvijas Atbrīvošanas cīņu 10 gadu jubilejas piemiņas medaļu.⁷⁵

Sarkanās armijas plāni. 1919. gada augustā - septembrī Sarkanās Armijas virspavēlniecība neplānoja veikt nekādus lielākus uzbrukumus Latvijas frontē, jo tobrīd galvenā prioritāte bija apturēt Deņikina vadīto spēku ofensīvu Krievijas Dienvidu frontē, tāpēc lieliniekiem nācās novirzīt lielu daļu savu spēku uz dienvidiem. Bažas radīja arī stāvoklis Petrogradas frontē. Latvijas fronte tika uzskatīta par otršķirīgu, jo tajā netika gaidīta nopietna karadarbība, par to liecināja arī fakts, ka kaujas spējīgās latviešu strēlnieku daļas no 15. armijas pamazām tika pārsvietas uz citām frontēm, nomainot tās ar daudz vājākiem krievu pulkiem, atstāj, kuri lielākoties tika papildināti ar noķertiem vai brīvprātīgi atpakaļ pārnākušiem Sarkanās Armijas dezertieriem.⁷⁶

---

⁷³ LVVA, 6033, f., 1. apr., 55. l., 13. lp.

⁷⁴ LVVA, 1491, f., 1. apr., 72. l., 50. lp.

⁷⁵ Jēkabsons, E., Sievietes un bruņotie spēki Latvijas Neatkarības kara laikā (1919-1920), *Latvijas vēsture. Jaunie un Jaunākie laiki*, 2012, Nr. 3, 30.-31. lp.

⁷⁶ LVVA, 6033, 1. aprk., 55. l., 5. lp.

1.3 Kaujas Līvānu apkārtnē 1919. gada 26.-30. augustā

1919. gada augusta beigās Latvijas armijas virspavēlniecība, nolēma veikt pirmo liela mēroga militāro operāciju Austrumu frontē. Operāciju tika nolemts īstenot Līvānu apkārtnē Daugavas kreisajā un labajā krastā ar galveno mērķi - ieņemt Līvānu miestu un tā apkārtni. Līvānu miests atradās Latgales reģiona dienvidaustrumu daļā, Daugavas labajā krastā pie Dubnas upes ietekas Daugavā, pār kuru veda divi tilti - viens dzelzceļa, otrs šosejas. Miestu šķērsoja militāri stratēģiski nozīmīgā dzelzceļa līnijai Daugavpils – Krustpils – Rīga, kā arī šoseja Daugavpils – Līvāni – Rīga⁷⁷, uz Līvāniem veda arī citi mazākās nozīmes ceļi, kas tos sasaistīja ar tuvākajām apdzīvotajām vietām.⁷⁸

Līvāni miesta statusu ieguva 1824. gadā. Līdz ar dzelzceļa līnijas Rīga – Līvāni – Orla atklāšanu 1861. gadā miests piedzīvoja strauju uzplaukumu; līdz 20. gadsimta sākumam tā apkārtnē tika uzceltas 10 fabrikas, Līvāniem kļūstot par lielāko rūpniecības centru Vitebskas guberņā. Sākoties 1.pasaules karam, visas rūpnīcas savu darbību pārtrauca un to aprīkojums tika evakuēts uz Krievijas iekšieni. 1915. gadā augustā caur Līvāniem stiepās Ziemeļu fronte. Krievijas impērijas karaspēka pozīcijas atradās Daugavas labajā krastā, savukārt vācu armija bija nocietinājusies kreisajā krastā, frontes līnijai saglabājoties nemainīgai līdz 1918. gada februārim. Atrodoties zem vācu artilērijas apšaudes, daļa Līvānu miesta tika iznīcināta.⁷⁹ Kopš 1918. gada decembra miests atradās lielnieku kontrolē. Militāri stratēģisku nozīmi tam iegūstot 1919. gada jūnijā, līdz ar Austrumu frontes izveidi, kad miestā un tā apkārtnē Sarkanā armija izveidoja galvenās aizsargpozīcijas, padarot Līvānu apkārtni par vienu no nocietinātākajiem Austrumu frontes sektoriem Dienvidlatgalē. Būtībā Latvijas armija nevarēja īstenot militāru operāciju Dienvidlatgalē, neieņemot Līvānus un to apkārtni. Līvānu nocietināto rajonu P. Radziņš raksturoja, kā „ķīli, kurš ļoti dziļi iespiedās mūsu frontes līnijā”⁸⁰, tādējādi šis ķīlis ievērojami palielināja kopējo Austrumu frontes garumu.

---

⁷⁷ Attālums no Līvāniem līdz Rīgai 170km, Daugavpilij, Jēkabpilij 28 km, Preiļiem 36 km.

⁷⁸ Līvānu civilās aizsardzības plāns, 2009, 6.lp.

⁷⁹ Līvānu novada centrālā bibliotēka, *Pilsēta krustcelēs*, 2004.Pieejams:

<http://livani.info/lat/index.php?dir=contents&cnt=istorija&nws=no>

⁸⁰ Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš.*,12.lp.

Operācija tika izvēsta šajā sektorā taktisku apsvērumu dēļ. Operācijas galvenais mērķis bija saīsināt kopējo Austrumu frontes garumu. Tas tika darīts, jo Latvijas armijas virspavēlniecība baidījās no gaidāmā Golca – Bermonta spēku uzbrukuma Dienvidu frontē, tādēļ Rīgas aizsardzībai no Austrumu frontes vajadzēja nosūtīt vismaz vienu kājnieku pulku, kas būtu iespējams pēc Līvānu miesta un tā apkārtnes ieņemšanas.⁸¹ Armijas virspavēlniecība arī labi apzinājās, ka tobrīd bija labvēlīgs brīdis uzbrukumam, jo galvenie Sarkanās armijas spēki bija piesaistīti citās frontēs Krievijas iekšienē.⁸² Līvānu ieņemšanai varēja būt arī politiska nozīme, jo tādējādi sabiedrotajiem tiktu demonstrēts, ka Latvijas armija ir spējīga izvērst veiksmīgu karadarbību pret Sarkanā armiju.⁸³

Gatavošanās uzbrukumam. Lai celtu karavīru morāli pirms gaidāmā uzbrukuma, 23. augustā Krustpilī pulkveža J. Baloža pavadībā ieradās ārlietu ministrs Z. A. Meierovics, kurš dzelzceļa stacijā uzstājās ar runu, kurā kareivjiem skaidroja Latvijas pašreizējo stāvokli un tās perspektīvas nākotnē. Divas stundas vēlāk Krustpilī ieradās armijas virspavēlnieks ģenerālis D. Sīmansons, kurš pēc tam kopā ar ārlietu ministru devās veikt inspekciju uz frontes līniju.⁸⁴

24. augustā pulkvedis Balodis izdeva slepenu Kaujas pavēli Nr.5. (*Skatīt 4.pielikumā*) Austrumu frontes karaspēkam, kura paredzēja 4.Valmieras, 3. Jelgavas un 2.Ventspils kājnieku pulkam 26. augustā vienlaikus uzsākt plaša mēroga uzbrukumu Līvānu apkārtnē, ar galveno mērķi ieņemt Līvānu miestu, tur aplencot un iznīcinot 1.1 atviešu strēlnieku pulku. 4.Valmieras kājnieku pulks veiktu tiešu frontālu uzbrukumu pret Līvāniem, 3. Jelgavas kājnieku pulka daļas forsētu Daugavu un sabotētu dzelzceļa līniju Līvāni – Daugavpils, tādējādi traucējot pretinieka papildspēku pienākšanu, tikmēr 2. Ventspils kājnieku pulks ieņemtu Rusiņus – Vilmeniešus – Muktupāvelus un, apejot ienaidnieku no aizmugures, dotos līdz Daugavai Jersikas virzienā, nogriežot visus atkāpšanās ceļus un papildspēku pienākšanu.⁸⁵

---

⁸¹ Peniķis, M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*. 2. sējums., 23.lpp.

⁸² LVVA, 6033,f.,1.apr.,55.l.,13.lp.

⁸³ Andersons E. *Latvijas Vēsture 1914-1920.*, 515.lpp.

⁸⁴ *Valmieras kājnieku vēsture 1919.-1929.*, Rīga: Valters un Rapa,1929. 148.lp.-149.lpp.

⁸⁵ LVVA, 6033,f.,1.apr., 342.l.,15.lp.

Papildus operācijas veikšanai 3. Jelgavas kājnieku pulkam tika piešķirts bruņu automobilis „Zemgalietis”, 1. bruņu vilcienam tika uzdots sniegt atbalstu 4.Valmieras kājnieku pulkam. Lai veiksmīgi veiktu pretinieka apiešanas manevru, 2.Ventspils pulka komandiera J. Puriņa rīcībā tika nodots 2. bruņu vilciens, 3. Jelgavas kājnieku pulka 1.un 3.rotā; 4.Valmieras kājnieku 1.un 4 rota, Latgales brīvprātīgo nodaļas 1. rota un 1 vieglais 3 collu lielgabals no virsleitnanta J. Dombrovskā baterijas.⁸⁶

Pats Austrumu frontes virspavēlnieks Balodis devās uz Trepes staciju, lai pēc iespējas labāk varētu līdzī sekot uzbrukuma gaitai; tā kā nevarēja paļauties uz telefona līnijām, tad sakari tika uzturēti ar jātnieku ziņnešu palīdzību.⁸⁷

Lai vieglāk varētu koordinēt sev pakļauto karaspēku daļu darbību kaujas laukā, 2. Ventspils kājnieku pulka komandieris J. Puriņš izveidoja trīs grupas.

1.grupa sastāvēja no Ventspils pulka 3., 5. rotas un Latgales brīvprātīgo nodaļas 1. rotas un viena lielgabala; par komandieri tika iecelts leitnants Skujiņš. Pirmajai grupai tika uzdots ar 3 rotām un 1 lielgabalu pāriet uzbrukumā Steķi – Ingles – Mālnieki – Švirksti – Muktupāveli un pēc Līvānu rajona ieņemšanas nocietināties līnijā Mucenieki – Lojāni – Batraki.

2. grupa sastāvēja no 2.Ventspils pulka 1., 5. rotas, un 3. Jelgavas kājnieku pulka 1. rotas un 3. rotas ½ rotas; par komandieri tika iecelts kapteinis Buks. Otrajai grupai, lai segtu 1. grupas kreiso spārnu, tika uzdots ieņemt līniju Troški – Steķi – Velkma – Bikavnieki – Rusiņi, lai piesaistītu un maldinātu pretinieka spēkus, veikt demonstratīvu uzbrukumu Rudzātu virzienā.

3. grupa sastāvēja 2. Ventspils kājnieku 2. rotas un 2. bruņuvilciena; par grupas komandieri tika iecelts kapteinis Bečs. Trešajai grupai tika uzdots nodrošināt ieņemto Troški – Loški līniju un ar 2. bruņuvilciena atbalstu veikt demonstratīvu uzbrukumu Tiltagala⁸⁸ virzienā.⁸⁹

Savukārt 4.Valmieras kājnieku pulka komandieris Jansons savam pulkam deva sekojošas pavēles: **1.)** Divām 1.bataljona rotām pāriet 2.Ventspils pulka komandiera

---

⁸⁶LVVA, 6033,f.,1.apr., 342.l., 15.lp

⁸⁷Turpat, 16.lp.

⁸⁸ Ziemeļu virzienā no Steķiem

⁸⁹ LVVA,6033.f.,1.apr., 57.l., 7.-8.lp.

pakļautībā. 2.) Atlikušajām 1.bataljona rotām, līdz plkst. 3.00 26. augustā, ieņemt Skrebeļu sādžu un attīstīt tālāko uzbrukumu Gercānu, Drēņu, Jaunzemju un Batraku virzienā. Pēc Batraku sādžas ieņemšanas nocietināties dienvidaustrumu virzienā, patstāvīgi uzturot sakarus ar 2. bataljonu, bet pa kreisi ar Ventspils pulka daļām. 3.) 2. bataljonam 26. augustā plkst. 3.00 iesākt uzbrukumu Līvāniem un pēc miesta ieņemšanas attīstīt tālāko uzbrukumu Jersikas virzienā. 4.) Artilērijai darboties pēc pulka komandiera un bataljona komandieru norādījumiem.⁹⁰

Uzbrukums Līvāniem un to apkārtni. 26. augustā plkst. 4.00⁹¹ smagās artilērijas baterija atklāja uguni pa Līvānu dzelzceļa staciju, kur bija izvietota pretinieka artilērija. Savukārt 2. bataljona vieglās baterijas atklāja uguni pa sarkanarmiešu priekšposteņiem pie Jaunās muižas, Sproģu un Batraku mājām. Sākoties uzbrukumam, izrādījās, ka puse no artilērijas lielgabaliem nebija kaujas kārtībā.⁹²

Līdz ar artilērijas uguns atklāšanu 4.Valmieras kājnieku pulks uzsāka virzību savā sektorā (*Skatīt 5. Pielikumu*) un plkst. 6.30, ieņēma Jauno muižu. Stipru pretestību ienaidnieks izrādīja pie Sproģu mājām, kurās bija izvietoti 4 smagie ložmetēji.⁹³ Uzbrukumam sekmīgu atbalstu sniedza 1. bruņuvilciena smagā artilērija. Turpinot uzbrukumu 2. bataljona vienībai, plkst. 12.00 nonāca līdz ienaidnieka priekšējai līnijai, kas atradās pretī Līvāniem Dubnas upes labajā krastā.⁹⁴ Šeit, dēļ pretinieka artilērijas, smago ložmetēju un šauteņu blīvās uguns, rotām nācās pārtraukt virzību un uzsākt nocietināšanās darbus jaunajās pozīcijās, jo frontāls uzbrukums nebija iespējams.⁹⁵ Tikmēr 1.bataljona 2. un 3. rota bija neitralizējušas ienaidnieka priekšposteņus un plkst. 9.30 ieņēma Lāčkāju, Gercānu un Stikānu mājas uz Dubnas labā krasta, pretī upes kreisajā krastā atradās galvenās pretinieka pozīcijas, pie kurām piekļūšana nebija iespējama, jo upe bija par dziļu, lai to bez peldlīdzekļiem būtu iespējams šķērsot. Tāpēc 2. un 3. rota bija spiestas pārtraukt savu virzību un ieņemt pozīcijas Dubnas labajā krastā.⁹⁶ Ienaidnieks uz abām rotām no savām pozīcijām

---

⁹⁰ LVVA,6033.f.,1.apr., 57.l.,5.lp

⁹¹ Turpat,4.lp.

⁹² Turpat, 7.lp

⁹³ *Valmieras kājnieku vēsture* 1919.-1929..152.lpp. ; LVVA,6033.f.,1.apr., 57.l.,6.lp.

⁹⁴ LVVA,6033.f.,1.apr., 57.l., 6.lp.

⁹⁵ LVVA, 6033.f.1.ap.57.l., 4.lp.

⁹⁶ *Valmieras kājnieku vēsture* 1919.-1929. 152.lpp.; LVVA, 6033.f.1.ap.57.l.,4.lp.

atklāja stipru šauteņu, ložmetēju un artilērijas uguni. Savstarpējās apšaudes turpinājās līdz vakaram, plkst. 20.00 pretinieks neveiksmīgi centās veikt pretuzbrukumu 2. bataljona rajonā pretī Līvāniem.⁹⁷

Brīdi kad 4.Valmieras kājnieku pulks uzsāka uzbrukumu, 3. Jelgavas kājnieku pulka 2. rota kapteiņa Stulpiņā vadībā, divās laivās Daugavas kreisajā krastā pie Kalnišķu mājām⁹⁸, uzsāka pārceļšanos pāri Daugavai, ko pamanījis ienaidnieks atklāja uguni no 4 smagajiem ložmetējiem, kā rezultātā Daugavas forsēšana nebija iespējama, tādēļ kapteinis Stulpiņš pavēlēja atgriezties Daugavas kreisajā krastā. Pārceļoties viena laiva no pretinieka uguns tika nogremdēta, taču cietušo nebija.⁹⁹ Paralēli tam 3. Jelgavas kājnieku pulka 2. bataljons, lai sniegtu atbalstu uzbrukumam Līvāniem, plkst. 3.00 Daugavas kreisajā krastā, uzsāka demonstratīvu uzbrukumu, līnijā Tadenava – Pusmuiža – Girinski, kur izdevās gūt negaidīti labus rezultātus, jo sarkanarmieši gandrīz bez cīņas metās bēgt. Taču sākotnējā plānā netika paredzēts, ka 2. bataljons varētu turpināt uzbrukumu, tāpēc tas atgriezās savās izejas pozīcijās.¹⁰⁰

2.Ventspils pulks uzsāka uzbrukumu ar 4 stundu nokavēšanos. Uzbrukumam nozīmētās 3. Jelgavas un 4.Valmieras kājnieku pulka vienības, nebija laikā ieradušās izejas punktā Stalidznieku sādžā.¹⁰¹ Uzbrukumam nozīmētās kolonnas no izejas punkta izgāja tikai pulksten 5.00, līdz ar to tika pazaudēts pārsteiguma efekts, jo sasniedzot pretinieka pozīcijas, bija jau gaišs¹⁰².

2. grupa devās Steķu virzienā (*Skatīt 6.pielikumu*), tai sekoja 1. grupa. Pēc Steķu sasniegšanas 2. grupas ½ rota, ar Jelgavas pulka rotām ieņēma pozīcijas Červoniki – Medņeuka ; 1. rota ieņēma pozīcijas gar Ošas labo krastu un ceļu, kas gāja uz Mālkalnu. Jaudzemes sādžu ieņēma 1. rota. Tikmēr 3. Jelgavas pulka daļas virzījās uz Lūzeniekiem. 5.rota virzījās pa ceļu Brīsla – Ilgasala, lai ieņemtu pozīcijas Velkme – Bikaunieki, rotai līdzī tika vilkts telefona kabelis. Pretinieks pamanīja šo virzību un uzsāka apšaudīt ceļu posmu starp Jaudzemēm, un Brīslu. Kad 5. rota sasniedza Ilgasalas un par to paziņoja pa telefonu, 1. grupa uzsāka virzību no Steķiem

---

⁹⁷Valmieras kājnieku vēsture 1919.-1929., 153.lpp.

⁹⁸ Pretī Jersikai

⁹⁹ 3. Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug. Rīga: 3. Jelgavas kājnieku pulks, 1929, 63.lpp.

¹⁰⁰LVVA,1491.f.1,apr.,1992.l., 52.lp.

¹⁰¹LVVA, 6033.f.1.ap.57. l.,8.lp.

¹⁰² Saule aust pulksten 6:13

un tā kā ceļš uz Brīslu atradās zem pretinieka uguns, 1. grupa, lai nepiesaistītu lielinieku uzmanību, virzību uzsāka pa meža ceļu. Artilērijas lielgabals, kuram bija jāsniedz atbalsts uzbrukumam, tika atstāts Steķos, jo meža ceļš dēļ lietavām nebija izbraucams. Kad 1. grupai sasniedzot Ilgasalu, 2. grupas 5.rota uzsāka virzību uz Mežancāniem un tālāk uz Mālniekiem, Švirkstiem, kuri tika sasniegti pulksten 11.00. Pēc Mālnieku, Švirkstu ieņemšanas, lai atvieglotu 1. grupas tālāko virzīšanos. 2. grupai tika dota pavēle veikt demonstratīvu uzbrukumu Mālakalni – Rudzāti – Neicgalieši - Antaki virzienā, savukārt 3. grupai ar 2. bruņu vilciena atbalstu uzsākt demonstratīvu uzbrukumu Tiltagala virzienā.¹⁰³

Mālakalns tika ieņemts ar artilērijas atbalstu no lielgabala, kurš atradās Steķu mežā. Tālāk 2. grupa straujā triecienā ieņēma Lūzeniekus, Nīcgaliešus, Zalānus, sasniedzot Rudzātu sādžu. Brīdī, kad Jelgavas pulka 1. rota ieņēma Nīcgaliešus un Zalānus, 5. rota tika pievienota pirmajai kolonai un tai tika pavēlēts – doties Rusiņu virzienā. Lūzeniekos pozīcijas ieņēma 4.Valmieras pulka 1. rotas ½ rota, otra ½ palika rezervē Steķos. Pulksten 17.00 taktisku iemeslu dēļ tika pamesti Zalāni un Nīcgalieši, 1. Jelgavas pulkam ieņemot jaunas pozīcijas Velkma – Bikaunieki.¹⁰⁴

Tā kā Ošas upi dienas laikā nebija iespējams šķērsot, 2.Ventspils pulka komandieris Puriņš deva pavēli ieņemt sekojošajās pozīcijas: Troški –Medņeuka-Mālakalns, Velkma, Bikavnieki, Ošas labajā karstā pretī Rusiņiem; Švirksti, Mežancāni un tur nostiprināties.¹⁰⁵

1. grupas rezerves štābs tika izvietots Mežancānos, savukārt 2. grupas rezerves štābs Steķos. Pulksten 19.00 vakarā lielinieki uzsāka pretuzbrukumu Lūzeniekiem, Velkmai, Steķiem, apiedami Medņeuku no labās un kreisās puses. Sarkanarmieši bija pārvietojuši tuvāk artilēriju, kura tagad varēja sasniegt Steķus. Neskatoties uz artilērijas atbalstu un negaidīto manevru, pretinieka spēku vairākkārtējie uzbrukumi tika veiksmīgi atsisti.¹⁰⁶(Skatīt 7.pielikumu)

Lai agri no rīta varētu atjaunot uzbrukumu, tika veikta pārgrupēšanās. Pienākušās 3. bataljona un 2. rotas ½ rota, bataljona komandiera vadībā, tika atstāta

---

¹⁰³ LVVA, 6033.f.1.ap.57. l.,9.lp.

¹⁰⁴Turpat, 10.lp.

¹⁰⁵Turpat, 10.lp.

¹⁰⁶ LVVA, 6033.f.1.ap.57. l.,5.lp.

Stežos rezervē un Valmieras pulka 1. rotas ½ rota, tika novietota pozīcijās pie Velkmas, 3. Jelgavas pulka 1. rotai ieņemot pozīcijas Bikavniekos.¹⁰⁷ Pēc pirmās operācijas dienas neviens no pulkiem nebija izpildījis tiem uzdoto, tādējādi zaudējot ļoti svarīgo pārsteiguma momentu.

Naktī no 26. uz 27. augustu, 4.Valmieras kājnieku pulka 2. bataljons, tumsas aizsegā vairākkārtēji, bez panākumiem centās pāraut frontes līniju pie Līvāniem, taču zem ienaidnieka uguns nebija iespējams šķērsot dzeloņdrāšu līniju. Ap pulksten 4.00 no rīta, tika atklāta artilērijas uguns no 1. bruņuvilciena pa pretinieka nocietinājumiem, pēc kuras 2. bataljons kārtējo reizi centās ieņemt Līvānu miestu, taču artilērija nebija devusi gaidīto efektu un uzbrūkošajām daļām nācās atgriezties savās pozīcijās, kur tās visu turpmāko dienu atradās zem stipras artilērijas un smago ložmetēju uguns.¹⁰⁸

2. Ventpils pulka 1. grupa naktī uz 27. augustu un no rīta mēģināja pāriet Dubnas upi Muktupāvelu virzienā un Ošas upi pretī Vilmeniešiem, kas beidzās ar neveiksmi, jo pretinieka galvenās pozīcijas atradās tieši pretējos upju krastos, tāpēc latviešu daļas atradās zem patstāvīgas smago ložmetēju un artilērijas uguns, papildus tam lietavu rezultātā abās upēs ievērojami bija cēlies ūdens līmenis, kas uzdevuma izpildi padarīja vēl jo sarežģītāku.¹⁰⁹ Vienīgi 5. rotai, virsleitnanta Lapiņa vadībā, izmantojot biezas miglas aizsegu, izdevās nokļūt pāri Ošai, un durkļu cīņās pulksten 7.00 ieņemt Rusiņus, kur no pretinieka tika iegūts viens smagais ložmetējs. Pulksten 10.00 pretinieks uzsāka 2.Valmieras kājnieku pozīciju apšaudi ar vieglo un smago artilēriju no Rudzātu puses, kas turpinājās visu dienu. Nekavējoties uz Rusiņiem tika pārsvietas 6. un 1. Latgales rota, 5. rota un Latgales ½ rota ieņēma pozīcijās sādžā un nostiprinājās tajā; 6. rota un 1. Latgales ½ rota nodrošināja labo flangu pret Gulbinskiem.¹¹⁰ Tobrīd 2.Ventpils kājnieku pulka komandieris secināja, ka, neskatoties uz veiksmīgo frontes līnijas pārašanu, turpmāka virzība uz priekšu nepietiekamā karavīru skaita dēļ nebija vairs iespējama, tāpēc savām pakļautībā esošajām karaspēka daļām deva pavēli nostiprināties uz ieņemtās līnijas.

---

¹⁰⁷ LVVA, 6033.f.1.ap.57. l., 9.lp.

¹⁰⁸ Turpat, 5.lp.

¹⁰⁹ Turpat, 10.lp.

¹¹⁰ LVVA, 6033.f.1.ap.57. l., 10.lp.

Pulksten 15.00 ienaidnieks Valmieras pulka kreisajā spārnā uzsāka pretuzbrukumu. Izmantojot atstarpi, starp Valmieras pulka kreiso spārnu un Ventspils pulku, ienaidnieks ar vairākiem smagiem ložmetējiem bija pārcēlies pāri Dubnas upei, un uzbruka pulka kreisā flanga rotām no sāniem un aizmugures.¹¹¹ Stipra ložmetēju un artilērijas uguns tika atklāta pa Gercānu, Lāčkāju un Stikānu sādžām, kurās pozīcijas ieņēma 4.Valmieras pulka 2. un 4. rota, kam sekoja negaidīts Sarkanās armijas kājnieku uzbrukums, kura laikā abām rotām tika nodarīti lieli zaudējumi. 2. un 4. rotas karavīri krita panikā un, negaidot pavēles,¹¹² pulksten 18.20 pameta savas ieņemtas pozīcijas, atkāpjoties uz Peisenieku, Zundānu, Gavartiņu, Turku un Budisu līniju, kuras abi pulki sasniedza pulksten 22.40.¹¹³ Sakarā ar kreisā spārna rotu atkāpšanos, redzot draudus, pulka komandieris Jansons pavēlēja 2. bataljonam atkāpties. 2. bataljona vienības pēc atkāpšanās ieņēma sekojošas pozīcijas: 8. rota – uz dienvidiem no Jaunās muižas, no Daugavas līdz dzelzceļam ieskaitot; 6. rota – pa kreisi no 8. rotas gar Jaunās muižas un Daukstu ceļu, 7. rota – Daukstos, 5. rota – no Daukstiņiem līdz Zeiņiem. Pirms uzsākot atkāpšanos pulksten 20.00, bataljonam nācās atsist frontālu pretinieka uzbrukumu. Lai nodrošinātu fronti, Jansons no Ļaudonas izsauca 3. bataljonu, kura 9.,10. un 11. rotas kopš pēcpusdienas atradās Trepes stacijas rajonā.¹¹⁴

Tikmēr lielinieki centās atgūt Rusiņus, veicot 3 spēcīgus pretuzbrukumus pēc kārtas, kuri tika veiksmīgi atsisti.¹¹⁵ Balodis, lai atbalstītu 2. Ventspils pulku, izsauca no Rīgas papildspēkus divu rotu lielumā, taču tieši tobrīd pienāca ziņojums no Ventspils pulka komandiera J. Puriņa, kurā viņš operācijas turpināšanai lūdza papildspēkus vismaz 10 rotu lielumā. Turpmākajā ziņojumā daļā viņš rakstīja, ka kareivji, pēc Dubnas un Ošas upju forsēšanas mēģinājumiem, bija samirkuši, divas nakts negulējuši, neēduši, kā arī atrodas zem patstāvīgas pretinieka artilērijas uguns, nobeigumā brīdinot ar sliktām sekām, ja operācija tiek turpināta konkrētajos apstākļos. Tūlīt pēc šī ziņojuma pienāca telegramma no artilērijas daļas priekšnieka, kurā bija teikts, ka artilērijai ir beigusies munīcija un to varēs papildināt tikai pēc divām nedēļām. Pienāca arī ziņas no 4.Valmieras pulka, ka ienaidnieks ir šķērsojis

---

¹¹¹ *Valmieras kājnieku vēsture 1919.-1929.*, 153.lpp

¹¹² LVVA, 6033.f.1.ap.57. l.,5.lp.

¹¹³ Turpat, 11.lp.

¹¹⁴ *Valmieras kājnieku vēsture 1919.-1929.*, 153.lpp

¹¹⁵ LVVA,6033.f.1.apr.57.l.,10.lp.

Dubnas upi pretī Muceniekiem, un ir uzsācis uzbrukumu 4.Valmieras pulka kreisajā flangā, ka rezultāta pulka daļas bija uzsākušas atkāpšanos.¹¹⁶

Ņemot vērā visu iepriekš minēto un to, ka papildspēki no Rīgas nebija ieradušies, Balodis deva pavēli 4.Valmieras un 2.Ventspils pulkam atkāpties uz sākotnējām izejas pozīcijām.¹¹⁷ Plkst. 18.30 Ventspils pulka komandieris saņēma no frontes komandiera Baloža pavēli atgriezties izejas pozīcijā, taču atkāpšanās dienas gaismā nebija iespējama dēļ patstāvīgās un precīzi koriģētās lielnieku artilērijas uguns. Tāpēc atkāpšanās tika uzsākta tikai pulksten 21.00, pretinieka spēkiem to nepamanot, kuri visu turpmāko nakti ar artilēriju turpināja apšaudīt pamestās pozīcijas Rusiņos un Mālkalnos.¹¹⁸ Neskatoties uz to, ka Puriņa komandētie spēki atradās patstāvīgās briesmās, jo ienaidnieks tos jebkurā brīdī varēja apiet no labā flanga, atkāpšanās noritēja veiksmīgi.

Kaujās starp 26.un 27. augustu no Ventspils pulka krita 1 virsnieks, 4 kareivji, ievainoti tika 29 karavīri un 10 tika kontuzēti.¹¹⁹ 4.Valmieras kājnieku pulka zaudējumi bija 1 kritis virsnieks un 6 kareivji, ievainoti tik 2 virsnieki un 49 kareivji, no 4.rotas, kuru no kreisā flanga apgāja sarkanarmieši, 15 ievainotie vai kritušie karavīri palika kaujas laukā, 8 bez vēsts pazuduši.¹²⁰

Karadarbība Daugavas kreisajā krastā. 27. augustā, lai sniegtu atbalstu uzbrukumam Līvāniem, 3.Jelgavas kājnieku pulka 2. bataljons pulksten 3.00 uzsāka uzbrukumu pretinieka galvenajai līnijai (Skatīt 7. Pielikumu) Tadenava – Pusmuiža - Girinski. Uzbrukums bija veiksmīgs un pulksten 8.00 tika ieņemta Tadenava, Sorinski, 7. rotai saņemot gūstā 7 sarkanarmiešus ar vienu smago ložmetēju. Pulksten 20.00 bataljons atgriezās izejas pozīcijās. Tai pašā laikā 1. bataljons, ar 9.un 11.rotu, bija virzījies gar Daugavu un pulksten 14.00 pret daudz lielākiem ienaidnieka spēkiem ieņēma Dunavas muižu.¹²¹

Pēc Dunavas muižas ieņemšana tika secināts, ka uzbrukumu Daugavas kreisajā krastā ir iespējams turpināt dēļ pretinieka vājās pretestības, līdz ar to 28. augustā

---

¹¹⁶ LVVA, 6033.f.1.ap.57.1., 6.-7.lp.

¹¹⁷ LVVA,6033.f.1.ap.57.1.,7.lp.

¹¹⁸ Turpat, 11.lp.

¹¹⁹ Turpat, 12.lp

¹²⁰ *Valmieras kājnieku vēsture* 1919.-1929., 153.lp.

¹²¹ LVVA, 1491.f.,1.apr.,1992.l., 52.lp.

Kurzemes kaujas rajona spēkiem tika dota pavēle turpināt virzīšanos uz priekšu visā frontē. Pulksten 12.00 tika ieņemta līnija Sasnauka, Kaldabruņas, Tadenavas pusmuiža, pretiniekam strauji atkāpjoties uz Bebreņi, pēc civiliedzīvotāju sniegtās informācijas sarkanarmieši nebija kaujas spējīgā stāvoklī. Neskatoties uz to, tika uzsākta jaunieņemto pozīciju nostiprināšana. Otrais bataljons pēc tam ieņēma Zorinsku, Girinškus, Lazdānus. Bataljona izlūki sekoja bēgošajam sarkanarmiešu daļām, nokļūstot pie Marienavas pusmuižas, kur ap pulksten 20.00 uzdūrās ienaidnieka spēkiem rotas lielumā, kuri atkāpās no Dunavas. Sarkanarmieši tika pārsteigti nesagatavoti un 13 no tiem tika saņemti gūstā. Tā kā sāka satumst un izlūku spēki bija par maziem, uzbrukumu turpināt nebija iespējams. Problēmas sagādāja informācijas trūkums par Lietuvas armijas karspēka daļu kustību.¹²²

29. augustā Balodis deva pavēli 3. Jelgavas kājnieku 2. un 3. bataljonam, ieņemt atlikušās pretinieka pozīcijas Daugavas kreisajā, kuras atradās, sākot no Dunavas muižas līdz Kazimirškiem. Dombrovskis pavēlēja 3.bataljonam doties Bebreņes, Dvietes virzienā; 2. bataljonam bija jādodas Jaseviču , Aizpuriešu , Kriškānu virzienā. Savukārt 1.bataljonam bija jānoslēdz uzbrūkošās daļas kreisais flangis pie Daugavas.¹²³ Uzbrukums tika saskaņots ar Lietuvas armiju, kura uzsāka uzbrukumu lieliniekiem dienvidos no Kazimirškiem.¹²⁴

29. augustā pulksten 4.00 3.Jelgavas kājnieku pulks pārgāja straujā uzbrukumā, kā rezultātā ienaidnieks pārtrauca jebkādu pretošanos un panikā metās bēgt. Trešais bataljons zem virsleitnanta Indāna vadības ar niecīgiem zaudējumiem pulksten 9.00 ieņēma Bebreņi. Otrais Bataljons ieņēma Kaldebruņu, Aizpuriešus un Vuškānus. Sarkano karaspēks, ciezdams smagus zaudējumus, atkāpās Kriškānu virzienā, līdz paņemdams ievainotos. Pēc galvenās aizsardzības līnijas ieņemšanas, uzbrukums paātrinātā tempā tika turpināts, neļaujot pretinieka 31. un 32. pulkam pārgrupēties un ieņemt jaunas aizsargpozīcijas. Izlūku vienības neapstājoties, sekoja bēgošajiem sarkanarmiešiem. Plkst. 17.30 tika ieņemta līnija Dviete, Plevon-Novings, Kriškina, saņemot gūstekņus, ieročus, munīciju.¹²⁵ Uzbrūkošajām daļām pulkvedis

---

¹²² LVVA, 1491.f.,1.apr.,1992.l., 53.lp.

¹²³ LVVA 6033.f.,1 Apr.,57.l., 12.lp.

¹²⁴ LVVA, 1491.f.,1.apr.,1992.l., 55.lp.

¹²⁵ LVVA, 1491.f.,1.apr.,1992.l., 56.lp.

Dombrovskis bija pavēlējis neuzkavēties ieņemtajās vietās un pēc iespējas ātrāk virzīties uz priekšu.¹²⁶

Pēdējā vieta, kur pretinieks centās noorganizēt pretošanos, bija pie Daugavas pārceltuves, netālu no Cukuru sādžas, lai segtu atkāpšanos un nodrošinātu pārcelšanos pār Daugavu. 3. Jelgavas kājnieku pulka daļām uzsākot uzbrukumu, sarkanarmieši metās bēgt uz pārceltuvi, lai nokļūtu pāri Daugavai, atstājot aiz sevis pajūgus, kuros tika vesti kara materiāli, 5. un 7. rota izvietojās izdevīgās pozīcijās pretī pārceltuvei un atklāja ložmetēju, karabīņu uguni, radot sarkanarmiešu rindās vēl lielāku paniku, kā rezultātā daudzi metās peldus Daugavā, kur lielāka daļa no tiem noslīka. Pie pārceltuves, gūstā tika saņemti 14 gūstekņi, trofejās 4 ložmetēji, 23 zirgi un citi kara materiāli.¹²⁷

Pulksten 17.30 3. bataljons bija ieņēmis Dvieti, saņemdams 7 gūstekņus, municiju un karabīnes. Pulksten 24.00 Sarkanā armija bija pilnībā padzītā no Daugavas kreisā krasta un Daugavas līnija no Meņķes muižas līdz Dvietes upei atradās 3. Jelgavas kājnieku pulka kontrolē¹²⁸, kur pēc kaujas pavēles Nr.4. pulks uzsāka nocietināšanās darbus jaunpieņemtajās pozīcijās.¹²⁹ 3 dienu laikā Jelgavas kājnieku pulks bija saņēmis 37 gūstekņus, kā arī trofejās ieguvis 4 smagos ložmetējus, 26 zirgus un lielu daudzumu kara materiālu, ko aiz sevis bēgot, bija atstājuši sarkanarmieši.¹³⁰

3. Jelgavas kājnieku pulkam, Daugavas kreisajā krastā izdevās gūt labus panākumus, jo tam pretī atradās 3 vieni no vājākajiem pulkiem 15. armijā, šeit sarkanarmiešu aizsargpozīcijas, bija daudz vājāk nostiprinātas, nekā citā frontēs daļās, kā arī šeit esošās Sarkanās armijas daļas nesaņēma artilērijas atbalstu. Uzbrukumu arī atvieglāja tā saskaņošana ar Lietuvas armijas daļām.

Operācijas vērtējums. Pirmā lielākā Latvijas armijas īstenotā militāra operācija Austrumu frontē, ar mērķi ieņemt Līvānu miestu un tā apkārtni, bija neveiksmīga. Balodis savā ziņojumā armijas virspavēlniecībai uzskaitīja viņaprāt galvenos iemeslus, kādēļ operācija nebija izdevusies: pirmkārt, pretinieks savas

---

¹²⁶ *Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.*, 65.lpp.

¹²⁷ LVVA, 1491.f.,1.apr.,1992.l., 56.lp.

¹²⁸ Turpat, 56.lp.

¹²⁹ LVVA, 6033.f.,1.apr., 186.l., 13.lp.

¹³⁰ *3. Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.*, 66.lpp.

pozīcijas no Līvāniem līdz Mukstupāveļiem bija tik stipri nocietinājis, ka tās tiešā frontālajā uzbrukumā, bez lieliem cilvēku zaudējumiem, nebija iespējams ieņemt; otrkārt, artilērijas trūkums - diviem no Rīgas atsūtītajiem lielgabaliem nebija munīcijas, tādēļ tos nevarēja iesaistīt 26. augusta uzbrukumā, kā rezultātā nebija iespējams dot pietiekošu atbalstu kājniekiem, iznīcinot pretinieka nocietinātās pozīcijas. Virsleitnanta Dombrovska baterijā viens lielgabals nedarbojās jau pirms uzbrukuma sākuma, 26. augusta un 27. augustā sabojājās beidzamie divi baterijas lielgabali; treškārt, 2. Ventspils kājnieku pulka kaujas rajonā, bija slikti ceļi, pa kuriem nebija iespējams pārvietot artilēriju un lietavu rezultātā visas apkārtnes upes bija pārplūdušas, kas padarīja tās grūti šķērsojamas. Viņaprāt, pats galvenais iemesls neveiksmīgajai operācijai, bija rezervju trūkums, jo, ja tādas būtu bijušas, tad 27. augustā, pēc Rusiņu ieņemšanas, būtu iespējams virzīties uz Vilmeniešu – Mukstupāveļu - Jersikas līniju, tādējādi apejot un iznīcinot ienaidnieku no aizmugures. Nobeigumā Balodis atzīmēja, ka jau sākotnēji viņam bijušas lielas pretenzijas pret šī uzbrukuma realizēšanu.¹³¹

Svarīgu lomu spēlēja fakts, ka 3. Jelgavas kājnieku pulka daļām neizdevās forsēt Daugavu, ieņemt Jersikas vilciena staciju un apturēt papildspēku pienākšanu no Daugavpils, kas turpmākajā operācijas attīstībā gaitā spēlēja svarīgu lomu, jo uzbrukuma plānā netika paredzēts, ka pretinieks saņems papildspēkus no Daugavpils, kas padarīja 4. Valmieras kājnieku pulka un 2. Ventspils kājnieku pulka uzdoto uzdevumu vēl jo grūtāku, ko tobrīd neņēma vērā Balodis, turpinot operāciju un neizdarot īpašas izmaiņas uzbrukuma plānā.

2. Valmieras kājnieku pulkam bija ne tikai jānotur 15 km ieņemtās pozīcijas, bet arī bez artilērijas atbalsta un peldlīdzekļiem jāforsē pārplūdušās Dubnas, Ošas upes, jāpārauj stipri nocietinātas pozīcijās un pretinieka aizmugurē jāvirzās vēl vismaz 12 km līdz Jersikai, ko izpildīt vienam pulkam, pat ar Baloža ziņojumā minētajiem nepieciešamajiem papildspēkiem, īstenot nebija iespējams.

Operācija tika pārtraukta tikai tajā brīdī, kad pretinieka spēki pārcēlās pār Dubnas upi, apejot 4. Valmieras pulka kreiso flangu un 2. Ventspils pulka labo flangu, tādējādi radot lielus draudus, it īpaši 2. Ventspils pulkam. Par situācijas nopietnību

---

¹³¹LVVA,6033.f.,1.,apr.,57.l., 7.lp.

liecināja 4.Valmieras kājnieku pulka uzsāktā atkāpšanās, kuras laikā tika izsaukti papildspēki 1. bataljona lielumā, kā arī tas, ka Valmieras 2. un, 4. rotai nācās atkāpties tik strauji, ka kaujas laukā tika atstāti 15 ievainotie, kā arī atkāpšanās gaitā 8 karavīri pazuda bez vēsts. Līdz ar to Balodim var pārmest nesavlaicīgu uzbrukumu pārtraukšanu.

Aplūkojot izstrādāto kaujas plānu var secināt, kas tas nebija slikts, taču tas bija pārlietu optimistisks, kā arī tā izstrādē un realizācijā netika ņemti vērā visi faktori. Pirmkārt, nebija paredzēts, ka kāds no pulkiem neizpilda tam uzdoto; otrkārt, netika pienācīgi novērtētas pretinieka kaujas spējas un tā izveidotie nocietinājumi, jo, spriežot pēc visa, Līvānu miestu un tā apkārtni, bija paredzēts ieņemt vienas dienas laikā. Par to liecina fakts, ka karavīriem līdzī bija uzturs tikai vienai dienai. Treškārt, netika ņemti vērā laika apstākļi, kā arī tas, ka bez peldlīdzekļiem būs jāšķērso divas upes. Ceturtkārt, nebija pareizi noteikts nepieciešamais karaspēka lielums operācijas īstenošanai, kā arī, tikai sākoties uzbrukumam, atklājās, ka puse no lielgabaliem nav kaujas kārtībā, un tiem trūkst munīcijas. Viss šis liek domāt, ka plāns tika izstrādāts un īstenots lielā steigā, kam par iemeslu, bija bailes no gaidāmā Golca – Bermonta spēku uzbrukuma Dienvidu frontē.

Neskatoties uz neveiksmīgo uzbrukumu Līvāniem, negaidītus panākumus guva 3. Jelgavas kājnieku pulks, kuram sākotnēji Daugavas kreisajā krastā, bija paredzēts veikt uzbrukumu, tikai ar mērķi piesaistīt pretinieka spēkus, atvieglot galveno uzbrukumu Līvāniem. Kad uzbrūkošās 3. pulka daļas nesastapās ar gaidīto pretestību, tika nolemts attīstīt uzbrukumu tālāk, kā rezultātā, Latvijas armijas daļām sadarbojoties ar Lietuviešu armiju, jau 30. augustā izdevās pilnībā padzīt Sarkano armiju no Daugavas kreisā krasta.¹³²

***

1919. gadā pēc Strazdmuižas miera parakstīšanas, tika uzsākta Latvijas Pagaidu valdībā pakļautībā esošo bruņotu spēku reorganizācija, kā rezultātā tika izveidota Latvijas armija, par kuras virspavēlnieku tika iecelts D. Sīmansons. Latvijas armijas izveidi ievērojami apgrūtināja materiālo līdzekļu trūkums. Jūlija mēnesī kaujas spējīgas Latvijas armijas daļās tika izvietotas Austrumu frontē.

---

¹³²31.un 32.pulks

Austrumu fronte izveidojās 1919. gada jūnijā, kad Padomju Latvijas Sarkanā armija pēc sakāvēm pie Rīgas un Vidzemē atkāpās uz Latgali, kur tā, pateicoties Cēsu kauju sākumam, varēja nostabilizēt frontes līniju un uzsākt savas armijas reorganizāciju un papildināšanu. Līdz ar austrumu frontes izveidi, militāri stratēģisku nozīmi ieguva Līvānu miests, caur kuru stiepās galvenās Sarkanās armijas aizsardzības pozīcijas, kuras, tika izveidotas gar Daugavas, Dubnas, Ošas upju krastiem, ņemot vērā apkārtējo reljefu. Austrumu frontes Līvānu sektorā, bija izvietojusies, 1. un 3. latviešu strēlnieku pulks.

1919. gada augustā Latvijas armijas virspavēlniecība lielā steigā izstrādāja uzbrukuma plānu ar mērķi - ieņemt militāri stratēģisko nozīmīgo Līvānu miestu, kura ieņemšanas rezultātā ievērojami tiktu saīsināts Austrumu frontes kopējais garums, tādējādi atbrīvojot Latvijas armijas karaspēka daļas, kuras gadījumā, ja sāktos Bermonta- Golca spēku uzbrukums, būtu iespējams nosūtīt uz Dienvidu fronti.

26. augustā uzbrukumu Līvānu miestam uzsāka 4.Valmieras, 2. Ventspils 3. Jelgavas pulks, kuru uzdevums bija aplenkt un iznīcināt 1.latviešu strēlnieku pulku. Uzbrukums Līvāniem ilga 2 dienas, un tā laikā neviens no pulkiem neizpildīja tiem uzdoto, tikai brīdi, kad 4.Valmieras un 2.Ventspils kājnieku pulks atradās kritiskā situācijā, uzbrukums tika pārtraukts, pavēlot pulkiem atkāpties izejas pozīcijās.

Neplānotus panākumus guva 3.Jelgavas kājnieku pulks, kurš 27. augustā, uzsāka uzbrukumu, kurš tika koordinēts ar Lietuvas armijas daļām; 3 dienu laikā Daugavas kreisais krasts tika pilnībā atbrīvots no Sarkanās armijas.

2. Militārā situācija Austrumu frontē Līvānu apkārtne 1919. gada septembrī un Līvānu atbrīvošana 3. oktobrī

2.1 Militārā situācija Latvijā 1919. gada septembris – novembris

Pēc parakstītās Strazdmuižas vienošanās 1919. gada jūlijā, tika paredzēts, ka Golca vadītie spēki pametīs Latvijas teritoriju, un tiem tika dotas 74 dienas, lai varētu evakuēt savus spēkus uz Vāciju.¹³³ Vācu militārā vadība, nevēlēdamās pamest Latvijas teritoriju un, cerot uz drīzu karadarbības atjaunošanos, centās meklēt dažādus ieganstus, lai novilcinātu evakuāciju, taču sākotnēji piekrita 74 dienu termiņam, atsakoties veikt evakuāciju caur jūru. Jūlija mēneša beigās sabiedrotie nolēma¹³⁴, ka vācu karaspēkam Latvijas teritorija jāpamet līdz 20. augustam, ko R. Golcs atteicās izpildīt, aizbildinoties ar tehniskām grūtībām.¹³⁵

1919. gada 21. septembrī vācu militārā vadība atrada vēl vienu formālu ieganstu, lai neuzsāktu sava karaspēka evakuāciju, noslēdzot līgumu ar Pāvelu Bermontu. Līgums paredzēja vācu karaspēka pāreju P. Bermonta komandētajā Rietumkrievijas Brīvprātīgo armijā, kuru sākotnēji 1919. gada vasarā tika izveidota no Vācijā nonākušajiem krievu karagūstekņiem; pēc vācu spēku pāriešanas Rietumkrievijas Brīvprātīgo armijā tie sastādīja 70% no visa karaspēka.¹³⁶

Latvijas armijas virspavēlniecībai Dienvidu frontes drošība sagādāja bažas jau no jūlija, kad R. fon der Golcs 20. augustā atteicās īstenot sava karaspēka evakuāciju.¹³⁷ Latvijas armijas virspavēlniecība militāri stratēģisku iemeslu dēļ sāka uzbrukuma plānošanu Līvānu miestam un tā apkārtnē, bet 26. augustā, sākoties uzbrukumam Līvāniem, armijas virspavēlniecībai pienāca ziņas par Golca - Bermonta karaspēka savilkšanu no Jelgavas apkārtnes uz Olaines pozīcijām. No tā tika secināts,

---

¹³³ Jēkabsons, E. Stāvoklis Latvijā Pēc Cēsu Kaujām: Sabiedroto Misijas Vadības un Vācu Pavēlniecības Sarunas 1919. gada 19. jūlijā Vintapos pie Olaines. Latvijas Arhīvi Nr. ¾: Rīga 2016, 88.lpp.

¹³⁴ Lielbritānija, ASV, Francija

¹³⁵ Jēkabsons, E., Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920) /red. Jundzis T. *Latvieši un Latvija 2.sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts, Izcīnītā un Zaudētā*, 270.lpp.

¹³⁶ Jēkabsons, E., Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920) /red. Jundzis T. *Latvieši un Latvija 2.sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts Izcīnītā un Zaudētā*. 271.lpp.

¹³⁷ Jēkabsons, E. Stāvoklis Latvijā Pēc Cēsu Kaujām: Sabiedroto Misijas Vadības un Vācu Pavēlniecības Sarunas 1919. gada 19. jūlijā Vintapos pie Olaines., 90.lpp

ka Bermonts – Golcs seko līdz Latvijas armijas darbībai Austrumu frontē, gaidot izdevīgu brīdi, lai uzsāktu uzbrukumu. Tādēļ pēc neveiksmīgā uzbrukuma Līvāniem, visi turpmākie plāni par uzbrukuma īstenošanu Austrumu frontē tika pārtraukti, Latvijas armijas virspavēlniecībai pievēršot galveno uzmanību Dienvidu fronteī un tajā esošo spēku pastiprināšanai.¹³⁸

Augusta beigās un septembra mēnesī no Austrumu frontes uz Dienvidu fronti pamazām tika pārvilkta artilērija un Latvijas karaspēka daļas. Uz 1. septembrī Dienvidu frontē, kas stiepās no Vecdubultiem līdz Ķekavai¹³⁹, atradās 9., 5. un 6. pulks, kopā sastādot 1049 karavīrus, kuru bruņojumā, bija 3 smagie ložmetēji, 19 vieglie ložmetēji un 4 lielgabali.¹⁴⁰ No septembra līdz oktobrim Dienvidu frontē karavīru skaitu izdevās palielināt līdz 11 300 karavīriem, kuri bija bruņoti ar 23 smagajiem un 45 vieglajiem ložmetējiem, 5 mīnmetējiem, 9 lielgabaliem 1 bruņoto vilcienu, 3 bruņumašīnām.¹⁴¹

Taču, neskatoties uz to, Bermonta karaspēkam Dienvidu frontē joprojām bija ievērojams pārspēks apmēram ar 18 tūkstošiem frontinieku, kuru bruņojumā atradās 339 ložmetēji, 100 lielgabalu, 50 mīnmetēju, 3 bruņotie vilcieni, 10 bruņu vilcieni, kā arī ap 46 lidmašīnām.¹⁴²

Rietumkrievijas Brīvprātīgo armija 8. oktobrī uzsāka uzbrukumu Dienvidu frontē ar galveno mērķi ieņemt Rīgu un likvidēt Latvijas Pagaidu valdību, tādējādi nodrošinot savas armijas aizmuguri, tālāk uzsākot aktīvu karadarbību pret Sarkano armiju.¹⁴³ Uzbrukums bija straujš un, lai gan latviešu karaspēka daļas centās noturēt savas ieņemtās pozīcijas, pretinieka pārspēka priekšā tām nācās uzsākt atkāpšanos uz Daugavas labo krastu.¹⁴⁴ Līdz ar uzbrukumu 8. oktobrī Latvijas Pagaidu valdība izsludināja Rīgas pilsētā, Rīgas, Bauskas un Jaunjelgavas apriņķos aplenkuma

---

¹³⁸ Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš*. Rīga, Avots, 1990.12.-13.lpp.

¹³⁹ 30 km garumā

¹⁴⁰ Peniķis, M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*.2. sējums, 58.lpp.

¹⁴¹ Bērziņš, V. Bambals, A. *Latvijas Armija*. 27.lpp.

¹⁴² Bērziņš, V. *20. gadsimta Latvijas vēsture 2. Daļa*. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2003, 113.lpp.

¹⁴³ Jēkabsons, E., *Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920)* /red. Jundzis T. *Latvieši un Latvija 2.sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts Izcīnītā un Zaudētā*. 270.lpp.

¹⁴⁴ Bērziņš, V. *20. gadsimta Latvijas vēsture 2. Daļa*. 114.lpp.

stāvokli, uzdodot armijas virspavēlniekiem attiecīgi rīkoties, kā arī tika izsludinātas papildus mobilizācijas, kas ievērojami papildināja karavīru rindas.¹⁴⁵

Pēc divu dienu karadarbības Bermonta karaspēks 10. oktobrī bija sasniedzis Pārdaugavu. Tobrīd lielākā daļa Dienvidu frontē esošā Latvijas karaspēka savas jaunās pozīcijas ieņēma gar Daugavas labo krastu. Lai sniegtu Latvijas armijai atbalstu, Rīgā bija ieradušies 2 Igaunijas bruņuvilcieni. Lai gan Rietumkrievijas Brīvprātīgo armija, bija guvusi panākumus Daugavas kreisajā krastā, galvenais uzbrukuma mērķis - Rīgas ieņemšana, netika sasniegts. Tādēļ Bermonts griezās pie Latvijas Pagaidu valdības ar lūgumu uzsākt pamiera sarunas, Latvijas Pagaidu valdībai uz to nereagējot.¹⁴⁶

P. Bermonts, uzsākot uzbrukumu, bija rīkojies pret sabiedroto interesēm, kā arī bija ignorējis Ziemeļrietumu armijas virspavēlnieka Nikolaja Judeņiča dotās pavēles un uzbrucis Latvijas armijai, kā rezultātā Judeņičs pasludināja P. Bermontu par Krievijas valsts interešu nodevēju. Līdz ar to sabiedrotie nostājās Latvijas Pagaidu valdības pusē un sniedza ne tikai politisko, bet arī materiālo un pat militāro atbalstu kaujās pret Bermonta spēkiem, iesaistot Rīgas jūras līcī izvietotus karakuģus.¹⁴⁷

12. oktobrī saistībā ar Latvijas armijas neveiksmīgo darbību Dienvidu frontē, no amata tika atcelts Vidzemes divīzijas komandieris J. Zemitāns viņa vietā iecelot M. Peniķi; nomainīts tika arī 6. pulka komandieris P. Šmits, viņa vieta iecelot pulkvedi J. Apini. Četras dienās vēlāk tika nomainīts arī Latvijas armijas virspavēlnieks D. Sīmansons, viņa vietā iecelot Jāni Balodi. 27. oktobrī par virspavēlnieka štāba priekšnieku tika iecelts pulkvedis P. Radziņš.¹⁴⁸

Turpmākajā oktobra mēnesī Dienvidu frontē norisinājās smagas kaujas. 15. oktobrī Latvijas armijai ar sabiedroto karakuģu uguns atbalstu izdevās uzsākt pretuzbrukumu, un, šķērsojot Daugavu, ieņemt Daugavgrīvas cietoksni un Bolderāju, no kurienes tālāk 11. novembrī Latvijas armija pēc nedēļu ilgām kaujām no pretinieka

---

¹⁴⁵Ekmane, B. No Latvijas Pagaidu valdības 1918.-1919. gada sēžu protokolliem: ar valsts aizsardzību saistītie jautājumi *Latvijas Kara muzeja gadagrāmata XIII sēj.* Rīga: Latvijas Kara muzejs, 2012, 172.lpp.

¹⁴⁶Bērziņš, V. *20. gadsimta Latvijas vēsture 2. Daļa.*, 114.-16.lpp.

¹⁴⁷Jēkabsons, E., *Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920) /red. Jundzis T. Latvieši un Latvija 2.sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts Izcīnītā un Zaudētā.* 271.lpp.

¹⁴⁸Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920,*

pilnībā atbrīvoja Rīgas Pārdaugavu.¹⁴⁹ Novembra mēneša sākuma Bermonta spēki centās ieņemt Liepāju, taču izšķirošajā kaujā pie Šķēdes tilta tie tika sakauti un uzsāka atkāpšanos.¹⁵⁰

Lai pilnībā sakautu Rietumkrievijas Brīvprātīgo armiju un neļautu tai pārgrupēties, 20. novembrī Latvijas armija uzsāka uzbrukumu visā frontē pret Rietumu Brīvprātīgo armiju. Pēc Jelgavas ieņemšanas 21. novembrī pretinieka spēki vairs nespēja izrādīt nekādu pretošanos un uzsāka strauju atkāpšanos uz Lietuvu. Brīdī, kad bija redzams – Rietumkrievijas Brīvprātīgo armija ir sakauta, tai uzbrukumu 21. novembrī sāka Lietuvas armija.¹⁵¹

17. novembrī Bermonts Rietumkrievijas Brīvprātīgo armijas vadību bija nodevis vācu ģenerālim M. Eberhardam, tādējādi armija nokļuva Vācijas armijas virspavēlniecības pakļautībā. Uz ko 25. novembrī reaģēja Latvijas Pagaidu valdība, paziņojot par diplomātisko attiecību pārtraukšanu ar Vāciju, kas būtībā nozīmēja kara pieteikumu. Taču šim solim tālejošākas sekas bija tikai diplomātiskajās attiecībās. 28. novembrī Latvijas armija sasniedza Lietuvas robežas, līdz ar ko noslēdzās Kurzemes atbrīvošana.¹⁵²

Pēc Bermonta spēku sakaušanas un padzīšanas no Kurzemes, par Latvijas armijas galveno prioritāti kļuva Latgales atbrīvošana no Sarkanās armijas, kas bija iesākta jau 3. oktobrī, kad 3. Jelgavas kājnieku pulks īstenoja pirmo veiksmīgo Latvijas armijas militāro operāciju, ieņemot Līvānu miestu un tā apkārtni, taču Bermontiādes sākums, ievērojami bija aizkavējis jebkādas turpmākas militāras operācijas Austrumu frontē.

---

¹⁴⁹Jēkabsons, E., Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920) /red. Jundzis T. *Latvieši un Latvija 2.sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts Izcīnītā un Zaudētā.* 271.lpp.

¹⁵⁰Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*, 35.lpp.

¹⁵¹Bērziņš, V. *20. gadsimta Latvijas vēsture 2. Daļa.*, 119.lpp.

¹⁵² Jēkabsons, E., Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920) /red. Jundzis T. *Latvieši un Latvija 2.sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts Izcīnītā un Zaudētā.*, 272.lpp.

2.2 Situācija Austrumu frontē Līvānu apkārtnē 1919. gada septembrī

Pēc neveiksmīgā uzbrukuma Līvāniem 1919. gada 26.-27. augustā Daugavas labajā krastā, Latvijas armija bija nedaudz pavierzījusies uz priekšu neitrālajā zonā, ieņemot jaunas aizsargpozīcijas. Vislielākajām izmaiņām notiekot 3. Jelgavas kājnieku pulka sektorā, kuram padzenot lielniekus no Daugavas kreisā krasta, frontes līnija bija izveidojusies gar Daugavas kreiso krastu, līdz ar ko starp pulka un sarkanarmiešu pozīcijām atradās Daugava, kā rezultātā septembra mēnesī šajā sektorā nenotika savstarpējas kājnieku sadursmes.¹⁵³ 3. Jelgavas kājnieku pulks bija ieņēmis izdevīgas pozīcijas Daugavas krastā, no kuram varēja pāredzēt Daugavpils – Līvānu dzelzceļa līniju un šoseju, no šīm pozīcijām tika koriģēta artilērijas uguns, kā arī atklāta uguns no šautenēm un smagajiem ložmetējiem pa lielnieku vilcienu sastāviem un pajūgiem. Šī iemelsa dēļ pretinieka satiksme pārsvarā tika organizēta, tikai diennakts tumšajā laikā, kaut gan arī tad, bija iespējams atklāt uguni pa Jersikas un Līvānu dzelzceļa stacijām.¹⁵⁴

Karadarbība Līvānu apkārtnē. Situācija bija citādāka Daugavas labajā krastā 4.Valmieras un 2.Ventspils kājnieku pulku sektorā, kur uzreiz pēc cīņām 26. - 30. augustā, sarkanarmieši devās pretuzbrukumā. 1. septembrī lielnieki atklāja 2 stundu garu artilērijas uguni pa 4.Valmieras kājnieku pulka pozīcijām, un pulksten 5.00 uzsāka uzbrukumu starp 12. un 9. rotas labo spārnu, kas atradās starp Daugavu un dzelzceļa līniju. Uzbrūkošais spēks sastāvēja no 200-250 sarkanarmiešiem, kuriem atbalstu sniedza smagie ložmetēji. Uzbrukums tika veiksmīgi atsists, pretiniekam zaudējot 50 kritušos un vairākus desmitus ievainoto. Svarīga loma pozīciju aizstāvēšanā bija 2. bruņuvilcienam, ar kura lielgabalu pret sarkanarmiešu kolonām tika izšauti vairāk nekā 48 lādiņus. Pulksten 10.45 pretinieks atjaunoja artilērijas uguni starp Daugavu un Jauno muižu; ar artilērijas atbalstu 1. latviešu strēlnieku pulka 1. bataljons pulksten 11.00 uzsāka uzbrukumu, kurš arī tika veiksmīgi atvairīts, saņemot gūstā 3 sarkanarmiešus; no Valmieras pulka 3. bataljona todien tika ievainoti 6 kareivji.¹⁵⁵

---

¹⁵³ LVVA,1491.f.,1.apr.,590.l., 38.-64.lp.

¹⁵⁴ LVVA, 6033.f.,1.apr.,186.l.,24.lp.

¹⁵⁵ LVVA,6033.f.,1.ap., 186.l.,18.lp

No 1. septembra līdz 2. septembrim 4.Valmieras kājnieku pulka pozīcijas atradās zem patstāvīgas pretinieka artilērijas uguns. Pulksten 22.00 sarkanarmieši vairākās ķēdēs, virzoties gar dzelzceļu, uzsāka uzbrukumu pie Jaunmuižas, kur bija izvietojušās 12. un 9. rota; uzbrukums ilga gandrīz 3 stundas, kuru atkal izdevās atvairīt, pateicoties 2. bruņuvilciena sniegtajam atbalstam, kurš pret sarkanarmiešu uzbrūkošajām ķēdēm izšāva ap 23 lādiņiem. Kaujas laikā tika ievainoti 4 karavīri no 12. un 9. rotas.¹⁵⁶

5. septembrī 2.Valmieras kājnieku pulka sektorā pie Steķu meža sarkanarmieši bija sakoncentrējuši spēkus apmēram 2 bataljonu lielumā, netālu izvietojot smago artilēriju un kavalēriju. Pulksten 6.30 uzsāka uzbrukumu 2.Ventspils pulka pozīcijām, savstarpējā apšaude turpinājās līdz pulksten 10.00; tam sekoja stipra artilērijas uguns, raidīta pa 2 pulka pozīcijām, kam sekoja kājnieku uzbrukums, kuru apturēt palīdzēja 2. bruņuvilciens, kurš izbrauca cauri pulka aizsardzības pirmajai līnijai, un pa sarkanarmiešiem atklāja smago ložmetēju un mīnmetēju uguni. Uzbrukumā laikā tika ievainots viens virsnieks.¹⁵⁷

7. septembrī 4.Valmieras kājnieku pulka baterija, ar 3 collu lielgabaliem, izšāva 40 lādiņus, mērķētus pa pretinieka pozīcijām Līvānu miestā. Ap pulksten 12.00 Ventspils pulka rajonā parādījās sarkanarmiešu izlūklidmašīna, pa kuru pēc pulka komandanta pavēlēs, tika atklāta uguns. Lidmašīna tika sašauta un bija spiesta nolaisties pulka kontrolētajā teritorijā. Ar vietējo iedzīvotāju palīdzību tika notverts arī lidmašīnas pilots.¹⁵⁸

9. septembrī Līvānu frontē notika karaspēku izmaiņas, pēc armijas virspavēlnieka pavēles telegrammā Nr.0234, Vācu zemessargi, kuri atradās pulkveža Aleksandra pakļautībā, tika pievienoti Austrumu frontes karaspēkam.¹⁵⁹ J. Balodim problēmas sagādāja Vācu zemessargu citādākā vienību struktūra, kā arī pilnīgākais informācijas un kontroles trūkums par zemessargu darbību un iekšējo reglamentu. Bažas Balodim arī sagādāja fakts, ka pēc viņa dotajām pavēlēm Vācu zemessargiem izvietoties Jēkabpils un Krustpils apkārtnē, zemessargi uz to nereaģēja un paši pēc saviem ieskatiem izvietojās Zasas muižā un Eķengrāvja apkārtnē, operatīvo pavēli izpildot

---

¹⁵⁶ LVVA,6033.f.,1.ap., 186.l.,19.lp.

¹⁵⁷Turpat, 20.lp.

¹⁵⁸ LVVA,6033.f.,1.ap., 186.l.,22.lp.

¹⁵⁹ Turpat, 22.lp.

tikai pēc 3 dienām. Par to Balodis sūdzējās armijas virspavēlniekam, minot, ka pulkvedim H. Aleksanderam patiesībā nav nekādas kontroles pār Vācu zemessargiem; reālajam komandieriem esot baronam G. fon Taubem. Sakarā ar to Balodis lūdza, lai par H. Aleksandra adjutantu tiktu iecelts latviešu virsnieks, kurš pārvaldītu gan vācu un angļu valodu.¹⁶⁰ Jāmin, ka Vācu zemessargu ierašanās Krustpilī daudzu latviešu karavīru vidū nesagādāja prieku, tiem pat izejot uz konfliktsituācijām ar zemessargiem. Saspringto situāciju ļoti labi raksturo Cēsu baterijas divizona komandiera sarakste ar Kurzemes divīzijas intendantu. Sarakstes cēlonis bija latviešu karavīru aizdomas par negodīgo siena sadali starp viņu daļām un Vācu zemessargiem. Cēsu baterijas komandieris rakstīja sekojošo: „*Pievēršu Jūsu vērību uz to, ka ja Cēsu baterijas kaprāļa Sausiņa teiktais saietas ar patiesību, tad lieta var ņemt ļoti nevēlamu virzienu un vēl vairāk paasināt attiecības starp vācu karaspēka daļām. Jau tagad virsnieki ar grūtībām valda kareivjus no aktīvas uzstāšanās pret vāciešiem, jo Cēsu kaujas visiem vēl spilgtā atmiņā, un starp landesvēriešiem ir saziņēti vairāki dalībnieki Cēsu kaujās, kuri savulaik krita gūstā. [.....] ja 4000 pudu izdevums vāciešiem apstiprināsies par patiesu. Pēc manām domām, ja ne pēc devīzes vispirms savējiem tad svešiem, kuri var vēl kļūt un arī, cerams, ka kļūs par mūsu ienaidniekiem, tad vismaz būtu jau laiks atņemt baroniem un vāciešiem viņu priekšrocības.*”¹⁶¹

12. septembra vakarā 4.Valmieras pulka komandieris saņēma kaujas pavēli no Austrumu frontes komandiera Baloža¹⁶², līdz ar ko 15. septembrī Vācu zemessargu Trieciengrupa nomainīja 4. Valmieras pulka 3. bataljonu frontes līnijā pie Jaunās muižas.¹⁶³ Pirms nomaņas Valmieras pulka 3. bataljons, izlūku daļa īstenoja veiksmīgu uzbrukumu sarkanarmiešu priekšpostenim pie Aizpuriešiem, iegūstot 2 šautenes, 500 patronas un nodedzināja Aizpuriešu dzirnavas, kur pirms tam bija izvietojies pretinieks. Karaspēka izmaiņas notika lēnām, Vācu zemessargiem fronti no 4.Valmieras pulka pilnībā pārņēmot tikai 19. septembrī, dažām zemessargu karaspēka daļām izvietojoties Daugavas kreisajā krastā.¹⁶⁴

---

¹⁶⁰ LVVA, 6033.f., 1.aprk.57.1.59.lp.

¹⁶¹ LVVA 1515.f., 1.apr.,239.l., 190.lp.

¹⁶² LVVA, 6033.f.,1.apr., 108.,l., 2.-3.lp.

¹⁶³ LVVA, 6033.f.1.apr.,186.l.,21.lp

¹⁶⁴ Turpat, 22.lp.

Uzreiz pēc nokļūšanas frontē, Vācu zemessargu daļas izvērta aktīvu izlūku darbību. Hāna izlūku nodaļa izvērta darbību Steķu – Mālkalnu apkārtnē, kur izcēlās sadursme ar sarkanarmiešiem, kuras laikā pretinieks cieta lielus zaudējumus un bija spiests atkāpties, šajā sadursmē 3 zemessargi tika ievainoti. 21. septembrī Vācu zemessargu Hāna un Barta baterija raidīja precīzu artilērijas uguni pa pretinieka pozīcijām, apšaudot Aizpuriešu dzirnavas, 70 lādiņi tika raidīti Līvānu virzienā; tiešā triecienā tika iznīcināts Līvānu baznīcas tornis (*Skatīt 8. pielikumā*), kurā atradās sarkanarmiešu artilērijas novērošanas punkts.¹⁶⁵ Nākamajā dienā ap Līvānu miestu uguni atklāja Cēsu baterija. 22. septembrī Hāna izlūku vienībai 9 cilvēku sastāvā izdevās iznīcināt pretinieka priekšposteni, gūstā saņemot 21 sarkanarmieti. Mazākas apšaudes turpinājās līdz 26. septembrim, kad sarkanarmiešu artilērija atklāja stipru uguni pa Vācu zemessargu pozīcijām, izšaujot pie Jaunās muižas 20 lādiņus, kam sekoja aktīva pretinieka izlūku vienību darbība pie Aizpuriešiem, kura tika veiksmīgi likvidēta ar Vācu zemessargu artilērijas atbalstu. Pēc tam sarkanarmieši atklāja stipru artilērijas uguni pa pozīcijām, kuras atradās starp dzelzceļa līniju un Daugavu, raidot 130 lādiņus. 28. septembrī Vācu zemessargu izlūki nokļuva pretinieka priekšposteņa aizmugurē un to ieņēma, sagūstot 6 sarkanarmiešus.¹⁶⁶

Karaspēku daļu stāvoklis. Septembrī Kurzemes divīzijas sastāvā bija 283 virsnieki, 8143 karavīri; bruņojumā 79 smagie ložmetēji, 53 vieglie ložmetēji, 6787 karabīnes, 3 smagie un 3 vieglie lielgabali. Vācu zemessargu sastāvā bija 367 virsnieki, 5409 karavīri.¹⁶⁷ Septembra mēnesī, sākoties aukstajam laikam, karavīru apgāde ar apģērbu kļuva par vienu no galvenajām prioritātēm, taču neskatoties uz to, liela daļa karavīru bija joprojām slikti vai nepiemēroti apģērbta. Septembrī 3. Jelgavas kājnieku pulks no Austrumu frontes galvenās noliktavas Stukmaņos saņēma 20 mēteļus, 770 frenčus, 591 bikses, 799 pārus zābaku, 131 pāri cimdu, 2080 kreklus, 2273 apakšbikses, 755 pārus kājautu, 232 pārus zeķu, 797 dvieļus, 767 patronu somas un citu ekipējumu, ar ko bija par maz, jo uz 1. oktobri pulkam bija vēl nepieciešami 1770 mēteļi, 1200 frenči, 1350 bikses, 1600 cepures, 1200 pāri zābaku, 1644 pāri cimdu, 1800 komplektu siltas veļas, 1600 pāri miesas veļas, 3075 kāju auti. Tāpēc atlikušajiem karavīriem nācās iztikt ar no mājām līdzpaņemtajām drēbēm un

---

¹⁶⁵ LVVA, 6033.f.1.apr.,186.l.,24.lp.

¹⁶⁶ LVVA, 6033.f.,1.apr.,186.l., 24.lp

¹⁶⁷LVVA, 6033.f., 1.apr., 346.l., 6.lp.

saņemtajiem ziedojumiem.¹⁶⁸ Līdzīgā stāvoklī atradās arī blakus esošais 4. Valmieras kājnieku pulks. Piemēram, 8. septembrī zābaki bija tikai 1497 kareivjiem, 1887 kareivji bija bez pienācīgiem apaviem. 12. septembrī ieradās pulka inspicēšanas komisija, kura secināja: „karavīri stāvēja ļoti braši, izskats ļoti spirts, veselīgs un možs, neskatoties uz sliktu, pat neapmierinošu apģērbu: basas kājas, noplīsušas drēbes, pat bez mēteļiem un dažiem plāns vasaras apģērbs.”¹⁶⁹ Papildus tam frontē esošos karavīrus nevarēja arī pietiekoši nodrošināt ar higiēnas piederumiem, kā arī trūka piršu, veļas mazgātuvju un tvaika kameru.¹⁷⁰ Jāpiemetina, ka lielāka daļa saņemtā apģērba no galvenās Kurzemes divīzijas noliktavas Stukmaņos, bija jau lietota, kā arī daudzi no atsūtītajiem apaviem bija par mazu. Papildus tam tie bija no plānas ādās, līdz ar to tie nebija derīgi frontiniekiem, jo šādi apavi nebija paredzēti slapjiem laika apstākļiem.¹⁷¹

Latvijas armijas karaspēka daļas Austrumu frontē bija pietiekoši labi apgādātas ar pārtiku, par to liecināja Apgādības ministrijas ierēdņa A. Maliņa ziņojums: „*Karaspēks Austrumu frontē ar ēdamo apgādāts ne tikai pietiekoši, bet arī bagātīgi, tikai trūkst putrainu, bet, tā kā miežu savākšana jau iesākta, tad šis jautājums pats par sevi ir atrisinājies*”¹⁷² Ar dažāda veida dārzeņiem, labību, un gaļu, armiju nodrošināja vietējie zemnieki, kuriem zināms daudzums no savās saimniecībās saražotā bija jānodod armijas vajadzībām. Taču lielu atbalstu latviešu daļu apgādāšanai arī sniedza sabiedroto pārtikas sūtījumi; īpaši augstu tika vērtēti amerikāņu gaļas konservi, kas tika izsniegti vienīgi frontē esošajām karaspēka daļām, kuras atradās kaujas apstākļos un nespēja pagatavot savu uzturu uz vietas.¹⁷³

Svarīga loma arī bija karavīru morālajam stāvoklim un motivācijai, ko ietekmēja arī informācija, kuru tie saņēma, tāpēc nozīmīga, bija valsts propaganda. Septembra mēnesī par šo jautājumu bija satraucies 3. Jelgavas kājnieku pulka J. Dombrovskis, kurš ziņoja J. Balodim, ka pulkam vairs nepienākot neviens laikraksts, kā arī karavīriem neesot lieku līdzekļu, lai iegādātos tos. Galvenās bažas radīja

---

¹⁶⁸ Jelgavas kājnieku pulks, 68.lpp.

¹⁶⁹ *Valmieras kājnieku vēsture* 1919.-1929., Rīga: Valters un Rapa, 1929, 155.-158.lpp.

¹⁷⁰ LVVA.6033.f.1.ap.86.l.,1-2.lpp.

¹⁷¹ LVVA, 1515.f.1.ap.1081.l., 12.lp

¹⁷² Ciganovs, J., Latvijas armija intendantūras dienestu darbība Neatkarības kara laikā: 1918.-1920. gads., 43.lp.

¹⁷³ LVVA,1515.f.1.ap.1081.l., 55.lpp.

komunistu izvērstā aktīvā aģitācija, kuras galvenais mērķis bija latviešu karavīri, cenšoties to vidū izplatīt dažādus uzsaukumus un laikrakstus, kuri saturēja dezinformāciju un propagandu, kas varēja atstāt negatīvu iespaidu uz karavīriem. Tāpēc J. Dombrovskis lūdza, lai J. Balodis izdot rīkojumu, kurš paredzētu 3. Jelgavas pulkam izsūtīt brošūras un laikrakstus.¹⁷⁴ Tā rezultātā Valsts informācijas birojs 15. septembrī uz katru Kurzemes divīzijas pulku nosūtīja 30 eksemplārus “Brīvās Zemes” un “Latvijas Sargs”, skrejlapas „Savs kaktiņš, savs zemes stūrītis”, brošūras „Uzsaukums Latgales tautai”, „Valdības darbība un viņas nodomi”, kā arī citas brošūras, kuras bija domātas tieši latgaliešu karavīriem un atbrīvotās Latgales iedzīvotājiem.¹⁷⁵

Frontē esošie karavīri bija slikti apgādāti ar nepieciešamajiem instrumentiem, lai nostiprinātu un labotu aizsargpozīcijas, problēmas sagādāja arī pajumšu izveide frontes līnijā, kas bija īpaši jūtams, sākoties lietavām un pirmajiem aukstumiem. Tā rezultātā, ņemot vērā arī apgērbu trūkumu, daudzi karavīri saaukstējās. Problēmas ar pajumtes nodrošināšanu Latvijas armijas daļām bija arī frontes aizmugurē. Tādēļ pat izcēlās konflikti ar vietējiem iedzīvotājiem, jo Latvijas armija bija aizņēmusi lielāko daļu māju Krustpilī un Jēkabpilī. Kurzemes divīzijai pienāca patstāvīgas sūdzības un lūgumi, lai Latvijas armijas daļas pamestu ieņemtās ēkas. Visgarākā sarakste starp Krustpils pilsētas galvu un Kurzemes divīzijas saimniecības daļu bija saistīta ar skolas ēku atbrīvošanu, jo aprinča bērniem nebija telpu, kur mācīties. Šis jautājums nonāca pat līdz armijas virspavēlniecībai un valdības ministrijām. Taču, neskatoties uz to, kareivji nepameta ēkas, kurās tie bija izvietojušies.¹⁷⁶

Karaspēks Kurzemes divīzijā, bija labi apgādāts ar vieglajiem kājnieku ieročiem un munīciju. Kā piemēru var ņemt 3. Jelgavas kājnieku pulka 9. rotu, kuras bruņojumā uz 100 karavīriem, bija 93 krievu sistēmas šautenes, 8 vācu karabīnes, 1 japāņu sistēmas šautene, 2 smagie ložmetēji, viens 3 collu lielgabals, 33 krievu un 8 angļu granātas. Rotas rīcībā arī bija pietiekošos daudzums munīcijas.¹⁷⁷ 23. septembrī visas karaspēka daļas Austrumu frontē pārgāja uz vienotas sistēmas ieročiem, visas japāņu šautenes un vāciešu karabīnes nomainot pret krievu sistēmas „Nagana –

---

¹⁷⁴ LVVA,1515.f.1.ap.1081.l., 325.lp.

¹⁷⁵ Turpat, 242.lp.

¹⁷⁶ LVVA,1515.f.1.ap.239.l.,20.lp

¹⁷⁷ LVVA, 1491.f.,1.apr.,338.l., 41.lp.

Mosina'' šautenēm, kas kaujas apstākļos atviegloja karavīru apgādi ar munīciju, kā arī bija uzreiz iespējams pilnvērtīgi izmantot trofejās iegūtu pretinieka munīciju, jo sarkanarmieši, galvenokārt, bija bruņoti ar „Nagana – Mosina” šautenēm.¹⁷⁸ Veikto inspekciju laikā tika secināts, ka lielākā daļa kājnieku ieroču atradās sliktā stāvoklī, jo šautenes netika pienācīgi tīrītas, tas bija izskaidrojams gan ar karavīru nenovīdību gan arī faktu, ka trūka nepieciešamā aprīkojuma, eļļas, lupatu un ieroču rezerves daļu. Šī iemesla dēļ kaujas apstākļos ieroči varēja pārtraukt funkcionēt. Ieroči un munīcija lielākoties netika glabāti noteiktās vietās, bet gan kur pagadās, kā arī daudzos gadījumos karavīri atklāja nevajadzīgu uguni, bezjēdzīgi tērējot munīciju.¹⁷⁹

Inspekciju laikā arī tika secināts, ka dažās karaspēka daļās karavīriem bija problēmas ar disciplīnu, un trūka dienas kārtības un mācību programmas. 3. Jelgavas kājnieku pulka gadījumā J. Dombrovskim nācās izdot speciālu pavēli, ar kuru tika pavēlēts kareivjiem savā starpā izmantot militāro sveicienu.¹⁸⁰ Citā pavēlē Dombrovskis lika komandieriem novērst gadījumus, kad pēc karavīru aicinājuma uz frontes un piefrontes zonām pie viņiem ieradās radnieki un ģimenes locekļi.¹⁸¹

Kurzemes divīzijas karaspēku daļu mobilitāti ievērojami ierobežoja transportlīdzekļu trūkums. Arī esošie zirgi, kuri nebija pietiekošajā daudzumā, netika pienācīgi baroti, tiem netika dotas auzas un, tā kā bija liels siena trūkums, tad arī sienu zirgi nesaņēma pietiekošā daudzumā, kā rezultātā visā divīzijā esošie zirgi, bija kļuvuši vāji un nevarēja izturēt lielas slodzes.¹⁸²

Sarkano partizānu darbība. Lielas problēmas Kurzemes divīzijai septembra mēnesī sagādāja tās aizmugurē darbojošies sarkanie partizāni, kuru grupas dažreiz sasniedza pat 30-40 cilvēku lielumu. Grupas bija samērā disciplinētas un labi bruņotas, kā arī apgādātas ar finansiālajiem līdzekļiem.¹⁸³ Sarkanie partizāni nodarbojās ar vietējo iedzīvotāju terorizēšanu un dažādu sabotāžu īstenošanu. Piemēram, pastāvīgu komunikāciju līniju bojāšanu, uzbrukumu veikšanu dzelzceļa stacijām un tiltu spridzināšanu. Septembra mēnesī sarkanie partizāni bija uzbrukuši

---

¹⁷⁸LVVA.,1515.f.1.ap.1676.4.lp.

¹⁷⁹ Turpat, 15.lp

¹⁸⁰LVVA, 1491f.1.ap.36.l.51.lp.

¹⁸¹Turpat,53.lp.

¹⁸² LVVA, 1515,f.,1.apr. 1081.l.,234.lp.

¹⁸³ LVVA, 6033,f.1.aprk.57.l.57.lpp.

armijas lazaretei un komandpunktam.¹⁸⁴ Lai apkarotu šīs bandas, tika pieņemti visstingrākie mēri. Tos, kuri bija iesaistīti sarkano partizānu darbībā vai tos atbalstīja, sodīja ar augstāko soda mēru nošaušanu. Piemēram, 3. Jelgavas kājnieku pulks 2. septembrī izpildīja lauka kara tiesa spriedumu par sadarbību ar komunistiem, ar nāvi sodot Mārtiņu Zviedru, Betiju Kurpnieci un Frici Ozolu.¹⁸⁵

Frontes līnija. Karavīriem, kuri atradās Austrumu frontē, vajadzēja pildīt robežsargu pienākumus, jo tobrīd frontes līniju varēja uzskatīt par Latvijas valsts robežu. Neskatoties uz frontē notiekošo karadarbību, to bija iespējams šķērsot - šķērsošanu atvieglāja neitrālās zonas esamība, kura vietām joprojām varēja sasniegt vairākus kilometrus. Papildus tam gar frontes līniju stiepās purvi un meži, ko vasarā ļoti veiksmīgi izmantoja lielinieki, lai frontes aizmugurē iesūtītu Sarkanās armijas grupas. Frontes līniju visbiežāk šķērsoja pārbēdzēji no Sarkanās armijas, vietējie iedzīvotāji un kara bēgļi. Septembra mēneša pirmajā pusē sagūstīti un fronti pārgājuši, bija 118 sarkanarmieši, kuri tālāk tika nosūtīti uz Daugavgrīvas vai Valmieras koncentrācijas (gūstekņu) nometnēm. Bija arī gadījumi, kad pārbēdzēji no Sarkanās armijas tika uzreiz ieskaitīti Latvijas armijā.¹⁸⁶

Civiliedzīvotājiem, kuri bija šķērsojuši frontes līniju, tika konfiscēta nauda¹⁸⁷, kā arī veikta nopratināšana un sastādīti protokoli. Lielākoties tie tika nosūtīti uz koncentrācijas nometnēm. Fronti šķērsoja ne tikai latvieši, bet arī daudzu citu valstu pavalstnieki - austrieši, šveicieši, igauņi, poļi, krievi u.c..¹⁸⁸ Dēļ vienošanās ar Igauniju, visi tās pavalstnieki tika uzreiz nosūtīti uz Igauniju. Savukārt 4. septembrī Iekšlietu ministrija izdeva rīkojumu, kurš paredzēja krievu, poļu, lietuviešu robežu šķērsotājus neielaiest Latvijā, bet gan „noraidīt viņus uz attiecīgajām valstīm.”¹⁸⁹ Frontes līnija tika šķērsota arī pretējā virzienā, lai nokļūtu lielinieku kontrolētajā teritorijā. Piemēram, 29. septembrī 2. Ventspils pulka 1. bataljona komandierim no

---

¹⁸⁴ LVVA, 1515.f., 1.apr., 239.l., 19.lp.

¹⁸⁵ LVVA, 1491.l.apr. 1990.f.17.lp.

¹⁸⁶ LVVA, 1515.f.1.apr., 1582., 40.lp.

¹⁸⁷ Dažkārt konfiscētas naudas summas, pietiekoši apjomīgas, kā tas bija kāda Vengrijas pavalstnieka gadījumā, kuram tika konfiscētas 11 000 vācu markas, 2100 cara rubļi, 3100 austriešu kronas.

¹⁸⁸ LVVA, 1515.f., 1.apr. 1582. l., 4.- 103.lp.

¹⁸⁹ LVVA, 1515.f., 1.apr., 239.l., 78.lp.

Kurzemes divīzijas štāba tika dota pavēle pār frontes līniju pārļaut 10 krievu kara gūstekņus, kuri bija ieradušies no Vācijas.¹⁹⁰

Sarkanās armijas stāvoklis. Septembra mēnesī Sarkanajā armijā Austrumu frontē notika izmaiņas. Laikā no 12. līdz 15. septembrim, 15. armijas kaujas spējīgākā 1. latviešu strēlnieku divīzija, kura atradās Līvānu frontē, tika nosūtīta uz Krievijas iekšieni. Latviešu strēlnieku pulki tika apmainīti ar daudzreiz vājākajiem krievu pulkiem, kuri lielākoties bija papildināti no dezertieriem. Pēc notikušajām karaspēku daļu izmaiņām 15. armijā septembra beigās Austrumu frontē, bija palikuši 10 kājnieku pulki, 1 kavalērijas pulks, 2 bruņotie vilcieni, jebšu 7050 frontinieki, 200 kavalēristi. Bruņojums joprojām bija saglabājies vērā ņemams: 44 vieglie lielgabali, 6 smagie lielgabali, un 150 smagie ložmetēji.¹⁹¹ Līdz ar šīm izmaiņām spēku līdzsvars starp Kurzemes divīziju un 15. armiju bija izlīdzinājies un nācis par labu Latvijas armijai.

Jāņem vērā, ka 15. armijai pretī neatradās tikai Latvijas armija, bet gan arī Igaunijas, Lietuvas un Polijas armija, kura 27. septembrī bija uzsākusi apjomīgu uzbrukumu pie Daugavpils, Daugavas kreisajā krastā,¹⁹² kas, iespējams, nāca par labu Austrumu frontes, Līvānu frontē esošajām Latvijas armijas karaspēka daļām.

2.3 Līvānu atbrīvošana 3. oktobrī

1919. gada 30. septembra pēcpusdienā, 3. Jelgavas kājnieku pulka 3. rotas sargs no ierakumiem pie Kalnišku mājām, kuras atradās Daugavas kreisajā krastā, ievēroja, ka ienaidnieka pusē uz Daugavas labā krastā parādījās kāds cilvēks, kurš māja ar baltu lakatu. Sargs uz to nekavējoties reaģēja, izsaucot vada komandieri, leitnantu Bebri, kurš uz savu atbildību nosūtīja vienu kareivi ar laivu uz ienaidnieka pozīcijām, ar uzdevumu noskaidrot situāciju. Kareivis, nokļuvis Daugavas pretējā krastā, sastapa latviešu sarkanarmieti, kurš paziņoja, ka vēl ar 6 kavalēristiem nākamajā dienā pulksten 18.00, vēloties pārnākt Latvijas armijas pusē, tāpēc viņš lūdza 3. Jelgavas kājnieku pulku atbalstīt pārceļšanos pāri Daugavai. Nākamajā dienā pulksten 18.00 leitnants Bebris deva pavēli diviem kareivjiem laivās doties uz

---

¹⁹⁰ LVVA, 1515.f., 1.apr.1582. l., 80.lp.

¹⁹¹ Peniķis, M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*. 2. sējums. 31.lpp.

¹⁹² Jēkabsons Ē., *Piesardzīgā draudzība: Latvijas un Polijas attiecības 1919. un 1920. gadā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007, 39.lpp.

Daugavas kreiso krastu, kuri pēc tam palīdzēja 6 sarkanarmiešiem¹⁹³, kopā ar visiem zirgiem, pārcelties pāri Daugavai.¹⁹⁴

Gatavošanās uzbrukumam. Pārncēji uzreiz tika nogādāti 1. bataljona štābā, kur tie sniedza vērtīgu informāciju, atklājot, ka tobrīd pretinieku pusē notiekot karaspēku daļu maiņa, kā rezultātā līdz 3. oktobrim līniju no Jersikas līdz Līksnai apsargās tikai pāris jātnieki, kuri uzbrukuma gadījumā neizrādīs nekādu pretestību. Par to 1. bataljona štābs paziņoja pulka komandierim Jēkabam Dombrovskim, kurš nolēma pats personīgi ierasties štābā, lai veiktu turpmāko nopratināšanu. Pēc iegūtās informācijas Dombrovskis nonāca pie slēdziena, ka ir visizdevīgākais brīdis, lai uzbruktu Līvāniem. Turpat uz vietas tika izstrādāts kaujas plāns, kā arī mutiski doti vajadzīgie rīkojumi 1. bataljonam komandierim, lai gatavotos gaidāmajam uzbrukumam, nekonkretizējot noteiktu uzbrukuma sākšanas laiku, kuru nolēma paziņot pa telefonu visām vienībām vienlaicīgi. 2. oktobrī, pulksten 17.00, Dombrovskis par paredzēto uzbrukumu Līvāniem paziņoja Austrumu frontes virspavēlniecībai; Balodis izstrādāto uzbrukuma plānu apstiprināja¹⁹⁵, par to neinformējot Latvijas armijas virspavēlniecību.¹⁹⁶ Jelgavas kājnieku pulka komandiera rīcībā tika nodots viens 4. Valmieras kājnieku pulka bataljons, kurš tobrīd atradās Jēkabpilī. Valmieras kājnieku pulka bataljons uzbrukumā Līvāniem nepiedalījās, jo dažādu formalitāšu dēļ tika aizkavēts un nespēja laicīgi ierasties noteiktajā vietā.¹⁹⁷

J. Dombrovskis izstrādātais plāns 3. Jelgavas kājnieku pulka 1. bataljonam uzdeva pārcelties pār Daugavu (*Skatīt 9.pielikumu*), Dunavas muižas rajonā nokļūt līdz dzelzceļa līnijai Līvāni – Daugavpils un sabojāt to. Viena pusrota ieņemtā pozīcijas pie Zvonkiem, tikmēr pārējās rotas turpinātu uzbrukumu gar dzelzceļu un Daugavas labo krastu, Jersikas – Līvānu virzienā. 1. bataljona komandiera rīcībā bija 1., 3., 11. rota un puse 1. Kurzemes jātnieku eskadrona. Bruņojumā bija 7 smagie ložmetēji un 10 viegie ložmetēji.¹⁹⁸ 3. Jelgavas kājnieku pulka rīcībā nebija artilērijas, tāpēc bataljona komandieris kapteinis Jānis Krebs griezās pie Vācu

---

¹⁹³ 1. igauņu tautības sarkanarmietis pēdējā brīdī nolēma palikt Sarkanajā Armijā

¹⁹⁴ Jēkabpils Vēstnesis, Nr.43. (25.10.1934) *Līvānu atbrīvošanas vēsture*

¹⁹⁵ 3. *Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.* 69.lpp.

¹⁹⁶ Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš.* 13.lpp.

¹⁹⁷ 3. *Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.* 70.lpp.

¹⁹⁸ LVVA, 1491,f.,1.apr.1492.l., 59.lpp.

zemessardzes 2. baterijas komandiera ar lūgumu, sniegt artilērijas atbalstu, kas tika akceptēts. Vācu zemessargu baterija tobrīd atradās uz Daugavas kreisā krasta, netālu no pirmā bataljona. Neskatoties uz sliktajiem ceļiem, baterijas komandierim izdevās nogādāt vienu lielgabalu līdz Dignājas Slīderu mājām, vienu stundu pirms paredzētā uzbrukuma sākuma.¹⁹⁹

Lai nodrošinātu 1. bataljona labo flangu, atvieglotu tā uzbrukumu Līvāniem un piesaistītu ienaidnieka galvenos spēkus, Dombrovskis nolēma, ka 3. bataljona 9.,10.,12., un 2. rotai jāforsē Daugava vēl vienā vietā pie Jadvigovas, kura atradās Daugavpils virzienā, 20 km attālumā no Dunavas. 3. bataljonam bija jāieņem Somugola sādža, jāuzspridzina dzelzceļa sliedes, kas veda uz Līvāniem, un jāsabojā telegrāfa un telefona līnijas, tādējādi ievērojami aizkavējot papildspēku pienākšanu no Daugavpils. Kamēr abi 3. Jelgavas kājnieku pulka bataljoni forsētu Daugavu, Vācu zemessargiem ar 2. bruņuvilciena atbalstu, bija jāuzsāk frontāls uzbrukumu Līvāniem, piesaistot savam frontes sektoram galvenos pretinieka spēkus.²⁰⁰

Uzbrukums Somogaliem. 3. oktobrī, pulksten 1.00 naktī, 3. bataljons uzsāka Daugavas forsēšanu pie Jadvigovas salas. (Skatīt 10. Pielikumu) Pirmie pāri Daugavai 4 laivās, bruņoti ar vienu vieglo „Lewis” ložmetēju, devās 9. rotas karavīri. Pārceļšanos vadīja divi jaunākie virsnieki, virsleitnants Šilfs un leitnants Drauge. Sasniedzot krastu, kareivjiem nācās saskarties ar šauteņu uguni, kura ievainoja vienu kareivi, taču pretestība bija minimāla un perimetru ap pārceļšanās vietu izdevās nodrošināt bez grūtībām.²⁰¹

Pēc 30 minūtēm Daugavu šķērsoja atlikusī 9. rotas daļa. Tobrīd Daugavas labajā krastā atradās 45 karavīri, katrs no tiem līdz rezervē nesa 150-220 patronas, papildus bruņojumā bija 23 rokas granātas un 2 vieglie ložmetēji. 9. rota uzsāka virzīšanos uz Somogala sādžu, kura pulksten 2.00 tika sasniegta un aplenkta. Sādžu izdevās ieņemt bez zaudējumiem, saņemot gūstā vienu sarkanarmieti. Izlūku vienība leitnanta Šeiferta vadībā devās uzspirdzināt dzelzceļa līniju un iznīcināt sakaru līnijas, taču mērķi sasniegt neizdevās, jo vienība austrumos no Somogala sādžas uzdūrās pretinieka spēkiem. Pēc savstarpējās apšaudes sarkanarmieši metās bēgt, aiz sevis

---

¹⁹⁹ LVVA, 6033.f.1.apr.186.l. 1.lp.

²⁰⁰ LVVA, 1491.f.,1.apr.,1992.l., 57.lp.

²⁰¹ Turpat.,57.lp.

atstājot lielu daudzumu munīcijas, kā arī 4 no viņiem tika sagūstīti. Sarkanarmieši uzreiz ieņēma daudz izdevīgākas pozīcijas turpat esošajā mežā un no turienes atklāja uguni, kā rezultātā izlūku vienība bija spiesta atkāpties uz Somogala sādžu²⁰², neizpildot tai uzdoto, kas ievērojami varēja ietekmēt uzbrukuma gaitu Līvāniem.

Brīdī, kad 9. rota bija uzsākusi virzīšanos uz Somogaliem, 10. rota uzsāka pārcelšanos, lai pēc tam nodrošinātu 9. rotas labo spārnu, no Daugavas krasta līdz Kalvānu un Bobuļu mājām; taču pārcelšanās noritēja ļoti lēni, jo pēc 9. rotas pārcelšanās, vecās laivas vairs nebija lietojamas un to salabošana prasīja laiku. Kad 10. rota, pulksten 4.00 bija sasniegusi otro krastu, viens vads ar ložmetēju izvietojās meža malā starp Daugavu un Bobuļu mājām; tālāk 10. rotas komandieris virsleitnants Staltmanis ar atlikušajiem 2 vadiem devās uzbrukumā Kalvānu un Bobuļu mājām, uzreiz padzenot pretinieka spēkus, saņemot gūstā pretinieka artilērijas novērotāju un baterijas komisāru.²⁰³

Ap pulksten 5.00 pretinieks uzsāka uzbrukumu 10. un 9. rotas pozīcijām, uz Somogala (Skatīt 11. pielikumu) sādžu tika atklāta stipra kājnieku uguns no dzelzceļa puses - sarkanarmieši vairākās ķēdēs ar artilērijas atbalstu²⁰⁴ no ziemeļaustrumiem uzsāka uzbrukumu, kuru izdevās veiksmīgi atsist. Tā laikā tika ievainots virsleitnants Silfs, leitnants Šveiferts un divi kareivji. Uzbrukuma laikā pēc vienas aptveres izšaušanas sabojājās vieglais „Lewis” ložmetējs. Nekavējoties tas tika apmainīts pret vāciešu sistēmas vieglo ložmetēju, kurš arī pēc pāris šāvieniem pārtrauca funkcionēt, ievērojami samazinot 9. rotas kaujas spējas.²⁰⁵

Tobrīd 12. rota, austot gaismai, bija pārcēlusies Daugavas labajā krastā, uzsākot virzību uz dzelzceļa līniju, taču sarkanarmieši bija jau ieņēmuši aizsargpozīcijas un piespieda rotu atkāpties, tai ieņemot pozīcijas pa kreisi no 9. rotas. Beidzamo pārcelšanos uzsāka 2. rota. To bija pamanījis ienaidnieks, kurš atklāja artilērijas un ložmetēju uguni pa pārceltuvi. Neskatoties uz to, karavīriem izdevās šķērsot Daugavu un ziemeļos no pārcelšanās vietas ieņemt aizsargpozīcijas.²⁰⁶

---

²⁰² LVVA, 1491.f.,1.apr.,1992.l., 57.lp

²⁰³ 3. *Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.*71.lpp.

²⁰⁴ 2 lielgabali

²⁰⁵ LVVA,1491.f.1.apr., 1992.l., 57.lp.

²⁰⁶ LVVA,1491.f.1.apr., 1992.l., 77.lp.

Pulksten 10.00 sarkanarmiešiem no Daugavpils pienāca viens ešelons ar papildspēkiem, kuri, pametuši vilciena sastāvu, ar artilērijas atbalstu uzreiz devās uzbrukumā 9. un 10. rotas pozīcijām.²⁰⁷ 9. rotas ieņemtās pozīcijas nebija iespējams noturēt, jo pretinieks sāka uzbrukumu, vienlaicīgi gan frontāli, gan flangos, tāpēc 9. rotas komandieris bija spiests pamest ieņemto aizsardzības līniju, atkāpjoties uz Somogala sādžas dienvidu daļu. Turpat uz vietas kareivjiem bija izdevies savest kārtībā vieglo vāciešu ložmetēju, kuram pateicoties, tika atsisti 2 sarkanarmiešu uzbrukumi no austrumiem. Pulksten 11.00 virsleitnanta Kiršentāla vadībā no 2. rotas ieradās papildspēki ar 2 vieglajiem ložmetējiem, ar kuru palīdzību izdevās atgūt Somogala sādžu. Pretuzbrukuma laikā krita viens 2. rotas kareivis, ievainoti divi 9. rotas kareivi. Uzreiz pēc tam pienākušie 2. rotas papildspēki, devās atpakaļ uz Daugavas krastu.²⁰⁸

Pulksten 12.30 ienaidnieks uzsāka uzbrukumu no Kalvānu un dzelzceļa puses. Tobrīd 9. rotai sāka trūkt munīcijas, tādēļ divi kareivji tika nosūtīti pēc munīcijas uz pārceļšanās vietu, dodot viņiem līdz 5 gūstekņus un bojāto „Lewis” ložmetēju. Tikmēr sarkanarmieši ar artilērijas atbalstu, vairākās ķēdēs tuvojās sādžai no ziemeļu puses. Starp kareivjiem tika izdalīta atlikusī munīcija. Pēc 30 minūšu ilgas apšaudes uz katru karavīru bija palikušas 30-50 patronas. Munīciju no pārceļšanās vietas nebija iespējams nogādāt līdz 9. rotai, jo visi ceļi, kas veda uz sādžu, atradās zem patstāvīgas pretinieka uguns. Tobrīd 9. rotas komandieris nonāca pie slēdziena, ka 10. rota, nedodot ziņu, ir atkāpusies uz Daugavas krastu, tā kā viņa rīcībā bija palikuši tikai 33 karavīri, visi sakari ar pārējam rotām bija pārtrūkuši un tikpat kā vairs nebija munīcijas, komandieris deva pavēli atkāpties uz Daugavas krastu un tur ieņemt aizsargpozīcijas.²⁰⁹ Atkāpšanās notika zem stipras pretinieka artilērijas un ložmetēju uguns, tās laikā 12 cilvēki tika ievainoti vai kontuzēti un 2 pazuda bez vēsts.²¹⁰

Pulksten 15.00 Dombrovskis, saņēma ziņas no 1. bataljona komandiera, ka tas pavēli ir izpildījis. Līdz ar to Dombrovskis 3. bataljonam pavēlēja atkāpties uz izejas pozīcijām. 3. bataljona daļas liela pretinieka pārspēka priekšā, bija uzsākušas atkāpšanos jau pirms dotās pavēlēs. Karavīri pārceļšanos atpakaļ uz Daugavas kreiso

---

²⁰⁷ 3. Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.72.lpp.

²⁰⁸ Turpat, 57.lp.

²⁰⁹ LVVA,1491.f.1.apr., 1992.l., 58.lp.

²¹⁰ 3. Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.,73.lpp.

krastu uzsāka jau pulksten 16.00, atrodoties zem patstāvīgas ienaidnieka uguns. Pārceļšanos organizēja 2. bataljona komandieris kapteinis Stulpiņš.²¹¹

Brīdi, kad 12. rotas kareivji saprata, ka tās labajā spārnā esošā 10. rota ir atkāpusies, tos pārņēma panika, jo pastāvēja reālas briesmas tikt atgrieztiem un pārceļšanos. 12. rota, nesagaidot pavēles, panikā metās bēgt. Atkāpjoties viņi sev līdzī novirzīja daļu 9. rotas. Nonākuši Daugavas krastā, viņi sajaucās ar 2. rotu un šajā haosā paniku vēl, jo vairāk palielināja patstāvīga pretinieka artilērijas un šauteņu uguns, kā rezultātā karavīri peldus metās Daugavā, kur noslīka 2 virsnieki un 20 kareivji ar instruktoriem.²¹²

Dombrovskis, redzot kritisko stāvokli, pavēlēja daļai 5. rotas pārceļšanos uz Daugavas labo krastu un atbalstīt 3. bataljona atkāpšanos. 5. rotas pusrota virsleitnanta Nullīša vadībā, apturēja ienaidnieka uzbrukumu, tādējādi nodrošinot 10. rotas labo spārnu. Nozīmīgu atbalstu sniedza tobrīd ieradušies 2 lietuviešu Marijampoles baterijas lielgabali.²¹³ Līdz ar 12. rotas atkāpšanos, apdraudēts bija viss 3. bataljona austrumu spārns, tādēļ, Daugavas kreisajā krastā, Jadvigovas salā, Pirmā pasaules kara ierakumos, tika izvietoti 10 smagie ložmetēji, no kuriem atklājot uguni, tika apturēts pretinieka uzbrukums, kas 3. bataljona rotām deva pietiekoši daudz laika, lai pārceļšanos Daugavas kreisajā krastā. Vienīgi 9. rotas daļa bija palikusi Daugavas labajā krastā, jo ienaidnieks to bija aplencis, atgriežot visus atkāpšanās ceļus. 9. rotai veiksmīgi izdevās noturēt savas pozīcijas, pretinieka pārspēka priekšā, un, sagaidot tumsu, droši pārceļšanos kreisajā krastā.²¹⁴

Neskatoties uz lielajiem zaudējumiem un to ka, 3. bataljons nebija izpildījis visu tam uzdoto, galvenais uzdevums, kas bija pretinieka spēku piesaiste, tika izpildīts, tādējādi ievērojami atvieglojot 1. bataljona darbību Līvānu apkārtnē.

Līvānu ieņemšana. Pirms uzbrukuma sākuma 1. bataljona komandieris Jānis Krebs, bija veicis sagatavošanās darbus, sagādājot 6 laivas no kurām derīgas izrādījās

---

²¹¹ LVVA,1491.f.1.apr., 1992.l.,59.lp.

²¹²3. *Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.*, 74.lp.

²¹³ LVVA, 1515.f.,1.apr.,736.l., 15.lp.

²¹⁴ 3. *Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.*, 75lp.

tikai 4, kā arī, lai atbalstītu pārceļšanos pie Kalnišku mājām, viņš Daugavas kreisajā krastā izvietoja 6 smagos ložmetējus.²¹⁵

1. bataljonam uzbrukumam, bija paredzēts sākt 3. oktobrī, pulksten 24.00, taču tas aizkavējās, jo 1. rota tai norādītajā vietā pie Kalnišku mājām ieradās tikai pulksten 3.00, kā arī 2. oktobrī pulksten 21.00 pārtrūka sakari ar pulka štābu, kurus izdevās atjaunot tikai pulksten 2.30, kam par iemeslu bija sarkano partizānu darbība pulka aizmugurē. Līdz ar 1. rotas ierašanos pulksten 3.00, tika sākts uzbrukums. Pirmā pārceļšanos pār Daugavu 4 laivās uzsāka 3. rota: vispirms Daugavu šķērsoja 2. vads²¹⁶ ar virsleitnantu Puriņu un leitnantu Bebri, pēc tam sekoja 1. vads leitnanta Kanna vadībā un visbeidzot 3. vads, leitnanta Goldmaņa vadībā.²¹⁷

Brīdī, kad 3. Jelgavas pulka 1. bataljons forsēja Daugavu, Vācu zemessargu trieciena nodaļa ar 1. bruņuvilciena atbalstu, uzsāka frontālu uzbrukumu Līvāniem, piesaistot galvenos pretinieka spēkus Līvānu miesta apkārtnē.²¹⁸

Forsējot Daugavu, vislielākās problēmas sagādāja peldlīdzekļu trūkums un esošo 4 laivu sliktais stāvoklis. Karavīriem ar ķiverēm nācās nepārtraukti smelt ūdeni ārā no laivām, jo tās draudēja kuru katru brīdi nogrimt. Kad visa 3. rota bija nokļuvusi otrā krastā, tā sadalījās vairākās ķēdēs un nodrošināja perimetru ap pārceļtuvi. Pārceļšanās noritēja ātri un kārtīgi un jau pulksten 4.20, Daugavu, bija šķērsojusi arī 4. un 1. rota.²¹⁹

1. bataljona komandieris rotām deva sekojošas pavēlēs: 3. rotai virzīties pa šoseju un dzelzceļu Jersikas – Līvānu virzienā, 1. rota, sekojot 3. rotai, segtu tās kreiso flangu, virzoties gar Daugavas krastu un lielceļu. Tikmēr 4. rotas pusrota segtu 3. rotas labo flangu, virzoties gar dzelzceļa uzbērumu. 4. rotas atlikušajai daļai tika pavēlēts ieņemt dzelzceļa līniju un šoseju, paplašināt dzelzceļa sliedes, sabojāt visus sakaru tīklus un ieņemt aizsargpozīcijas Zvonku sādžas rajonā ar galveno uzdevumu - segt operējošo grupu aizmuguri.²²⁰

---

²¹⁵ LVVA,1491.f.1.apr., 1992.l.,60.lp.

²¹⁶ vads – 50 cilvēki

²¹⁷ LVVA, 6033.f.,1.apr.,188.l.,41.lp.

²¹⁸ Turpat, 41.lp.

²¹⁹ LVVA,1491.f.1.apr., 1992.l.60.lp.

²²⁰ Turpat, 61.lp.

Pēc pavēļu saņemšanas, 3. rota vairākās ķēdēs, bez pretošanās ieņēma Dimantu sādžu, jo tur izvietotie sargposteņi – kavalēristi metās bēgt, no kuriem viens ar visu zirgu tika saņemts gūstā. 1. bataljons turpināja virzību Jersikas virzienā, 1 km no Jersikas, pie bijušās fabrikas drupām, ienaidnieks bija ieņēmis aizsargpozīcijas, no kurām atklāja ložmetēju un šauteņu uguni²²¹, taču 1. bataljonam bez problēmām izdevās izsist pretinieku no tā pozīcijām un pulksten 7.00 ieņemt Jersikas miestu un dzelzceļa staciju.²²²

Pēc Jersikas ieņemšanas bataljona komandieris J. Krebs pavēlēja 11. rotai doties uz Daugavas labo krastu un sniegt atbalstu 4. pusrotai Zvanku rajonā, lai nodrošinātu uzbrūkošo rotu aizmuguri, kā arī palīdzēt demontēt dzelzceļa līniju.²²³

Tā kā no Daugavas kreisā krasta ļoti labi varēja pārrēdzēt tās labo krastu un šoseju, J. Krebs pavēlēja diviem smagajiem ložmetējniekiem, sekot līdz 1. bataljona kustībai labajā krastā, nepieciešamības gadījumā sniedzot uguns atbalstu no kreisā krasta.²²⁴ Ložmetējnieku darbība izrādījās ļoti efektīva, tādējādi paralizējot jebkuru sarkanarmiešu daļu kustību pa šoseju Līvāni – Jersika.²²⁵

1. bataljons uzsāka kustību Līvānu virzienā, kur pēc 1 km pretinieks bija ieņēmis pozīcijas 1. pasaules kara ierakumos, no kuriem atklāja smago ložmetēju un šauteņu uguni, taču arī šeit ātri tika salauza pretinieka pretestība un kustība Līvānu virzienā tika atjaunota. Līdzīga situācija atkārtojās arī nedaudz tālāk pie Kutniku mājas un pie Šlosbergu majām.²²⁶ 3. rota, sasniedzot dzelzceļa sargu būdu netālu no Škaperu mājām, nolēma pārtraukt kustību, lai demontētu dzelzceļa sliedes, sabojātu sakaru līnijas un pēc tam atpūstos. Pēc 20 minūtēm izlūki ziņoja, ka labajā flangā ir parādījusies pretinieka kavalērija, 3. rotas 1. un 2. vads ieņēma pozīcijas uz labā dzelzceļa vaļņa un gaidīja tuvojošos pretinieku. Tam atrodoties 500 soļu attālumā, tika atklāta uguns no vieglajiem ložmetējiem un šautenēm, kā rezultātā kavalērija panikā metās bēgt.²²⁷

---

²²¹ LVVA,1491.f.1.apr., 1992.l.62.lp.

²²² LVVA, 6033.f.,1.apr.,188.l.,41.lp.

²²³ Turpat, 41.lp.

²²⁴ Smagā ložmetēja M-1910 darbības rādiuss +1 000 m

²²⁵ LVVA,1491.f.1.apr., 1992.l., 63.lp.

²²⁶ LVVA, 6033.f.,1.apr.,188.l.,44.lp.

²²⁷ LVVA, 6033.f.,1.apr.,188.l.,45.lp.

1. bataljons atjaunoja kustību un pulksten 12.00 sasniedza Škaperu mājas, pie kurām sarkanarmieši bija ieņēmuši aizsargpozīcijas 1. pasaules kara ierakumos. Pretinieka uguns sākotnēji piespieda rotas atkāpties, taču junkurs Šmits ieteica, virzīties uz priekšu un ieņemt priekšējās tranšejas, kas tika arī izdarīts. Šajās pozīcijās 1. bataljona operējošās daļas pavadīja turpmākās 3 stundas, jo bija nepieciešams papildināt munīciju, kuras piegāde bija apgrūtināta, jo to vajadzēja nogādāt pāri Daugavai. Pēcpusdienā, no pārceltuves Dunavā ar prāmi munīcija tika nogādāta labajā krastā, kura tālāk ar šķūtniekiem tika nogādāta līdz 1.,3.,4. un 11. rotai.²²⁸

Tobrīd 1. bataljona komandieris atradās Daugavas kreisajā krastā pie Dignājas, no kurienes viņš koriģēja Vācu zemessargu artilērijas uguni. Ap pulksten 14.50 Vācu zemessargu baterija atklāja 10 minūšu ilgu artilērijas uguni pa pretinieka pozīcijām, pie Škaperu majām, pēc kuras 1. bataljona uzbrūkošās rotas atjaunoja virzīšanos.²²⁹ Ar artilērijas atbalstu tika sasniegta Vucenu sādža, no kuras arī bez lielām grūtībām tika padzīti tur esošie pretinieka spēki. Atkāpjoties no sādžas, sarkanarmieši tajā bija atstājuši vienu 3 collu lielgabalu ar 70 lādiņiem, 14 zirgus un 1 munīcijas ratu.²³⁰ Lai koriģētu artilērijas uguni, uzbrukumā kopā ar 3. rotu bija devies viens vācu zemessargu baterijas virsseržants, kurš kopā ar rotas kareivjiem, saveda kaujas kārtībā lielgabalu, un no Vucenu sādžas ar artilērijas uguni atbalstīja turpmāko uzbrukumu Līvāniem.²³¹

Pulksten 17.30 tika ieņemta Līvānu dzelzceļa stacija. 1. rotas komandieris noskaidroja, ka zem abiem tiltiem pār Dubnu ir izliktas sprāgstvielas un tiem tuvākajā laikā draud uzspridzināšana, tādēļ abu tiltu ieņemšana kļuva par prioritāti. Pulksten 18.30 straujā triecienā tika ieņemti abi tilti pār Dubnas upi, 1. rotai ieņemot šosejas tiltu, bet 3. rotai dzelzceļa tiltu (*Skatīt 12. pielikumu*). Pie tiltiem tika sagūstīti divi sarkanarmieši, kuriem bija dota pavēle uzspridzināt tiltus. 1. rotas komandieris pierunāja vienu no sarkanarmiešiem, atrodoties sargu uzraudzībā, atvienot un noņemt elektriskos vadus no piroksilīna lādiņiem, kuri atradās zem tilta.²³² Ap pulksten 19.00, 1. un 3. rota jau bija ieņēmušas Līvānu miestu, gūstā saņemot 17 sarkanarmiešus.²³³ 1.

---

²²⁸ LVVA, 1491.f., 1.apr., 1992.l., 74.lp.

²²⁹ LVVA, 6033.f., 1.apr., 188.l., 45.lp.

²³⁰ LVVA, 6033.f., 1.apr., 186.l., 1.lp.

²³¹ LVVA, 6033.f., 1.apr., 188.l., 41.lp.

²³² LVVA, 1491.f., 1.apr., 1992.l., 62.lp.

²³³ LVVA, 6033.f., 1.apr., 186.l., 1.lp.

rota turpināja virzīties uz priekšu 2 km, līdz sasniedza Vācu zemessargu pozīcijas, kur paziņoja par Līvānu ieņemšanu. Vācu zemessargu nodaļas uzreiz devās uz Līvānu miestu, kur kopā ar 3. Jelgavas pulka 1., 3., un 4. pusrotu kur ieņēma aizsargpozīcijas, gatavojoties gaidāmajam pretinieka pretuzbrukumam. Līdz ar to bija noslēgusies Līvānu atbrīvošana.²³⁴

Par 3. Jelgavas kājnieku pulka uzbrukumu Līvānu frontes sektorā Latvijas armijas Virspavēlnieks D. Sīmansons uzzināja tikai tajā brīdī, kad Kurzemes divīzijas komandieris J. Balodis paziņoja par Līvānu un to apkārtnes ieņemšanu, kas pārsteidza D. Sīmansonu, kurš tobrīd visu savu uzmanību bija pievērsis Dienvidu frontei un iespējamam Bermonta spēku uzbrukumam. Ja sāktos karadarbība ar Bermontu, D. Sīmansons bija paredzējis daļu spēku no Austrumu frontes nosūtīt uz Dienvidu fronti. Uzzinot par uzbrukumu Līvāniem, viņš baidījās, ka tiks piesaistīti pārlietu lieli spēki pret Sarkano armiju, tādējādi apdraudot visu Dienvidu fronti. Tādēļ viņš nekavējoties devās uz Austrumu frontes štābu, kurš atradās Pļaviņās, lai apturētu uzsākto uzbrukumu²³⁵. 4. oktobrī viņš vilcienā ar vairākiem virsniekiem ieradās Līvānos, lai tur varētu novērtētu situāciju,²³⁶ Rīgā Sīmansons atgriezās tikai 6. oktobrī.²³⁷

Lai gan armijas virspavēlniecība tobrīd baidījās par papildus spēku piesaisti Austrumu frontē, veiksmīgās Līvānu ieņemšanas rezultātā, notika tieši pretējais, jo tika īstenots 26. augustā notikušā uzbrukuma mērķis. Līdz ar to Austrumu fronte tika ievērojami saīsināta, ļaujot Bermontiādes laikā uz Dienvidu fronti nosūtīt lielāko daļu 3. Jelgavas kājnieku pulka un 4. Valmieras kājnieku pulku.

Militāri stratēģiskais ieguvums no Līvānu un to apkārtnes ieņemšanas nebija tikai frontes kopēja garuma saīsināšana. Tas ļāva Latvijas armijai izvērst tālākās militārās operācijas Dienvidlatgalē, kas bez Līvānu ieņemšanas nebūtu iespējams. Papildus Latvijas armijas kontrolē nonāca svarīgs dzelzceļa tilts, kurš turpmākajās militārajās operācijās ļāva iesaistīt bruņuvilcienus, atviegloja karaspēka kustību un apgādi.

---

²³⁴ LVVA,1491.f.1.apr., 1992.l., 62.lp.

²³⁵ Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš.*,13.lpp.

²³⁶ Jēkabpils Vēstnesis, Nr.47. (22.11.1934)

²³⁷ Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš.*,13.lpp.

Edgars Andersons arī min, ka Līvānu ieņemšanu varēja izmantot sarunās ar sabiedrotajiem, apgāžot Bermonta apgalvojumus, ka Latvijas armija, nevēloties cīnīties pret Padomju Krieviju, un norādīt uz to, ka Bermonta sāktais uzbrukums pārtrauca tālākās ofensīvas iespējās pret Sarkanu armiju Austrumu frontē.²³⁸

***

Militāri politiskā situācija Latvijā 1919. gada septembrī – novembrī turpināja sarežģīties, jo R. fon der Golcs bija atteicies no Latvijas izvest savu komandēto karaspēku līdz noteiktajam 20. augustam, lai saglabātu sava karaspēka klātbūtni Latvijas teritorijā. Vācu karavīriem 21. septembrī tika dota atļauja brīvprātīgi pāriet Rietumkrievijas Brīvprātīgo armijā, kuru vadīja P. Bermonts.

Pēc neveiksmīgā uzbrukuma Līvāniem 1919. gada 26. augustā, Latvijas armijas virspavēlniecībā nolēma atlikt jebkādu turpmāku uzbrukuma plānošanu Austrumu frontē un uzsāka Latvijas armijas karaspēka daļu pārvilkšanu uz Dienvidu fronti, lai gatavotos gaidāmajam Bermonta vadītā karaspēka uzbrukumam.

1919. gada septembrī Austrumu frontes Līvānu sektora Daugavas labajā krastā, mēneša sākumā 1. latviešu strēlnieku un 3. latviešu strēlnieku pulks veica vairākus lielākus uzbrukumus, kurus ar bruņuvilciena atbalstu Latviešu armijas karaspēka daļām izdevās atvairīt. Septembra vidū Līvānu sektorā notika karaspēka izmaiņas - 19. septembrī Valmieras pulku pilnībā nomainīja Vācu zemessargi, savukārt 15. armijā esošie latviešu strēlnieku pulki tika nosūtīti uz Krievijas iekšieni, tos nomainot pret daudz vājākiem krievu pulkiem. Šīs izmaiņas Austrumu frontē spēku samēra ziņā nāca par labu Latvijas armijai.

Septembra mēnesī Latvijas armijas karaspēka daļu kaujas spējas Austrumu frontē visvairāk ietekmēja apgērba trūkums, kā arī ierobežotā mobilitāte, taču karaspēks bija pietiekoši labi apgādāts ar pārtiku un vieglajiem ieročiem.

---

²³⁸ Andersons E. *Latvijas Vēsture 1914-1920.*, 555 lpp.

Septembra beigās 3. Jelgavas pulka kapteinis Jēkabs Dombrovskis, iegūstot informāciju par pretinieka 15. armijas karaspēka izmaiņām starp Jersiku un Līksnu, uz vietas izstrādāja kaujas plānu, kurš paredzēja Līvānu miesta ieņemšanu, forsējot Daugavu; uzbrukuma plānu akceptēja J. Balodis, par to neinformējot Latvijas armijas virspavēlniecību. 3. oktobrī uzbrukuma plāns tiek veiksmīgi īstenots pulksten 19.00 ieņemot Līvānus, neļaujot sarkanarmiešiem uzspridzināt tiltus pār Dubnas upi. Līvānu miesta ieņemšana ļāva ievērojami saīsināt Austrumu fronti un 8. oktobrī, sākoties cīņām pret Bermonta vadīto karaspēku, uz Dienvidu fronti nosūtīt. 4. Valmieras pulku un lielāko daļu 3. Jelgavas pulka. Līdz ar miesta ieņemšanu Latvijas armijas kontrolē nonāca arī stratēģiski svarīgā dzelzceļa līnija Līvāni – Krustpils.

10. oktobrī Rietumkrievijas Brīvprātīgo armija sasniedza Pārdaugavu, šeit karadarbība turpinājās līdz 1919. gada 11. novembrim, kad ar sabiedroto karakuģu artilērijas atbalstu Latvijas armijai izdevās atbrīvot Pārdaugavu. Uzbrukums tika turpināts un 21. novembrī tika atbrīvota Jelgava, kam 29. novembrī sekoja visa Kurzeme. Pēc Rietumkrievijas Brīvprātīgo armijas sakaušanas, par Latvijas armijas virspavēlniecības galveno prioritāti kļuva Latgales atbrīvošana no Sarkanās armijas.

3. Militārā situācija Austrumu frontē, Līvānu apkārtnē 1919. gada oktobris – 1920. gada februāris

3.1 Militārā situācija Līvānu apkārtnē 1919. gada oktobris – decembris

3. oktobra vakarā, pēc Līvānu miesta un tā apkārtnes ieņemšanas, Latvijas karaspēka daļu kontrolē atradās teritorija no Jersikas līdz Līvāniem, kur bija izvietojušās 3. Jelgavas kājnieku pulka 1. bataljona rotas, Vācu zemessargi un pēc Līvānu ieņemšanas, Daugavas kreisajā krastā, bija ieradies 4. Valmieras kājnieku pulka 1. bataljons, kuram tuvākajā laikā bija paredzēts ieņemt aizsargpozīcijas Daugavas labajā krastā pie Zvonkiem.²³⁹ (*Skatīt 13. pielikumu*)

Karadarbība Jersikas apkārtnē. Jau 3. oktobra vakarā pulksten 20.00 Jelgavas pulka 1. bataljona sakaru virsnieks virsleitnants Jaunsnīķeris, kurš atradās pie Kalnišķiem izveidotās pārceltuves Daugavas kreisajā krastā, ziņoja 1. bataljona komandierim J. Krebsam par pretinieka daļu kustību starp Līvāniem un Jersiku, Vucānu - Lazdānu sādžu rajonā. J. Krebs, lai apturētu ienaidnieka tālāko virzīšanos, pavēlēja atklāt artilērijas uguni pa iepriekš minētājām sādžām, kā arī deva pavēles, pusrotai no 4. Valmieras pulka, nekavējoties ieņemt pozīcijas pie pārceltuves Daugavas labajā krastā, netālu no Jersikas stacijas, kur tobrīd bija izvietojušās Jelgavas kājnieku pulka 11. rota un 4. pusrota. Savukārt 3. Jelgavas pulka rotām, kuras atradās Līvānos, ieņemt aizsargpozīcijas Vucenu – Grāveru rajonā, taču pavēles laicīgi nerasniedza 3. pulka rotas, kuras to izpildi uzsāka tikai 4. oktobra rīta pulksten 5.00. Sarkanarmiešu daļas naktī bija sasniegušas Škaparu apkārtni, taču taktisku apsvērumu dēļ bija atkāpušās uz Vucenu sādžas rajonu.²⁴⁰

Pulksten 9.00, virzoties no Līvāniem uz Vuceniem, 3. pulka 1. rota sadūrās ar pretinieka spēkiem pie Batrakiem. Virsnieka Zīverta vadībā viens vads apgāja pretinieka spēkus no aizmugures un tādējādi piespieda tos pamest savas pozīcijas. Tika sagūstīti 4 sarkanarmieši un trofejās iegūti 2 smagie ložmetēji, 3. un 1. rota

---

²³⁹ LVVA,1491.f.1.apr., 1992.l., 77.lp.

²⁴⁰ LVVA,6033.f.,1.apr.,57.l. 40.lp.

turpināja sekot bēgošajiem pretinieka spēkiem, līdz pulksten 12.00, sasniedzot Birzākus, abas rotas atkāpās un nostiprinājās līnijā Iztekas – Jersikas ezers.²⁴¹

Tikmēr Jersikā 11. rota ar 4. rotas pusrotu, virzoties Daugavpils virzienā, ieņēma apdzīvotu vietu Zvonkus. Pēc tam kaprāļa Grantiņa vadībā 5 karavīri tika nosūtīti demontēt dzelzceļā sliedes, jo tuvākajā laikā tika gaidīta pretinieka bruņuvilciena ierašanās. Divās vietās sliedes tika demontētas, bet vienā posmā atvienots sliežu savienojums.²⁴² Tobrīd Daugavu bija šķērsojis 4. Valmieras pulka 1. bataljons, kurš pēc dotajām pavēlēm Zvonku rajonā ieņēma pozīcijas no dzelzceļa līdz Jersikas ezeram.²⁴³

4. oktobra rītā pie Zvonkiem, notika sadursme ar 60 sarkanarmiešiem, saņemot vienu sarkanarmieti gūstā, kuru nopratinot tika noskaidrots, ka tuvākajā laikā draudot bruņuvilciena uzbrukums. Tikmēr vietējie iedzīvotāji sniedza informāciju par to, ka pretinieka bruņuvilciens ir nogājis no sliedēm un sarkanarmieši ar strādniekiem cenšoties savest bruņu vilcienu kaujas kārtībā. Virsleitnants Valdmanis pavēlēja komandiera vietniekam Krūmiņam ar 15 kareivjiem doties izlūkos uz bruņuvilciena avārijas vietu pie Lauriem. Izlūku grupa, nonākusi avārijas vietā, no meža atklāja uguni, piespiežot sarkanarmiešus atkāpties. Izlūku grupa pārgāja triecienā un ieņēma avārijas vietu, turpat netālu, dzelzceļa sarga mājā, gūstā tika saņemti 40 privātie strādnieki un viens ievainots sarkanarmietis. Divu kareivju pavadībā gūstekņi tika nogādāti Zvonkos. Pēc 30 minūtēm avārijas vietā ieradās otrs pretinieka bruņuvilciens, kurš atklāja smago ložmetēju un artilērijas uguni, piespiežot izlūku grupu atkāpties mežā. Šeit tā ieņēma pozīcijas un neļāva ienaidniekam uzsākt remontdarbus pie avarējušā vilciena; pulksten 19.00 grupu nomainīja Valmieras pulka vads. Lai sniegtu atbalstu 4. Valmieras pulka un 3. Jelgavas pulka daļām, Jersikā ieradās 2. bruņuvilciens.²⁴⁴

4. oktobra rītā arī Vācu zemessargu daļas izvērta uzbrukumu, no Līvāniem dodoties ziemeļaustrumu virzienā, apejot pretinieka spēkus. Pēc ilgstošas kaujas tika ieņemta Pētermuiža un Mucenieki, radot pretinieka spēkiem lielus zaudējumus. Tālāk Vācu zemessargu daļas virzījās dienvidu virzienā un bez lielas pretestības ieņēma

---

²⁴¹ LVVA,6033.f.,1.apr.,57.l. 42.lp.

²⁴² 3. Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.79.lpp.

²⁴³ LVVA,6033.f.,1.apr.,186.l.,2.lp.

²⁴⁴ 3. Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug. 79.lpp.

Birzākus, kur uzsāka nostiprināšanos, izveidojot frontes līniju: Birzāki – Mucenieki – Skrebeļi – Turki – Staledznieki. Šo kauju laikā Vācu zemessargiem krita viens virsnieks un tika ievainoti 4 kareivji. Vācu zemessargu pusrota, un 2.Ventspils pulka izlūku nodaļa centās virzīties Rudzātu virzienā, kur pie Mālkalna, tika atklāta stipra pretinieka smago ložmetēju un artilērijas uguns, piespiežot izlūkus atkāpties.²⁴⁵

4. oktobrī Latvijas armija Līvānu apkārtnē bija izveidojusi frontes līniju: Dunava – Zvonki - Jersika – Šlosberga - Iztekas – Birzāki – Mucenieki- Skrebeļi- Turki – Staledznieki.²⁴⁶

5. oktobra rītā, pulksten 9.00, sarkanarmieši, izmantojot miglas aizsegu, uzsāka stipru uzbrukumu pie Zvonkiem, kur pozīcijas ieņēma 3. Jelgavas pulka 1. bataljons; uz austrumiem no dzelzceļa bija izvietojusās 4.Valmieras pulka 1. un 2. rota.²⁴⁷ Valmieras pulka rotas rajonā, izmantojot biezo miglu un apkārtējos mežus, sarkanarmieši, bija pietuvojušies 50 soļu attālumā no galvenajām pozīcijām. Abu rotu kareivji paspēja laicīgi reaģēt un atklāja smago ložmetēju un šauteņu uguni, liekot pretinieka spēkiem atkāpties. Pēc papildspēku saņemšanas, pretinieks atjaunoja uzbrukumu, kurš turpinājās līdz pulksten 12.00.Pēc tam pa abu rotu ieņemtajām pozīcijām tika atklāta stipra artilērija no tuvumā esošā bruņuvilciena, kurš izšāva ap 60 lādiņiem, taču pēc tam vilciens, uzsākot kustību, nogāja no sabojātajām sliedēm un vairs nevarēja sniegt atbalstu uzbrukumā, kas pēc artilērijas uguns tika atjaunots un turpinājās līdz pulksten 16.30. Pēc tam pretinieka spēki, pametot kritušos un ievainotos, atkāpās Nīcgales stacijas virzienā.²⁴⁸

Abu rotu izlūku vienības, sekojot sarkanarmiešiem, nokļuva līdz bruņuvilciena avārijas vietai, kur sagūstīja 20 algotos strādniekus, kā arī paņēma no bruņuvilciena visu vērtīgo, arī ieročus. Vietā, kur bija risinājušās kaujas, sarkanarmieši bija atstājuši 14 kritušos un 3 ievainotos. Savukārt abu rotu zaudējumi bija divi viegli ievainoti un viens kontuzēts kareivis. Nopratinot ievainotos, noskaidrojās, ka uzbrukumā piedalījās 29. pulka divi bataljoni, 30. pulka bataljons un viens eskadrons.²⁴⁹

---

²⁴⁵ LVVA,6033.f.,1.apr.,186.l.,2.lp.

²⁴⁶ Turpat,2.lp.

²⁴⁷ LVVA,6033.f.,1.apr.,186.l.,3.lp.

²⁴⁸ *Valmieras kājnieku vēsture* 1919.-1929., 160.lpp.

²⁴⁹ Turpat, 160.lpp.

Vācu zemessargiem bija jāieņem 30 km gara fronte, tāpēc 5. oktobrī 2. Ventspils kājnieku pulka daļas, lai atviegloto zemessargu darbību pārņēma frontes līniju no Stalidzniekiem līdz Turkiem.²⁵⁰

5. oktobrī Līvānu rajonā pie Zvonkiem un uz austrumiem no dzelzceļa 3. Jelgavas un 4. Valmieras pulka bataljoniem nācās atsist vairākkārtējus pretinieka uzbrukumus. Lielinieki uzbruka jaunajām pozīcijām, ciešot zaudējumus²⁵¹.

6. oktobrī no rīta virsleitnanta Štīfta vadītie Valmieras pulka 4. rotas izlūki, 3 km attālumā no galvenās līnijas, uzdūrās sarkanarmiešiem, un, pēc īsas apšaudes, piespieda tos atkāpties, aiz sevis atstājot vienu kritušo. Izlūku vienībai iegūstot 3 telefona aparātus, šautenes un 16 kg sprāgstvielu.²⁵²

6. oktobrī sarkanarmieši bija pievilkuši artilēriju Līvānu frontes sektorā un atklāja intensīvu uguni pa Latvijas armijas daļu ieņemtajām pozīcijām. Turpmāko mēnešus laikā, gandrīz katru dienu, zem patstāvīgas artilērijas uguns atradās Mucenieki un Birzāki; šeit arī notika visaktīvākā karadarbībā visā Līvānu frontē,²⁵³ jo caur abām apdzīvotajām vietām no austrumiem veda vienīgie ceļi uz Līvāniem, tā kā apkārtnē bija purvaina un mežaina, lielāku karaspēku daļu kustība bija iespējama tikai pa ceļiem.

7. oktobrī Balodis deva pavēli 4. Valmieras kājnieku 1. bataljonam atgriezties Krustpilī un pievienoties savam pulkam. 1. bataljona pozīcijas bija paredzēts nodot Vācu zemessargiem, taču Vācu zemessargi atteicās pagarināt savu frontes līniju, tāpēc līnijas Zvonki – Jersika apsardzību uzņēmas 3. Jelgavas pulka 3. bataljons. Tikmēr izrādījās, ka Vācu zemessargu daļas ir pametušas blakus esošās pozīcijas no Jersikas ezera līdz Šlosbergai, tāpēc Valmieras pulka bataljonam šī līnija bija jāpārņem. Līdz ar šiem sarežģījumiem 4. Valmieras pulka 1. bataljons tikai 9. oktobrī varēja uzsākt tam dotās pavēles izpildi un doties uz Krustpili.²⁵⁴

Bermonta spēku uzbrukuma dēļ, 12. oktobrī 3. Jelgavas pulka 1. bataljonam tika dota pavēle izbraukt uz Jēkabpili. 1. bataljona pozīcijas ieņēma Vācu zemessargi.

---

²⁵⁰ LVVA,6033.f.,1.apr.,186.l.,3.lp.

²⁵¹ LVVA,6033.f.1.apr.,186.l., 3.lp.

²⁵² *Valmieras kājnieku vēsture* 1919.-1929., 160.lpp.

²⁵³ Turpat, 186.l.,3.lp.

²⁵⁴ *Valmieras kājnieku vēsture* 1919.-1929., 161.lpp.

Tobrīd no 3. Jelgavas pulka daļām, Līvānu frontē atradās tikai 2. bataljons un 9. rota, uzņemoties pozīciju gar Daugavu tās kreisajā krastā un mazā posmā pie Jersikas stacijas.²⁵⁵ Vislielākās problēmas oktobra mēnesī karaspēka trūkuma dēļ sagādāja Jersikas apkārtnes aizsardzība, kas tika uzticēta Vācu zemessargiem, kuriem līdz ar to, bija jāieņem vairāk nekā 30 km gara frontes līnija; jebšu visa frontes līnija, Līvānu sektorā. Ņemot vērā frontes garumu, vācu zemessargiem nebija iespējams nodrošināt vienlīdz stipru fronti visā tās garumā.

Vācu zemessargu darbība Līvānu sektorā. 15. oktobrī sarkanarmieši izvērta aktīvu izlūkošanu Jersikas apkārtņē, nonākot sadursmē ar Vācu zemessargiem, kuras laikā sarkanarmieši zaudēja vairākus kritušos un ievainotos. 18. oktobrī Vācu zemessargu izlūku vienībai izdevās nokļūt līdz Rudzātiem, kur gūstā tika saņemts viens sarkanarmietis. Tajā pašā laikā Vācu zemessargi bija Līvānu apkārtņē izvietojusi artilēriju, uzsākot pretinieka pozīciju apšaudi pie Vilmeniešiem, kas atradās pretī Muktupāvuļiem, Dubnas upes labajā krastā. Neskatot uz vācu zemessargu aktīvo darbību Līvānu frontē, artilērija tika izmantota tikai aizsardzības nolūkos. Vairākās epizodēs artilērijas uguns koriģētājiem izdevās precīzi noteikt sarkanarmiešu artilērijas pozīcijas un pa tām raidīt precīzu atbildes uguni, tādējādi apturot pretinieka artilērijas darbību.²⁵⁶

22. oktobrī sarkanarmiešu spēki, aptuveni 100 karavīru lielumā, uzsāka uzbrukumu Zvonkiem, piespiežot tur esošās, Vācu zemessargu daļas atkāpties un ieņemt jaunu aizsardzības līniju Šlosberga – Birzāki. Šo epizodi M. Peniķis komentēja šādi: *“Taisnība, fronte bija gara, bet ka landesvērs, kas apmēram bija mūsu 1 1/2 pulka stiprumā, nebūtu varējis to noturēt, saprotams, pie labas gribas, tas ir stipri apšaubāms. Līdz šim viņš visās sadursmēs bija ņēmis virsroku un viegli atsitis ienaidnieku izlūku nodaļu uzbrukumus, bet savos izlūku gājienos gandrīz katrreiz atgriezās ar trofejām. Tā dēļ liels pārsteigums bija mūsu Austrumfrontes vadībai, kad 22. oktobrī landesvērs paziņoja, ka viņa labais spārns, zem lielnieku 100 cilvēku spiediena, atstājis pozīcijas un atrodies pozīcijās no Sļožbergas līdz Birzākiem. Diezgan aizdomīgi bija arī tas, ka dažas landesvēra vienības atradās Daugavas*

---

²⁵⁵ Peniķis, M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*. 2. sējums., 36.lpp.

²⁵⁶ LVVA, 6033.f., 1.apr., 186. l., 7.lp.

*kreisajā krastā.*²⁵⁷ Tā kā M. Peniķis šo epizodi apraksta Bermontiādes kontekstā, tas liek secināt, ka Vācu zemessargu daļas, atkāpās no konkrētajām pozīcijām nevis tādēļ, ka tām trūka karaspēka vienību, lai nodrošinātu visu frontes līniju, bet tādēļ, lai piesaistītu papildus Latvijas armijas karaspēka daļas Austrumu frontē, tādējādi palīdzot Bermontam. Šādam apgalvojumam nevar piekrist, jo tas, ka Vācu zemessargiem trūka karavīru, lai ieņemtu tiem paredzēto fronti, bija zināms jau 5. oktobrī. Vācu zemessargu daļu darbība nedz pirms šīs atkāpšanās nedz pēc, neliecināja par jebkāda veida centieniem, ietekmēt notikumus Dienvidu frontē. Peniķis arī nepieļauj domu, ka šī atkāpšanās varēja notikt taktisku apsvērumu dēļ, jo tādējādi frontes līnija tika saīsināta gandrīz par 8 km. Aplūkojot topogrāfisko karti (*Skatīt 13. pielikumā*) arī var secināt, ka jaunās pozīcijas tika izveidotas, ņemot vērā reljefu, tādējādi atvieglot to aizsardzību.

23. oktobrī rītā sekoja vēl viens uzbrukums - sarkanarmiešu grupa, 60 karavīri, uzsāka uzbrukumu Birzākiem. Taču, Vācu zemessargiem izmantojot artilērijas atbalstu, tika nodarīti lieli zaudējumi pretinieku spēkiem, veiksmīgi atsitot uzbrukumu. Nākamajā dienā uzbrukums Birzākiem tika atjaunots, zemessargiem ar smago ložmetēju un artilērijas atbalstu atvairot 80 sarkanarmiešu lielus spēkus, uzbrukuma laikā ievainojot daudzus no tiem, vai nogalinot. 25. oktobrī uz Daugavas kreisā krasta 3. Jelgavas pulka daļas nomainīja Vācu zemessargus un ieņēma fronti no Dunavas līdz krogam pretī Šlosbergai.²⁵⁸

26. oktobrī vācu zemessargu Hana nodaļas mīnmetēju izlūki, rotmistra Pinkau vadībā, negaidītā uzbrukumā pārrāva pretinieka fronti netālu no Antankiem; ieņēma Rudzātus, kur sagūstīja 19 sarkanarmiešus un trofejās ieguva 10 zirgus, uzreiz pēc tam atgriežoties izejas pozīcijās.²⁵⁹ Uz to sarkanarmieši atbildēja 27. oktobrī, atklājot smagās artilērijas uguni pa Muceniekiem un vairākās vietās uzsākot uzbrukumus, visaktīvākajai karadarbībai notiekot Birzāku rajonā. No 28. līdz 3. novembrim turpinājās savstarpējas apšaudes un izlūkgājieni.²⁶⁰

3. janvāri Jersikas apkārtnē Vācu zemessargu Trieciengrupas izlūku nodaļa, veica 14 km neitrālajā zonā, sasniedzot pretinieka frontes līniju Nīcgalē, kur tā pie

---

²⁵⁷ Peniķis, M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*.2. sējums., 37.lp..

²⁵⁸ LVVA,6033.f.,1.apr., 186. l.,7.lp.

²⁵⁹ LVVA,1515.f.,1.apr.,736.l.,18.lp.

²⁶⁰ LVVA,6033.f.,1.apr., 186. l., 7.-8.lp.

Dukuriešiem tika pārrauta. Izlūku nodaļa, nokļuvusi pretinieka aizmugurē, uzspridzināja sarkanarmiešu jaunuzcelto tiltu pār Joņupi, un pēc tam atgriezās izejas pozīcijās.²⁶¹

11. novembrī Vācu zemessargu Trieciengrupa 3 kolonās veica negaidītu uzbrukumu sarkanarmiešiem Nīcgalē. Pirmā kolona Kalvānu rajonā pārrāva pretinieka fronti, iegūstot divus pretinieka lielgabalus, un veiksmīgi atsita vairākus sarkanarmiešu pretuzbrukumus. Otrā kolona izsita sarkanarmiešus no pozīcijām Dukuriešu – Jaunās sādžas apkārtnē un vajāja pretinieka spēkus līdz Nīcgales dzelzceļa stacijai. Tai pašā laikā 3. kolona, pretinieka nepamanīta, bija pārgājusi purvus, un, atrodoties 23 km attālumā no Daugavpils pie Špoģiem, saspridzināja pretinieka dzelzceļa līniju Daugavpils - Rēzekne 4 vietās un uzspridzināja dzelzceļa tiltu pār Dubnas upi. Tā rezultātā sarkanarmiešu bruņuvilciens, kurš steidzās uz fronti sniegt atbalstu, tika nolaists no sliedēm. Šajā operācijā krita ap 60 sarkanarmiešiem, nezināms skaits tika ievainoti, 125 tika saņemti gūstā un kara trofejās tika iegūti 2 smagie 42 līniju lielgabali, 3 smagie ložmetēji un 55 zirgi. Pēc veiksmīgā uzbrukuma Trieciengrupas nodaļas atgriezās izejas pozīcijās.²⁶²

12. novembrī sarkanarmieši centās veikt atbildes uzbrukumu - pulksten 3.00 tika atklāta uguns pa zemessargu pozīcijām; pulksten 5.00 pretinieks vairākās ķēdēs uzsāka uzbrukumu, taču Vācu zemessargi, veicot strauju pretuzbrukumu, atsita pretinieka spēkus, piespiežot tos bēgt un saņemot gūstā 15 sarkanarmiešus. Līdz 24. novembrim Vācu zemessargu ieņemtās pozīcijas atradās zem patstāvīgas pretinieka smagās un vieglās artilērijas; abas puses izvērta aktīvu izlūku darbību.²⁶³

25. novembrī Vācu zemessargu Trieciengrupa, pēc 2 stundu ilgām kaujām, ieņēma Mālkalnu un Medņeuku sādžas, sarkanarmiešiem zaudējot vairākus kritušos, un ievainotos. 26. novembrī Vācu zemessargu izlūki ieņēma vienu sarkanarmiešu priekšposteni, saņemot 3 gūstekņus. 28. novembrī Vācu zemessargi pie Birzākiem ar artilērijas un smago ložmetēju uguni atvairīja vairākus uzbrukumus, kuros piedalījās vismaz 2 sarkanarmiešu rotas²⁶⁴, divas dienas vēlāk zemessargu izlūku vienība

---

²⁶¹ LVVA,1515.f.,1.apr.,736.l., 25.lp.

²⁶² LVVA,6033.f.,1.apr., 186. l.,10.lp

²⁶³ Turpat, 12.lp.

²⁶⁴ LVVA,6033.f.,1.apr., 186. l.,13.lp.

sadūrās ar pretinieka spēkiem starp Steķiem un Mālkalniem, kur sadursmes laikā krita 3 sarkanarmieši, vairāki ievainoti un 1 tika saņemts gūstā.²⁶⁵

1. decembrī, starp Šlosbergu un Jersiku, notika 120 sarkanarmiešu lielas nodaļas uzbrukums. Vācu zemessargu daļas laicīgi saņēma papildspēkus un spēja veiksmīgi atsist pretinieka uzbrukumu, nodarot pretiniekam nenosakāmus zaudējumus. Zemessargu pusē 1 ievainotais un 1 kritušais. Līdz 6. decembrim notika savstarpējas izlūku grupu sadursmes, kā arī Birzāki un Mucenieki atradās zem patstāvīgas artilērijas uguns. No 7. decembra līdz 19. decembrim vislielākās sadursmes starp Vācu zemessargu izlūku daļām un sarkanarmiešiem notika starp Muceniekiem un Steķiem.²⁶⁶

20. decembrī Vācu zemessargu Trieciengrupas pastiprinātā izlūku nodaļa pārāva lielinieku galveno frontes līniju starp Rušeniekiem un Muktupāveļiem pie tagadējās Rožupes, tālāk šķērsoja aizsalušo Dubnas upi un, straujā triecienā virzoties ienaidnieka aizmugurē, ieņēma Vilcānus, Kļavinskus, Vanagus, Pūgas, Škilterus. Pretinieks vairākkārtīgi ar artilērijas atbalstu centās veikt pretuzbrukumus, taču Trieciengrupa visus pretuzbrukumus veiksmīgi atsita. Vienas dienas laikā zemessargi bez zaudējumiem ienaidnieka aizmugurē, ar kaujām ziemas apstākļos, veica vismaz 15 km, kā rezultātā krita 60 sarkanarmieši, nezināms skaits tika ievainoti, 30 tika saņemti gūstā un trofejās tika iegūti 2 trīs collīgie lielgabali ar visu aizjūgu un lādiņiem, 3 smagie ložmetēji, ložmetēju rati, kā arī liels daudzums munīcijas. Pēc veiksmīgā uzbrukuma Vācu zemessargu Trieciengrupa atgriezās savās izejas pozīcijās.²⁶⁷

Jau 20. decembrī sarkanarmieši atbildēja, raidot spēcīgu artilērijas uguni, kam sekoja, vairāk kārtēji uzbrukumi līnijā Mucenieki – Birzāki un aktīva to izlūku vienību darbība. 25. decembrī sarkanarmiešu daļām, pār aizsalušo Daugavu uzbrūkot 3. Jelgavas pulka ieņemtajām pozīcijām, taču uzbrukums tika viegli atvairīts, kam vēlāk sekoja aktīva izlūku vienību darbība. 27. decembrī sarkanarmieši uzsāka spēcīgu uzbrukumu pie Birzākiem, apšaudēm turpinoties līdz nākamajai dienai. Uzbrukuma laikā Vācu zemessargiem zaudējumi - viens kritušais. 28. decembrī

---

²⁶⁵ LVVA, 6033.f., 1.apr., 186. l 14.lp.

²⁶⁶ Turpat, 15.-16.lp.

²⁶⁷ Turpat, 17.lp.

sarkanarmiešu lidmašīna bombardēja Līvānu apkārtni pie Stikāniem, pēc tam Mālakalnu un Rudzātu apkārtņē notika sadursmes starp sarkanarmiešiem un zemessargiem, kuru rezultāta 3 sarkanarmieši krita un 3 tika sagūstīti. Decembra beigās sākās gatavošanās gaidāmajam uzbrukumam Dienvidlatgalē.²⁶⁸

Aplūkojot karadarbību Līvānu frontē oktobra – decembra mēnesī, var secināt, ka Vācu zemessargu karaspēka daļas kaujas laukā izmantoja vienu no tā brīža modernākajām taktikām, kura bija izveidojusies Pirmā pasaules kara laikā, pozīciju kara rezultātā - „Stoßtrupp” taktiku. Šī taktika paredzēja vairāku speciālu triecienu – vienību neatkarīgu darbību, kuru galvenais mērķis bija - negaidīti pārraut pretinieka frontes līniju un tālāk virzīties pretinieka aizmugurē, radot haosu un nodarot pēc iespējas lielākus zaudējumus pretinieka spēkiem. Izmantotās taktikas efektivitāte bija redzama Vācu zemessargu veiktajos uzbrukumos 26. oktobrī, 11. novembrī un 20. decembrī, kad Vācu zemessargi nodarīja milzīgus zaudējumus pretinieka spēkiem. Šo taktiku izmantoja Vācijas armija Pirmā pasaules kara laikā, it īpaši kara pēdējos gados; to tālāk pārņēma Baltijas Landesvērs, no kura to pārņēma Vācu zemessargi, kuri to arī tālāk efektīvi izmantoja Līvānu sektorā.²⁶⁹ Par šīs taktikas izmantošanu liecināja arī Vācu zemessargu vienību struktūra; redzamākais piemērs - viens no 3 bataljoniem saucās „Stoßtruppe” bataljons, kurš darbojās visos šajos 3 lielākajos uzbrukumos.

3.2 Karadarbībā Līvānu apkārtņē Latgales atbrīvošanas operācijas laikā 1920. gada janvāri

Pēc Bermonta karaspēka sakaušanas 1919. gada novembra beigās par Latvijas armijas galveno prioritāti kļuva Latgales atbrīvošana no Sarkanās armijas, kas bija jāiesāk pēc iespējas ātrāk, jo tobrīd Igaunija bija sākusi miera sarunas ar Padomju Krieviju un miera noslēgšanas gadījumā, bija pamatotas bažas par Igaunijas frontē

---

²⁶⁸ LVVA, 1515.f.,1.apr.,736.l.,270.lp.

²⁶⁹ Citino, Robert. “The International History Review.” *The International History Review*, vol. 13, no. 4, 1991, 839–841. pp.

piesaistīto Sarkanās armijas daļu pārdislocēšanu uz Austrumu fronti, tādējādi ievērojami mainot spēku samēru par labu Sarkanajai armijai.²⁷⁰

Bažas arī radīja lietuviešu karaspēka klātbūtne Ilūkstes apriņķī, jo Lietuva pretendēja uz Daugavpili un citām teritorijām Latgalē. Latvijas armijas virspavēlniecība uzskatīja, ka Latvijas armijai, sākot uzbrukumu Dienvidlatgalē, tā nespētu laicīgi sasniegt Daugavpili, un to ieņemt lietuviešu karaspēks, tā kā arī Polija pretendēja uz Daugavpili - poļi bija paziņojuši, ka piekristu pilsētas iekļaušanai tikai un vienīgi Latvijas sastāvā. Tāpēc Latvijas armijas virspavēlniecība baidījās no scenārija, kurā lietuvieši ieņem Daugavpili, un, poļiem tos padzenot no tās, Daugavpils nonāktu Polijas kontrolē.²⁷¹

Tā kā starp Poliju un Latviju nebija konfliktu, kā arī abas puses bija ieinteresētas sakaut Sarkano armiju Latgalē, tad 1919. gada decembrī tika uzsāktas sarunas par kopēju uzbrukumu Sarkanajai armijai²⁷², kuru bija vēlams sākt ziemas laikā, jo pavasarī, sākoties atkusnim, slikto ceļu un purvainās apkārtnes dēļ, rastos ļoti nelabvēlīgi apstākļi plaša mēroga militārajai operācijai.²⁷³ Sarunas noslēdzās Rīgā 28. decembrī un 30. decembrī starp Poliju un Latviju tika parakstīts līgums par uzbrukuma sākšanu pret Sarkano armiju Latgalē, kuru bija paredzēts sākt 3. janvārī.²⁷⁴

Latvijas puse uzbrukumā solīja iesaistīt ne mazāk kā 10 000 karavīru, savukārt Polija solīja sniegt 30 000 karavīru lielu atbalstu, kuri atrastos poļu ģenerāļa E. Ridza – Smiglija vadībā. Operācijas laikā Latvijas puse apņēmas poļu karaspēka apgādi ar pārtiku, iegūtie ieroči un munīcija tiktu nodota Latvijas pusei, savukārt dzelzeļa ritošais sastāvs tiktu sadalīts uz pusēm. Abas puses arī vienojās nepieļaut lietuviešu armijas pārceļšanos pāri Daugavai. Uzbrukuma plāna sastādīšana un gatavošanās tam noritēja pilnīgā slepenībā.²⁷⁵

Latvijas armija gatavošanos gaidāmajam uzbrukumam bija uzsākusi jau pirms līguma parakstīšanas. Sākot ar 24. decembri, rajonus uz austrumiem no līnijas:

---

²⁷⁰Bērziņš P. Latvijas brīvības cīņas 1918-1920, 85.lpp.

²⁷¹Jēkabsons Ē., Piesardzīgā draudzība: Latvijas un Polijas attiecības 1919. un 1920. gadā., 62.lpp.

²⁷²Turpat, 62.lpp.

²⁷³Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš.*, 150.lpp.

274

²⁷⁵Jēkabsons, Ē., Dienvidlatgales atbrīvošana 1920, gadā militārās operācijas norise, Latvijas Zinātņu akadēmijas Vēstnesis. 2000, 31.lpp.

Aknīste – Kokneses – Piebalgas – Petrogradas šosejas un uz rietumiem: Možeiki – Aizpute – Pāvilosta, noteica par piefrontes rajoniem, no kuriem izbraukt un iebrukt varēja tikai ar īpašu komandanta atļauju; militārpersonām tika aizliegts publiskās vietās sarunāties par militāriem jautājumiem.²⁷⁶ 27. decembrī Latvijas armijas virspavēlniecība deva pavēli Latgales divīzijai izbraukt uz Latgales fronti, bet 28. decembrī tika doti norādījumi 9. Rēzeknes pulkam nākamajā dienā no Rīgas caur Krustpili doties uz 3. Jelgavas pulka rajonu Līvānu frontē. 29. decembrī poļu virspavēlniecības pakļautībā esošais Kurzemes divīzijas daļu komandieris, J. Puriņš saņēma pavēli par kopīgu uzbrukumu Daugavpilij, naktī uz 3. janvārī.²⁷⁷

Pētera Radziņa izstrādātais plāns, kurš bija saskaņots ar Polijas armiju, paredzēja atbrīvot no Sarkanās armijas visu latviešu apdzīvoto teritoriju, pirmo uzbrukumu sākot Dienvidlatgalē, kur kopā ar poļu karaspēku bija jāieņem Osvejas ezera Zilupes līnija. (Skatīt 14. un 15. pielikumu)

Uz 1920. gada 1. janvāri Latvijas armijā skaitījās 2112 virsnieki, 60 529 karavīri, no kuriem 30 450 bija frontinieki. Armijas bruņojumā atradās 501 vieglie un smagie ložmetēji, 76 (3 collu) lielgabali, 4 bruņu auto, 6 bruņu vilcieni, 10 lidmašīnas.²⁷⁸ Tobrīd Latvijas armija bija kļuvusi par vērā ņemamu spēku, taču dēļ cīņām Dienvidu frontē ar bermontiešiem, Latvijas karaspēka daļas vēl joprojām atradās formēšanas stadijā un lielākā daļā no tām nevarēja sniegt atbalstu Latgales atbrīvošanas operācijā.²⁷⁹ Šī paša iemesla dēļ no Polijai solītajiem 10 000 karavīru, Latvijas armija Latgales atbrīvošanas operācijas sākumā 3. janvārī varēja iesaistīt tikai 5 800 karavīru, kuru bruņojumā atradās 240 vieglie un smagie ložmetēji, 17 lielgabali un 1 bruņuvilciens.²⁸⁰

Pirms operācija sākuma Latvijas armijas karaspēka daļas Dienvidlatgalē ieņēma sekojošas pozīcijas: Daugavas kreisajā krastā no Kazmiriškiem līdz Līvāniem atradās 3. Jelgavas kājnieku pulks 1800 karavīri, tālāk uz ziemeļiem pozīcijās Bikavnieki – Atašiene atradās landesvērs - 2100 karavīri; 1. janvārī spēkus papildināja

---

²⁷⁶ 6033,f.1.apr.107.l.,110.lpp.

²⁷⁷ Jēkabsons, Ē., Dienvidlatgales atbrīvošana 1920, gadā militārās operācijas norise, 34.lpp.

²⁷⁸ 6033,f.,1.apr.346.l.,1-2.lpp.

²⁷⁹ Bērziņš, V. Bambals, A. *Latvijas Armija.*, 31.lpp.

²⁸⁰ Jēkabsons, Ē., Dienvidlatgales atbrīvošana 1920, gadā militārās operācijas norise, 32.lpp.

9. Rēzeknes pulks - 1800 karavīri, kurš nomainīja 3. Jelgavas pulku Nīcgales – Dunavas iecirknī, atstājot tā rīcībā līniju Kazmiriški- Jadvigova.²⁸¹

Prefī Latvijas karaspēka daļām Dienvidlatgalē atradās 33., 31. un 23. pulks, 30. Komunistu rota, 2. jātnieku eskadrons un viens bruņotais vilciens. Sarkanarmiešu spēki, kopā sastādot apmēram 1900 karavīru, kuru bruņojumā bija 35 smagie ložmetēji un 24 lielgabali.²⁸²

Tobrīd Sarkanās armijas karaspēka daļās esošajiem kareivjiem, kas atradās Austrumu frontē, bija ļoti zema morāle. Par to liecināja lielie dezertēšanas apmēri, kuriem tendence bija pieaugt. Jau 4. decembrī Rēzeknē bija notikusi speciāla karaspēku daļu priekšstāvju sapulce, kurā tika pieņemti papildus stingrāki mēri, lai ierobežotu dezertēšanu. Karaspēka daļas bija slikti apgādātas ar pārtiku. Sarkanā terora rezultātā arī lielākais vairums vietējās populācijas, bija nostājušies pret lieliniekiem, līdz ar to zaļo partizānu vienību skaits Sarkanās armijas aizmugurē turpināja pieaugt; Līvānu frontes sektorā lielākā zaļo partizānu grupa bija 50 cilvēki, tā darbojās Vārkavas mežos.²⁸³

Karadarbība Līvānu sektorā. 3. janvārī Līvānu frontē Vācu zemessargiem vajadzēja ar labajā flangā un centrā esošajiem spēkiem, līnijā no Muktupāveliem – Škilteriem pavirzīties 10 km uz priekšu, sasniedzot Dubnas upes kreiso krasta līniju, labajā flangā no Vācu zemessargiem esošajam 9. Rēzeknes kājnieku pulkam, tika dots līdzīgs uzdevums - sasniegt Dubnas upes kreiso krastu.²⁸⁴

Tā kā Vācu zemessargu karaspēka daļas ļoti labi orientējās vietējos apstākļos, tās bija pirmās, kas uzsāka uzbrukumu jau naktī no 2. uz 3. janvāri - tumsas aizsegā zemessargi pārsteidza pretinieka spēkus nesagatavotus un straujajā triecienā pārrāva to galveno frontes līniju, tādējādi jau pulksten 9.00 ieņemot ne tikai norādīto Dubnas upes līniju kreisajā krastā, bet arī visas apdzīvotās vietas un paugurus labajā upes krastā līnijā: Muktupāveli – Rožanova²⁸⁵ – Vilcāni – Vanagi – Škilteri.

---

²⁸¹ Jēkabsons, Ē., Dienvidlatgales atbrīvošana 1920, gadā militārās operācijas norise, 32.lpp.

²⁸² Peniķis, M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*.2. sējums., 264.lpp.

²⁸³ LVVA,6033.f.,1.apr., 57. l., 23-24.lp.

²⁸⁴ LVVA,6033.f.1.,apr.,111.l., 18.lp

²⁸⁵ Tagadējā Rožupe

Uzbrukuma laikā tika ievainots 1 virsnieks un 2 kareivji, trofejās iegūstot 2 ložmetējus, 1 munīcijas ratus, gūstā saņemot 55 sarkanarmiešus.²⁸⁶

3. janvāri, kā bija plānots, uzbrukumu uzsāka Polijas armija, 3. Jelgavas kājnieku pulks un 9. Rēzeknes pulks. Jau pulksten 14.00 poļu karaspēks bija ieņēmis Daugavpili, turpinot uzbrukumu Višķu virzienā; arī 9. Rēzeknes pulks un 3. Jelgavas pulks izpildīja tiem uzdoto, sasniedzot Dubnas upes līniju un savienojoties ar poļu karaspēku.²⁸⁷

Vācu zemessargu karaspēka daļas bija ievērojami pavirzījušās uz priekšu labajā flangā un centrā, tādējādi pagarinot savu kopējo frontes līnijas garumu, tāpēc bija nepieciešams to saīsināt, veicot uzbrukumu kreisajā flangā, līnijā no Turkiem līdz Muktupāveļiem (Rudzātu apkārtnē).²⁸⁸ (*Skatīt 6. pielikumu*)

5. janvāri Vācu zemessargu daļas, lai saīsinātu frontes līnijas garumu, uzsāka uzbrukumu Rudzātu virzienā, kreisajā flangā Turki – Muktupāveļi līnijā, ar mērķi ieņemt Gulbinku sādžu, kurā pretinieks bija izveidojis labi nocietinātas pozīcijas. Vācu zemessargu artilērija atklāja uguni pa pretinieka galvenajām pozīcijām, kam sekoja zemessargu daļu uzbrukums, pēc ilgstošas cīņas pulksten 9.30 Gulbinku sādža tika ieņemta, saņemot gūstā 29 sarkanarmiešus. Tam sekoja vairāki sarkanarmiešu pretuzbrukumi, no kuriem viens tika vērsts pret Hāna nodaļas ieņemtajām pozīcijām Roženovas pusmuižas teritorijā, taču visi pretuzbrukumi tika veiksmīgi atsisti, todien Vācu zemessargiem zaudējot 2 kritušos.²⁸⁹

Tikmēr Polijas karaspēks bija jau sasniedzis Viškus un 3. Jelgavas pulks ar 9. Rēzeknes pulku bija šķērsojuši Dubnas upi. No 7. līdz 11. janvārim Sarkanā armija uzsāka pretuzbrukumu Višķu rajonā, lai atbalstītu karojošās karaspēka daļas Dienvidlatgalē. Latvijas armija 9. janvārī uzsāka uzbrukumu Ziemeļlatgalē, ieņemot Krāslavu un Varakļānus.²⁹⁰

9. janvārī Vācu zemessargi veica aktīvu izlūku darbību visā savā frontes garumā, tās laikā Hāna nodaļa ieņēma pretinieka sargposteni pie Sumankas sādžas,

---

²⁸⁶Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš*. 153.lpp.

²⁸⁷Bērziņš, V. Bambals, A. *Latvijas Armija.*, 34.lpp.

²⁸⁸Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš.*, 158.lpp.

²⁸⁹LVVA, 1515.f., 1.apr.,736.l.,44.lp.

²⁹⁰Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*, 273.lpp.

kur gūstā saņēma 3 sarkanarmiešus. Tālāk Vācu zemessargu izlūku nodaļas ieņēma Peivelišķu, Rudņiku, Čiganatovu sādžas, tur saņemot 10 gūstekņus. Kreisajā flanga līnijā, lai atbalstītu 2. Ventspils pulka darbību tika izvērsts uzbrukums, kura laikā Bārta nodaļa ieņēma Mālakalnu. Arī 10. janvārī Vācu zemessargi turpināja aktīvu karadarbību visā frontes līnijā, kā rezultātā frontes līnija kreisajā flangā pārvirzījās uz priekšu līnijā Vasiljevki – Vidi – Mālakalni.²⁹¹

11. janvārī, lai sniegtu atbalstu 2. Ventspils pulkam, Vācu zemessargi uzsāka uzbrukumu visā savā kreisajā flangā, Hāna vadītā nodaļa bez cīņas ieņēma Rusiņu sādžu, tai virzoties uz priekšu izrādījās, ka pretinieks ir pametis Kivlenieku un Rudzātu sādžas. Līdz ar to karadarbība Līvānu apkārtnē bija noslēgusies.²⁹² Tikmēr Latvijas armijas karspēka daļas 11. janvārī ieņēma Baltinavu un Viļānus.

Vācu zemessargu karspēka daļu stāvoklis. Vācu zemessargu karspēka daļas Līvānu frontes sektorā bija atradušās gandrīz 4 mēnešus un pēc Latvijas armijas veiktās operācijas 1920. gada 9. janvārī, Vācu zemessargu komandieris Harolds Aleksanders armijas virspavēlniecībai ziņoja par karspēka stāvokli frontē. Minot, ka saslimušo dēļ, dažas karspēka daļas ir zaudējušas pusi sava sastāva, atlikušajiem karavīriem, no kuriem daudzi arī bija slimi, patstāvīgi bija jāatrodas frontes līnijā.

Ilgstoši atrodoties frontes līnijā, karavīri bija fiziski noguruši, depresīvi; viņu vidū valdīja liela spriedze. Cilvēkresursu trūkuma dēļ karavīri nespēja pienācīgi izgulēties, jo vieniem un tiem pašiem karavīriem naktī atkārtoti bija jānododas sardzē, vai jāpatrulē frontes līnijā. Savukārt dienas laikā, neskaitot karadarbību, bija jāstrādā pie aizsardzības pozīciju nostiprināšanas.

Lielākajai daļai karavīru nebija piemērots apģērbs aukstajam klimatam, trūka pienācīgu apavu, tādēļ kājas atradās patstāvīgā mitrumā un aukstumā, kā rezultātā daudzi karavīri slimoja ar saaukstēšanos, reimatismu un nieru slimībām. Utu dēļ, ādas saslimšanas bija pieņēmušas epidēmijas apmērus.

H. Aleksanders savā ziņojumā atzīmēja, ka Vācu zemessargiem, bija jācīnās purvainā un mitrā vidē, kur civiliedzīvotāji dzīvojot „primitīvos mitekļos” un esot neiedomājami netīrīgi, kā arī pieejamā ūdens kvalitāte bija slikta, tādējādi

---

²⁹¹ LVVA, 1515.f., 1.apr.,736.l., 43.lp.

²⁹² LVVA, 1515.f., 1.apr.,736.l., 186.lp.

nehigiēniskā vide palielināja risku saslimt. Viņš arī sūdzējās par faktu, ka viņa karaspēks nesaņēma pienācīgu uzturu ar nepieciešamo kaloriju skaitu, atzīmējot, ka karaspēka rindās ir daudz gados jaunu, augošu karavīru, kuriem pie esošajām slodzēm, bija nepieciešams daudz kalorijām bagātāks uzturs. Piemetot, ka daudziem no šiem karavīriem trūkst pienācīgas militārās apmācības.

Noslēdzot ziņojumu, viņš rakstīja, ka, izpildot uzdoto uzdevumu Līvānu frontē - sasniegt Dubnas līniju, karavīriem nācās pārvietoties apkārtnē, kur nebija ceļu, bet dziļš sniegs, tāpēc karaspēka daļas, bija pārgurušas un pilnībā zaudējušas mobilitāti. Ņemot vērā visu iepriekš uzskaitīto, H. Aleksanders situāciju raksturoja kā kritisku, tādēļ lūdza armijas virspavēlniecību, nekavējoties atsaukt Vācu zemessargus no frontes rezervē, lai karaspēks uz noteiktu laika periodu saņemtu tam pienākošos atpūtu un varētu atjaunot savas kaujas spējas.²⁹³ Jāņem vērā, ka šajā ziņojumā varēja būt pārspīlēts Vācu zemessargu karaspēku daļu stāvoklis, taču tas jebkurā gadījumā iekļāva tās realitātes, ar kurām karavīriem 1920. gada janvārī nācās saskarties Līvānu frontes sektorā.

Neskatoties uz šo H. Aleksandera lūgumu, Vācu zemessargiem tika dotas pavēles turpināt uzbrukumu savā frontes sektorā, ko tie arī veiksmīgi izpildīja, noslēdzot karadarbību Austrumu frontes Līvānu sektorā ar Rudzātu ieņemšanu un tālāk ar 2. Ventpils pulku kreisajā flangā un 9. Rēzeknes pulku labajā flangā, zemessargu daļas virzījās Preiļu virzienā, 21. janvārī Vācu zemessargiem ieņemot Rēzekni.²⁹⁴ Turpmākajā Latgales atbrīvošanas operācijas gaitā Sarkanā armija nespēja izvērst pretošanos un jau 4. februārī Latvijas un Polijas karaspēku kontrolē atradās Latvijas austrumu robeža.²⁹⁵

Lai gan uz pārējo kauju fona Latgales atbrīvošanas operācijas laikā Austrumu frontes Līvānu sektorā nenotika ievērojama karadarbība, kontrolei pār Līvāniem un to apkārtni bija ļoti liela nozīme Dienvidlatgales atbrīvošanā no Sarkanās armijas, galvenokārt pateicoties militāri stratēģiski svarīgajai dzelzceļa līnijai Līvāni – Daugavpils. Pēc Daugavpils ieņemšanas 3. janvārī, caur šo dzelzceļa līniju noritēja patstāvīga vilcienu sastāvu satiksme starp Daugavpili un Krustpili, apgādājot

---

²⁹³ LVVA,6033.f.,1.apr., 57. l., 266.-268.lpp.

²⁹⁴ Peniķis, M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*.2. sējums., 267.lpp.

²⁹⁵ Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*, 273.lpp.

Dienvidlatgalē karojošās latviešu karaspēka daļas, kā arī nedaudz vēlāk caur šo dzelzceļa līniju ar pārtiku tika apgādāts Polijas karaspēks, caur šo pašu dzelzceļa līniju no Atašienes stacijas uz Daugavpils apkārtni 5. janvārī tika nosūtīts 2. Bruņotā divizionā vilciens, kurš poļu karaspēkam sniedza ļoti nozīmīgu atbalstu, kaujās pie Višķiem.²⁹⁶

Ja Līvānu miests un tā apkārtnē nebūtu tikusi ieņemta 1919. gada 3. oktobrī, Latvijas armijas uzbrukums Dienvidlatgalē noritētu daudz lēnākā tempā, jo labi nocietinātā Līvānu apriņķa ieņemšana ziemas apstākļos sagādātu grūtības un Latvijas armija pirmajā operācijas dienā nespētu savienoties ar Polijas armiju, kā arī, ļoti iespējams, uzbrukuma laikā Līvāniem tiktu uzspirdzināts dzelzceļa tilts pār Dubnas upi, līdz ar ko Dienvidlatgales atbrīvošanas sākumposmā nebūtu iespējams efektīvi izmantot dzelzceļa līniju Krustpils – Līvāni – Daugavpils.

***

Pēc Līvānu miesta un tā apkārtnes ieņemšanas 1919. gada 3. oktobrī, miesta apkārtnē, gaidot Sarkanās armijas pretuzbrukumu, bija izvietojies viens 3. Jelgavas pulka bataljons, viens 4. Valmieras pulka bataljons un ziemeļos no Līvāniem aizsargpozīcijas ieņēma Vācu zemessargu karaspēka daļas.

4. oktobra rītā Latvijas armijas karaspēka daļā izdevās sekmīgi atvairīt visus Sarkanās armijas raidītos pretuzbrukumus un izveidot sekojošu frontes līniju: Dunava – Zvonki - Jersika – Šlosberga - Iztekas – Birzāki – Mucenieki- Skrebeļi- Turki – Staledznieki, no kuras lielāka daļu ieņēma Vācu zemessargi.²⁹⁷

8. oktobrī sākoties Bermonta vadīto spēku uzbrukumam Dienvidu frontē, no Līvānu sektora uz Dienvidu fronti tika pārdislocēta lielāka daļa 3. Jelgavas kājnieku pulka un viss 4. Valmieras kājnieku pulks, nododot Vācu zemessargiem visu Līvānu sektora aizsardzību. Tā kā Vācu zemessargiem nepietika karaspēka, lai nodrošinātu

---

²⁹⁶ Ē., Polijas bruņotie vilciens Latvijā un Latvijas bruņoto vilcienu sadarbība ar Polijas armiju 1919.-1920. gadā. Latvijas vēsture. Jaunie un Jaunākie laiki Rīga: Latvijas Universitāte 2010, nr.1, 48.lpp.

²⁹⁷ Apmēram 30 km garumā.

visu frontes līniju, militāri taktisku apsvērumu dēļ zemessargi pameta ieņemtās pozīcijas pie Jersikas un Zvonkiem un izvietojās līnijā Dunava- Šlosberga- Birzāki.

Laika periodā no 1919. gada oktobrim līdz 1919. gada decembra beigām, Līvānu apkārtnē risinājās aktīva abu pušu izlūku darbība, Sarkanās armijas artilērijai zem patstāvīgas uguns turot Vācu zemessargu pozīcijas Birzākos un Muceniekos. Šajā laika periodā Vācu zemessargu Trieciengrupa, izmantojot „Stoßtrupp ” taktiku, veica 3 ļoti veiksmīgus uzbrukumus, kuru laikā tika pārrauta pretinieka frontes līnija, nodarot tam lielus materiāla un dzīvā spēka zaudējumus.

Pēc Bermonta spēku sakaušanas Latvijas armijas virspavēlniecība galveno uzmanību pievērta Latgalei un tās atbrīvošanai no Sarkanās armijas. 30. decembrī Latvija noslēdza vienošanos ar Poliju, kas paredzēja abu pušu militāru sadarbību cīņā pret Sarkano armiju Latgalē. 1920. gada 3. janvāri abu valstu armijas uzsāka militāru operāciju Dienvidlatgalē

Naktī no 2. janvāra uz 3. janvāri uzbrukumu pret Sarkano armiju Līvānu sektorā uzsāka Vācu zemessargi, izpildot tiem virspavēlniecības dotos uzdevumus; jau 11. janvārī Līvānu sektorā esošais Sarkanās armijas 23. un 31. pulks bija sakauts un uzsāka atkāpšanos Preiļu virzienā, līdz ar to karadarbība Līvānu apkārtnē bija beigusies. Latvijas un Polijas armijai gūstot panākumus visā Austrumu frontē, noslēdzot Latgales atbrīvošanu ar Latvijas austrumu frontes sasniegšanu 4. februārī.

Austrumu frontes Līvānu sektorā nenotika izšķirošas kaujas Dienvidlatgales atbrīvošanas laikā, taču no šejienes, bija iespējams izvērst efektīvu uzbrukumu Daugavpils, Preiļu, Rēzeknes virzienā. Lielu nozīmi operācijas gaitā bija dzelzceļa līnijai Krustpils – Līvāni – Daugavpils, cauru kuru noritēja aktīva vilcienu sastāvu kustība, apgādājot Latvijas armijas un Polijas armijas daļas.

Secinājumi

Pēc Cēsu kaujām 1919. gada jūlijā tika uzsākta Latvijas Pagaidu valdības pakļautībā esošo bruņoto spēku reorganizācija, izveidojot vienotu Latvijas armiju. Resursu trūkuma un militāri politisko apstākļu, dēļ Latvijas armijas daļu formēšana turpinājās līdz pat Neatkarības kara beigām. No Latvijas armijas izveidotajām divīzijām vislielākās kaujas spējas 1919. gada vasarā bija Kurzemes divīzijai, kuras karaspēka daļas jūlija mēnesī tika izvietotas cīņai pret Sarkano armiju Austrumu frontē.

Austrumu fronte izveidojās 1919. gada jūnijā mēnesī, kad Padomju Latvijas Sarkanā armija pēc sakāvēm Rīgā un Ziemeļvidzemē, strauji atkāpās uz Latgali, kur tai, pateicoties Cēsu kauju sākumam, izdevās pārgrupēt savus spēkus un nostabilizēt frontes līniju, kura lielākoties palika nemainīga līdz pat Latgales atbrīvošanas operācijai 1920. gada janvārī.

1919. gada augustā Latvijas armijas virspavēlniecībai kļuva skaidrs, ka R. Golca vadītie spēki nepametīs Latvijas teritoriju, kā arī radās pamatotas bažas par gaidāmo R. Golca uzbrukumu Dienvidu frontē. Lai nodrošinātu Dienvidu fronti pret gaidāmo uzbrukumu, bija nepieciešams pārvietot karaspēka daļas no Austrumu frontes, kas bija iespējams vienīgi frontes saīsināšanas gadījumā.

Ievērojami Austrumu frontes garumu palielināja stipri nocietinātā Līvānu apkārtnē, kurai arī bija militāri stratēģiska nozīme, tādēļ Latvijas armijas virspavēlniecība īsā laikā izstrādāja uzbrukuma plānu, kurš paredzēja Līvānu miesta un tā apkārtnes ieņemšanu. Par uzbrukuma sākumu laiku tika noteikts 26. augusts, plāns paredzēja 4.Valmieras, 2.Ventspils un 3. Jelgavas pulkam vienlaikus uzsākt uzbrukumu Līvāniem, kur tiktu ielenkts un iznīcināts 15. armijas 1. latviešu strēlnieku pulks.

Jau pašā operācijas sākumā radās dažādas problēmas, kas ietekmēja uzbrukuma gaitu. Pēc 2 dienu ilgām cīņām neviens no pulkiem nebija izpildījis tiem uzdoto; karavīri bija pārguruši un neēduši, kā arī atradās zem patstāvīgas ložmetēju un artilērijas uguns. Neskatoties uz to, J. Balodis vēlējās turpināt uzbrukumu, kurš arī S1.

strēlnieku pulks neuzsāktu pretuzbrukumu, padarot situāciju kritisku, kā rezultātā J. Balodis, deva pavēli pulkiem atkāpties uz sākotnējām pozīcijām.

Pirmā liela mēroga Latvijas armijas militārā operācija Līvānu apkārtnē bija neveiksmīga, jo uzbrukuma plānošana un īstenošana notika lielā steigā, karaspēkam netika dots laiks, lai sagatavotos. Uzbrukuma plānošanas gaitā netika ņemti vairāki svarīgi faktori, pats galvenais nebija noteikts pareizs nepieciešamā karaspēka daudzums, lai uzbrukumu varētu veiksmīgi īstenot.

Neplānotus panākumus guva 3. Jelgavas kājnieku pulks, kurš, nesaskaroties ar gaidīto pretestību un koordinējot savu darbību ar Lietuvas armiju, jau 30. augustā atbrīvoja Daugavas kreiso krastu no Sarkanās armijas.

Pēc neveiksmīgā uzbrukuma Līvāniem, Latvijas armijas virspavēlniecības galvenā uzmanība tika pievērsta Dienvidu frontei un tās aizsardzības stiprināšanai, jo 26. augustā Golca – Bermonta, karaspēks bija pametis Jelgavas apkārtni un izvietojies pie Olaines. Visu septembra mēnesi un oktobra sākumu no Austrumu frontes uz Dienvidu fronti tika pārvilkts bruņojums un Latvijas armijas karaspēka daļas.

1919. gadā visu septembra mēnesi Austrumu frontes Līvānu sektorā, Daugavas labajā krastā, norisinājās aktīva karadarbība, Sarkanajai armijai pastāvīgi izmantojot artilēriju; neitrālajā zonā noritēja aktīvā izlūku darbība, kas bieži beidzās ar sadursmēm. Septembra vidū Līvānu sektorā abās pusēs notika karaspēka izmaiņas, sarkanie latviešu strēlnieku pulki tika nosūtīti uz citām frontēm, savukārt to vietu ieņēma daudz vājāki krievu pulki. 19. septembrī 4. Valmieras kājnieku pulku pilnībā nomainīja Vācu zemessargi, kuri uzreiz pēc ierašanās frontē izvērta aktīvu darbību. Izmaiņas abus pušu karaspēkos spēku samēra ziņā bija nākušas par labu Latvijas armijai.

1919. gada septembrī karaspēka daļas Austrumu frontē bija labi apgādātas ar pārtiku, kā arī labi apbruņotas ar vieglajiem kājnieku ieročiem. Iestājoties aukstākam laikam, vislielākās problēmas radīja siltā apģērba trūkums, jo ar piemērotu apģērbu nodrošināta bija mazāk nekā puse karavīru. Neskatoties uz trūcīgajiem apstākļiem, Līvānu frontes sektorā esošo karaspēku daļu kaujas spējas varēja vērtēt kā labas.

1919. gada 1. oktobrī 3. Jelgavas kājnieku pulka komandieris J.Dombrovskis pēc informācijas iegūšanas par karaspēka izmaiņām 15. armijā, posmā no Jersikas līdz Līksnai, pats pēc savas iniciatīvās izstrādāja uzbrukuma plānu Līvāniem, kurš tika saskaņots ar Austrumu frontes virspavēlnieku J. Balodi, kurš savukārt par to neinformēja armijas virspavēlniecību. Uzbrukums tika sākts 3. oktobrī pulksten 3.00, tajā piedaloties 3. Jelgavas kājnieku pulkam un Vācu zemessargiem. 3. Jelgavas pulks forsēja Daugavu divās vietās un pulksten 19.00 ieņēma Līvānu miestu un tā apkārtni, neļaujot pretiniekam uzspriecināt tiltus pār Dubnas upi.

Pēc miesta ieņemšanas tika ievērojami saīsināta Austrumu fronte, kas ļāva pēc 8. oktobra Bermonta veiktā uzbrukumā uz Dienvidu fronti nosūtīt 4.Valmieras un 3. Jelgavas kājnieku pulku. Ieņemot Līvānus, Latvijas armijas kontrolē nonāca stratēģiski svarīgā dzelzceļa līnija Rīga – Krustpils – Daugavpils.

Oktobra pirmajā pusē visu Līvānu sektora frontes līniju 30 km garumā pārņēma Vācu zemessargi. Visaktīvākā karadarbība norisinājās pie Birzākiem un Muceniekiem, abas sādžas un pie tām izvietotās pozīcijas atradās zem pastāvīgas, sarkanarmiešu artilērijas uguns, kā arī Līvānu sektorā gandrīz katru dienu norisinājās aktīva karadarbība.

Laika periodā no 1919. gada oktobra līdz decembrim, Vācu zemessargu Trieciengrupa, veica 3 ievērojamus uzbrukumus, kuru rezultāta Sarkanajai armijai tika nodarīti lieli dzīvā spēka un materiāla zaudējumi.

1920. gada janvārī, sākoties Latgales atbrīvošanas operācijai, Sarkanās armijas karaspēka daļās Līvānu sektorā tika sakautas 11 dienu laikā, līdz ar to karadarbība Līvānu apkārtnē, bija noslēgusies. Lai gan operācijas laikā tur nenorisinājās ievērojamas kaujas, Latvijas armijai kontrole pār Līvāniem un to apkārtni bija svarīga, galvenokārt dēļ dzelzceļa līnijas Rīga - Krustpils – Daugavpils, cauru kuru pēc tam, kad Polijas armija ieņēma Daugavpili, noritēja aktīva vilcienu satiksme, pateicoties kurai tika apgādātas Dienvidlatgalē karojušās Latvijas armijas karaspēka daļās un vēlāk Polijas armija.

Izmantotie avoti un literatūra

Avoti

1.Arhīvu materiāls

1) Nacionālais arhīvs, Latvijas Valsts vēstures arhīvs (NA LVVA)

- LVVA,1491.f.(3.Jelgavas kājnieku pulks).,1.apr., 1., 36.l. Pulka komandiera pavēļu noraksti
- LVVA,1491.f.,1.apr.,72.l.
- LVVA,1491.f.,1.apr., 337.l. Ziņas par sastāvu un apbruņojumu
- LVVA,1491.f.,1.apr.,338.l.Frontes ziņas, ziņas par personāla sastāvu apbruņojumu
- LVVA,1491.f.,1.apr.,341.l. Ziņojumu un telefonogrammas par frontes stāvokli: Kaujas rajonu shēmas
- LVVA,1491.f.,1.apr.,586.l. Kurzemes divīzijas kaujas rajona priekšnieka slepenās pavēles un ziņas par frontes dislokāciju
- LVVA,1491.f.,1.apr.,590.l.Frontes ziņojumi
- LVVA,1491.f.,1.apr.,1990.l. Operatīvie ziņojumi un telefonogrammas Kurzemes kaujas rajona priekšniekam, pulku komandieriem un par stāvokli frontē, kaujas darbību.
- LVVA,1491.f.,1.apr., 1992. 3.Jelgavas kājnieku pulka kaujas apraksti
- LVVA,1491.f.,1.apr.,1995.l. Kaujas pavēles
- LVVA,1491.f.,1.apr.,1996.l. Lauka tiesa

- LVVA,1515.f.(Kurzemes divīzijas pārvalde), 1.apr., 1., 239.l.
- LVVA,1515.f.,1.apr.,461.l.
- LVVA,1515.f.,1.apr., 736.l.
- LVVA,1515.f.,1.apr., 1081.l. Kurzemes divīzijas priekšnieka Armijas apgādības priekšnieka pavēļu noraksti
- LVVA,1515.f.,1.apr., 1582.l. Sarakstīšanās un divīzijas štāba komandanta paziņojumi par frontes pārnācējiem un gūstekņiem, sarkanarmiešu nostūtīšana uz Daugavgrīvas koncentrācijas nometni.
- LVVA,1515.f.,1.apr., 1675.l. Austrumfrontes virspavēlnieka pavēles
- LVVA,1515.f.,1.apr.,1676.l. Rīkojumi no Kurzemes štāba priekšnieka, noraksti

- LVVA,6033.f.(Kara vēstures komisija),1.apr., 55.l.Sarkanās armijas dislokācija laikā no 1919. g.15.sept.-1.okt.
- LVVA,6033.f.,1.apr.,57.l.Izlūkošanas ziņojumi par Sarkanās armijas sastāvu bruņojumu
- LVVA,6033.f.,1.apr.,107.l. Armijas virspavēlnieka pavēles 1919.-1921.g
- LVVA,6033.f.,1.apr.,108.l. Austrumfrontes pavēlnieka pavēles 1919. g.
- LVVA,6033.f.,1.apr.,186.l.Kurzemes divīzijas štāba kaujas darbību apraksts 1919.-1920.
- LVVA,6033.f.,1.apr.,188.l. 3.Jelgavas kājnieku pulka kaujas darbību apraksts
- LVVA,6033.f.,1.apr.,296.l. Pārskats par Daugavpils kara apriņķa darbību pārvaldes noorganizēšanu, darbību 1919.-1920.g
- LVVA,6033.f.,1.apr., 347.l.

2.Preses materiāli

- Jēkabpils Vēstnesis, Nr.43. (25.10.1934) *Līvānu atbrīvošanas vēsture*
- Jēkabpils Vēstnesis, Nr.47. (22.11.1934) *Līvānu atbrīvošanas vēsture*

II Literatūra

1. *3. Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16.aug. -1929. g. 16.aug.* Rīga: 3. Jelgavas kājnieku pulks, 1929,267.lpp.
2. *4.Valmieras kājnieku vēsture 1919.-1929..* Rīga: Valters un Rapa,1929, 465.lpp.
3. Andersons E. *Latvijas Vēsture 1914-1920.* B. Wahlstörms Bokindustri AB,Stockholm 1967,754.lpp.
4. Bērziņš, V. Bambals, A. *Latvijas Armija.* Rīga: Zinātne, 1991,107.lpp
5. Bērziņš, V. *20. gadsimta Latvijas vēsture 2. Daļa.* Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2003, 1017.lpp.
6. Bērziņš P. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920,* Rīga: Gulbis, 1928,135.lpp.
7. Ciganovs, J.,*Latvijas armija intendantūras dienestu darbība Neatkarības kara laikā: 1918.-1920. gads.* Latvijas Kara muzeja gadagrāmata XIV,
8. Citino, Robert. "The International History Review." *The International History Review*, vol. 13, no. 4, 1991, 839–841.pp. Pieejams www.jstor.org/stable/40106512. (Resurss aplūkots 10.05.2017)

9. Gelderiņš, Ē. Kājnieku Apbruņojums Latvijas atbrīvošanās cīņās. *Latvijas Kara muzeja gadagrāmata X sēj.* Rīga: Latvijas Kara muzejs, 2009, 223.–257.
10. Ekmane, B. No Latvijas Pagaidu valdības 1918.-1919. gada sēžu protokoliem: ar valsts aizsardzību saistītie jautājumi *Latvijas Kara muzeja gadagrāmata XIII sēj.* Rīga: Latvijas Kara muzejs, 2012, 169.-183.lpp.
11. Jēkabsons, Ē., Dienvidlatgales atbrīvošana 1920, gadā militārās operācijas norise, Latvijas Zinātņu akadēmijas Vēstnesis. 2000, 30 – 42.lpp.
12. Jēkabsons, Ē., Sievietes un bruņotie spēki Latvijas Neatkarības kara laikā (1919 -1920), *Latvijas vēsture. Jaunie un Jaunākie laiki:* 2012, Nr. 3, 20-39.lpp.
13. Jēkabsons Ē., Piesardzīgā draudzība: Latvijas un Polijas attiecības 1919. un 1920. gadā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007, 244 lpp
14. Jēkabsons, Ē., Polijas bruņotie vilcieni Latvijā un Latvijas bruņoto vilcienu sadarbība ar Polijas armiju 1919.-1920. gadā. Latvijas vēsture. Jaunie un Jaunākie laiki Rīga: Latvijas Universitāte 2010, nr.1, 45.- 53.lpp.
15. Jēkabsons, Ē., Latvijas Valstiskuma Militārpolitiskā Izveide un Nostiprināšanās (1918-1920) /red. Jundzis T. *Latvieši un Latvija 2.sējums Valstiskums Latvijā un Latvijas Valsts Izcīnītā un Zaudētā.* Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija. 2013,261.-282.lpp.
16. Jēkabsons, Ē. Stāvoklis Latvijā Pēc Cēsu Kaujām: Sabiedroto Misijas Vadības un Vācu Pavēlniecības Sarunas 1919. gada 19. jūlijā Vintapos pie Olaines. Latvijas Arhīvi Nr. ¾: Rīga 2016. 87.-106.lpp.
17. Jēkabsons, E. *Latvijas Neatkarības karš 1918.-1920.Gadā: Galveno Militārpolitisko norišu Atspoguļojums Historiogrāfijā,* Latvijas Valstiskumam 90. Latvijas valsts neatkarības ideja un realizācija, Latvijas Vēstures institūta apgāds, 2010, 20.- 44.lpp.
18. Peniķis, M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture.*2. sējums. Daugavas Vanagu Apvienība Linkolnā 1962,475.lpp.
19. Radziņš, P. *Latvijas atbrīvošanas karš.* Rīga: Avots, 1990,246.lpp.
20. Roženšteins, H. Latvijas armija 20 gados. Rīga: Armijas štāba Apmācības daļa, 1940. 453.lpp.
21. Šiliņš, J., *Padomju Latvijas Militārā un Politiskā attīstība (1918. gada decembris – 1919. gada jūnijs):* Latvijas Universitāte 2012, 39.lpp.
22. Šilins, J., Padomju Latvijas armijas skaitliskais sastāvs un tā izmaiņas no 1919. gada janvāra līdz jūnijam/ sast. Ciganovs J. *Latvijas Kara muzeja Gadagrāmata. XI sēj.* Rīga: Latvijas Kara muzejs, 2010, 30.-39.lpp.

III Uzziņu literatūra

1. Antēna, I. Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri: biogrāfiska vārdnīca. Rīga: Jāņa Sēta, 1995, 613 lpp.
2. Jēkabsons, Ē., Ščerbinskis, V. (sast.) *Latvijas armijas augstākie virsnieki 1918.-1940. Biogrāfiska vārdnīca*. Rīga, 1998, 527.lpp.
3. Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*, Rīga: Preses Nams, 1999, 400.lpp
4. Līvānu civilās aizsardzības plāns, 2009. Pieejams 52.lpp.

Pielikumi

1.Pielikums

Līvāni²⁹⁸

²⁹⁸Pieejama: [https://en.wikipedia.org/wiki/Dubna_\(Daugava\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Dubna_(Daugava)) (skatīts 10.05.2017)

2. Pielikums

Līvānu miests

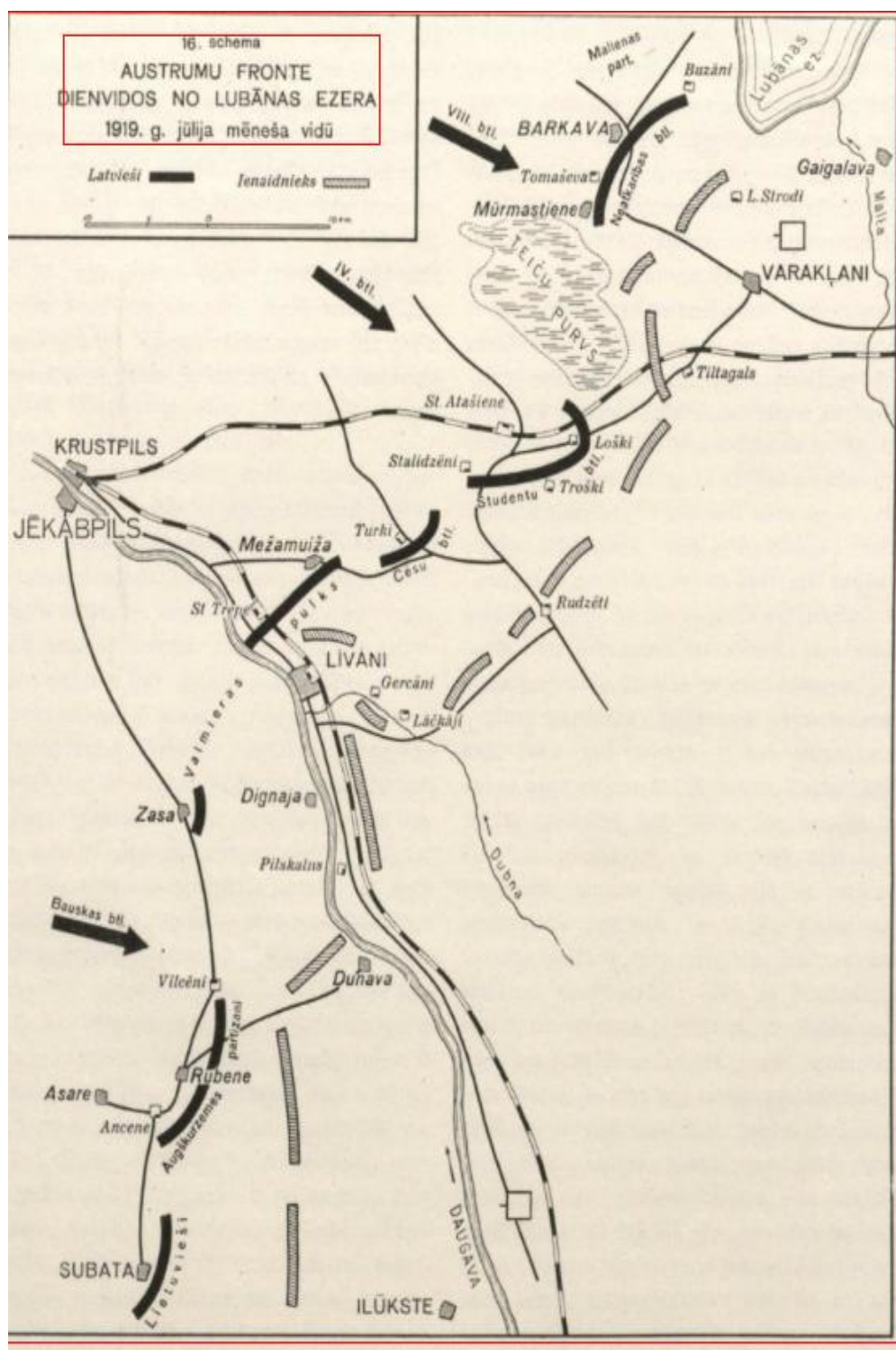
(LVVA,1491.f.,1.apr.149.1.lp)

3.Pielikums

Austrumu fronte 1919. gada jūlija mēnesī

(Roženšteins, H. Latvijas armija 20 gados. Rīga: Armijas štāba Apmācības daļa, 1940. 154.lpp)

4.Pielikums

Kaujas pavēlē uzbrukumam Līvāniem

(LVVA, 6033.f.,1.apr., 342.l.15.lp.)

Slepeni.

Frontē, 24. VII.19.

Kaujas pavēle

Austrumu frontes karaspēkam

Nr.5

I. Ziņas par pretinieka frontes stāvokli izsūtītas atsevišķi.

II. Austrumfrontes karaspēka daļām pavēlēts 26. VII.19. pāriet uzbrukumā Liwenhof un Mutiniku virzienos un ieņemt jaunu frontes līniju: Mutiniki – Postje Lojen – Batraki-Istaki-Zargrad.

Priekš šī uzdevuma izpildīšanas pavēlu:

1) IV Valmieras kājnieku pulkam zem pulkveža leitnanta Jansona vadības : a) 6 rotas un vienas baterijas un vienas smagās baterijas pāriet uzbrukumā: Weigur- Liwenhof – Zargrad un Loot- Szkerebeli- Drajnai – Jaunsem – Isalnieki- Vw.Istak un apcietināties uz līnijas : Zargrad –Istak –Batrak (ieskaitot).

Kreisam spārnam , kas iet pa ceļu Loot – Szkerebeli- Drjani – Jaunsem- Isalniki- Vw. Istak uzturēt ciešus sakarus pa kreisi ar II Ventspils kājnieku pulku.

Uzbrukumu iesākt 26.VIII. 3.00 līnijas Weigur – Langschty-Diwen –Skerebeli

Artilerijai atbalstīt kājniekus pēc pulkveža – leitnanta Jansona aizrādījumiem.

b) 2 Valmieras pulka rotām palikt Loot- Turki sādžās rezervē , Ventspils pulka komandiera rīcībā.

2) II Ventspils kājnieku pulkam zem pulkvežaleitnanta Puriņa vadības : a) trīs rotas un divi vieglie lielgabali (virsleitnanta Dombrovska baterija) pāriet uzbrukumā virzienā: Stjeki-Ingels-Molņiki-Schwyrksty-Mutiniki-Batrak un pēc Liwenhof un Mutiniku rajona ieņemšanas apcietināties uz līnijas Mutiniki-Postje Lojen- Batrak (izslēdzot)

Uzbrukumu sākt 26.VIII. 19.ar aprēķinu sasniegt līniju Mutiniki- Wymenisch plkst. 5 no rīta. Labā spārna nodaļai uzturēt ciešus sakarus ar Valmieras pulku.

b) Priekš grupas a) kreisā spārna aizsargāšanas ieņemt līniju: Troschki- Stejki- Welkma –Wykavniki-Rusina ar spēkiem pēc pulka komandiera ieskatiem, saskaņā ar grupas a) uz priekšu virzīšanos.

Grupai b) demonstrēt uzbrukumu Rusaty virzienā.

c) Pārpalikušām pulka rotām aizsargāt ieņemto līniju : sākot no Troschki- Loschki uz ziemeļiem un demonstrēt uzbrukumu Talty Gola virzienā ar otra bruņotā vilciena palīdzību.

3) III Jelgavas kājnieku pulkam zem kapteiņa Dombrovska vadības pārceļt pār Daugavu Justin – Murnik rajonā vienu rotu un ja iespējams , vairāk. Pārceļšanās šakt 26. VIII. 19.plkst. 3 no rīta . Pēc pārceļšanās nodaļai sasniegt dzelzceļu, izpostīt telefona satiksmi, dzelzceļa sliedes un šoseju. Pēc tam ieņemt Zargradas staciju un miestu, lai pārtrauktu pretinieka satiksmi ar Daugavpili un saceltu aizmugurē paniku.

Priekš pārceļšanās nodrošināšanas vajadzīgs ieņemt Podunaj rajonu.

1.Valmieras pulka baterijas posmam turēt zem uguns ceļus no Liwenhof līdz Zargardei un vajadzības gadījumā pabalstīt karaspēku daļu pārceļšanos pār Daugavu.

Bruņotajam automobilim „Zemgalietim” zem virsleitnanta Dzeguze vadības un ložmetēju eskadrona posma no I kavalērijas divizona ar 37 mm tranšeju lielgabaliem no kreisā Daugavas krasta pabalstīt uzbrukumu pēc kapteiņa Dombrovska aizrādījumiem.

4) Bruņotam divizionam

a) Bruņotam automobilim „Zemgalietim” palikt kapteiņa Dombrovska rīcībā.

b) Pirmajam bruņotam vilcienam pabalstīt uzbrukumu Liwenhofa virzienā, stājoties skarā ar Valmieras pulka komandieri.

c) Otru bruņotu vilcienu turēt Borchu stacijas rajonā un rīkoties pēc Ventspils pulka komandieri aizrādījumiem.

5) I Liepājas pulkam ar virsleitnanta Wagara bateriju zem pulkveža – leitnanta Gailīša vadības aizsargāt līdz šim ieņemot līniju un 26.VIII 19.plkst. 3 no rīta izsūtīt pastiprinātas izlūku nodaļas Warklany un Talty Golla virzīenos.

6) Uzbrūkošo kolonnu galvenais uzdevums ir apiet ienaidnieku Liwenhofa rajonā, atgriezt atkāpšanās ceļus un viņu iznīcināt.

7) Priekš sazināšanās savā starpā lietot sekojošus signālus divas baltas raķetes , izlaist ātri vienu pakaļ otrai , nozīmē „ Mēs esam šeit” Viena sarkana : „Ienaidnieks uzbrūk”. Viena sarkana un tūlīt sekojoša balta: „ Mēs nevaram virzīties uz priekšu”. Divas sarkanas, viena pēc otras izlaistas „ Ienaidnieks atkāpjas””.

8) Frontes sanitārais vilciens atradīsies Trepenhofa stacijā.

- 9) Pulka komandierim organizēt sanitārais palīdzības sniegšanu.
- 10) Es atradīšos Trepenhofa stacijā. Turpat stāvēs rezervē manā rīcībā trīs no Rīgas atsūtītās Latgales divīzijas rotas.
- 11) Priekš sakaru uzturēšanas ar mani nosūtīt manā rīcībā Trepenhofa stacijā no Valmieras un Ventpils pulkiem pa divi jātnieki no katra.
- 12) Mani vietnieki: pulkvedis – leitnants Laimiņš un pulkvedis-leitnants Jansons

Austurfrontes Pavēlnieks

Pulkvedis Balodis

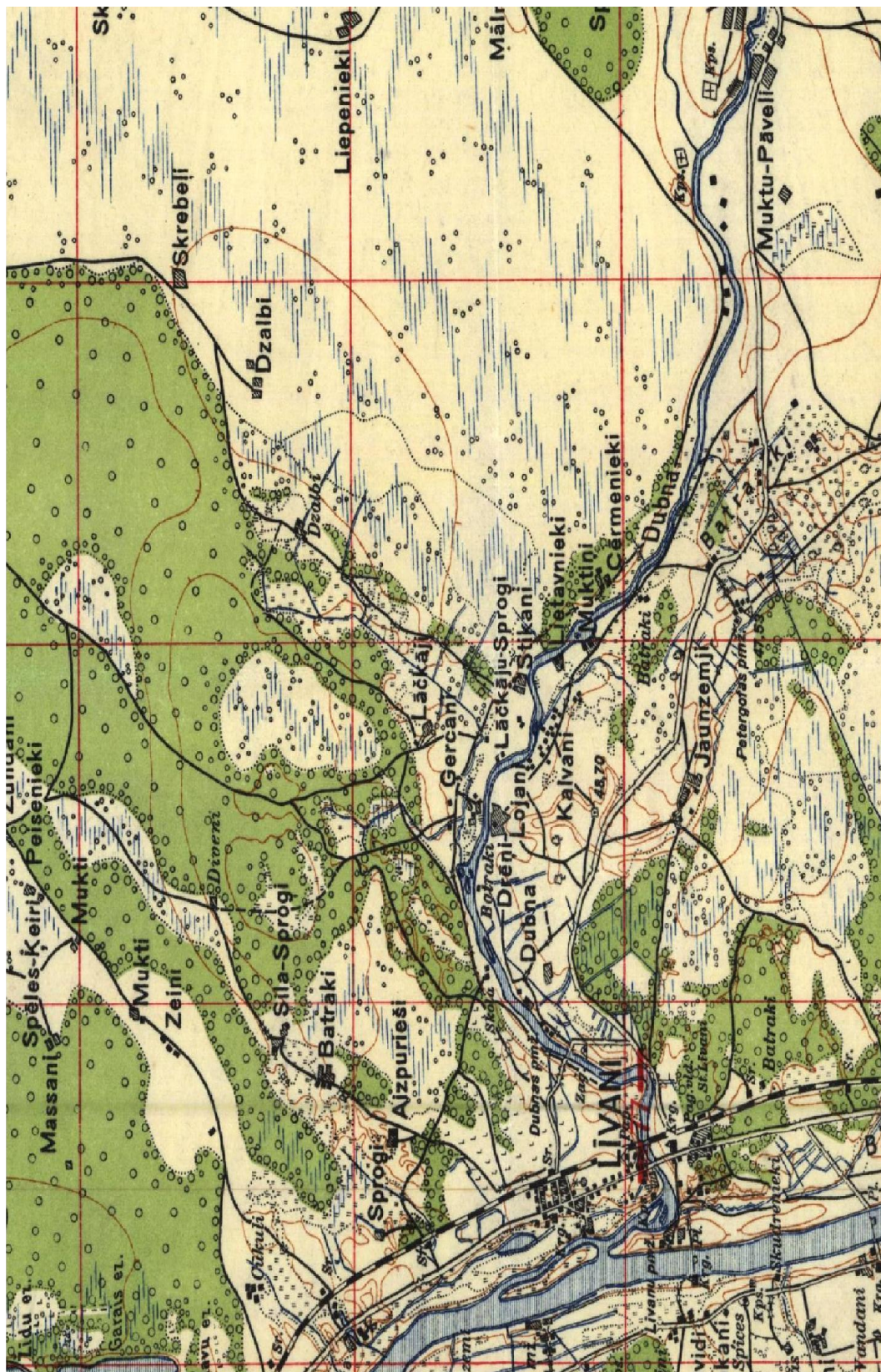
Štāba Priekšnieks

Pulkvedis Leitnants Laimiņš.

5.Pielikums

4.Valmieras pulka darbības rajons

(Ģeod.- Top.daļ.pag.izdev.1925. g.)

6.Pielikums

2.Ventpils kājnieku pulka darbības rajons

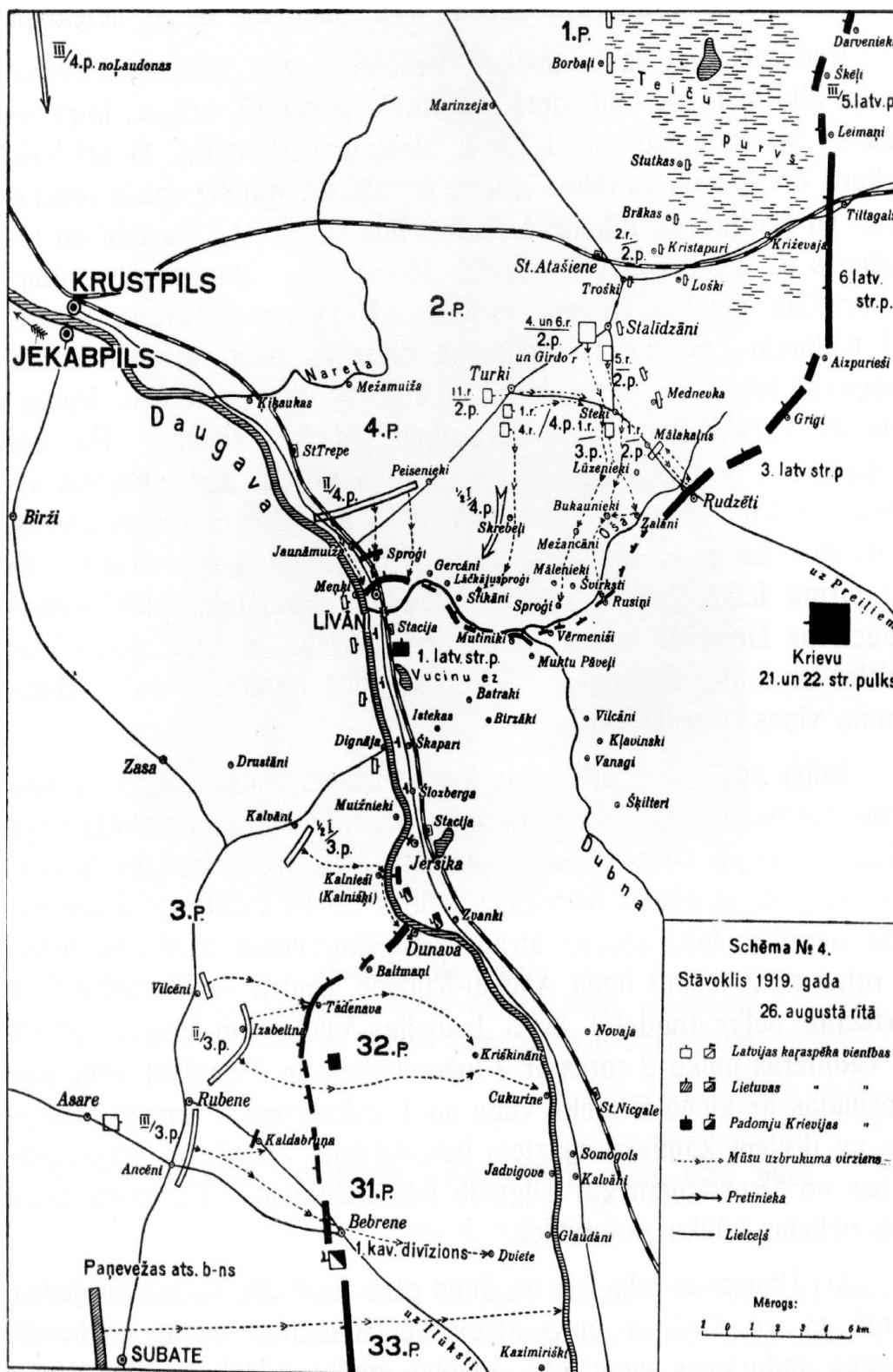
(Ģeod.- Top.daļ.pag.izdev.1925. g.)

7.Pielikums

Uzbrukuma gaita Līvāniem un to apkārtnē 26.-30. Augusts

(Peniķis, M. *Latvijas Atbrīvošanas Kara Vēsture*.2. sējums. Daugavas Vanagu Apvienība Linkolnā 1962)

8.Pielikums

Līvānu Svētā Ercenģela Miķeļa Romas katoļu baznīca 1920. gads.

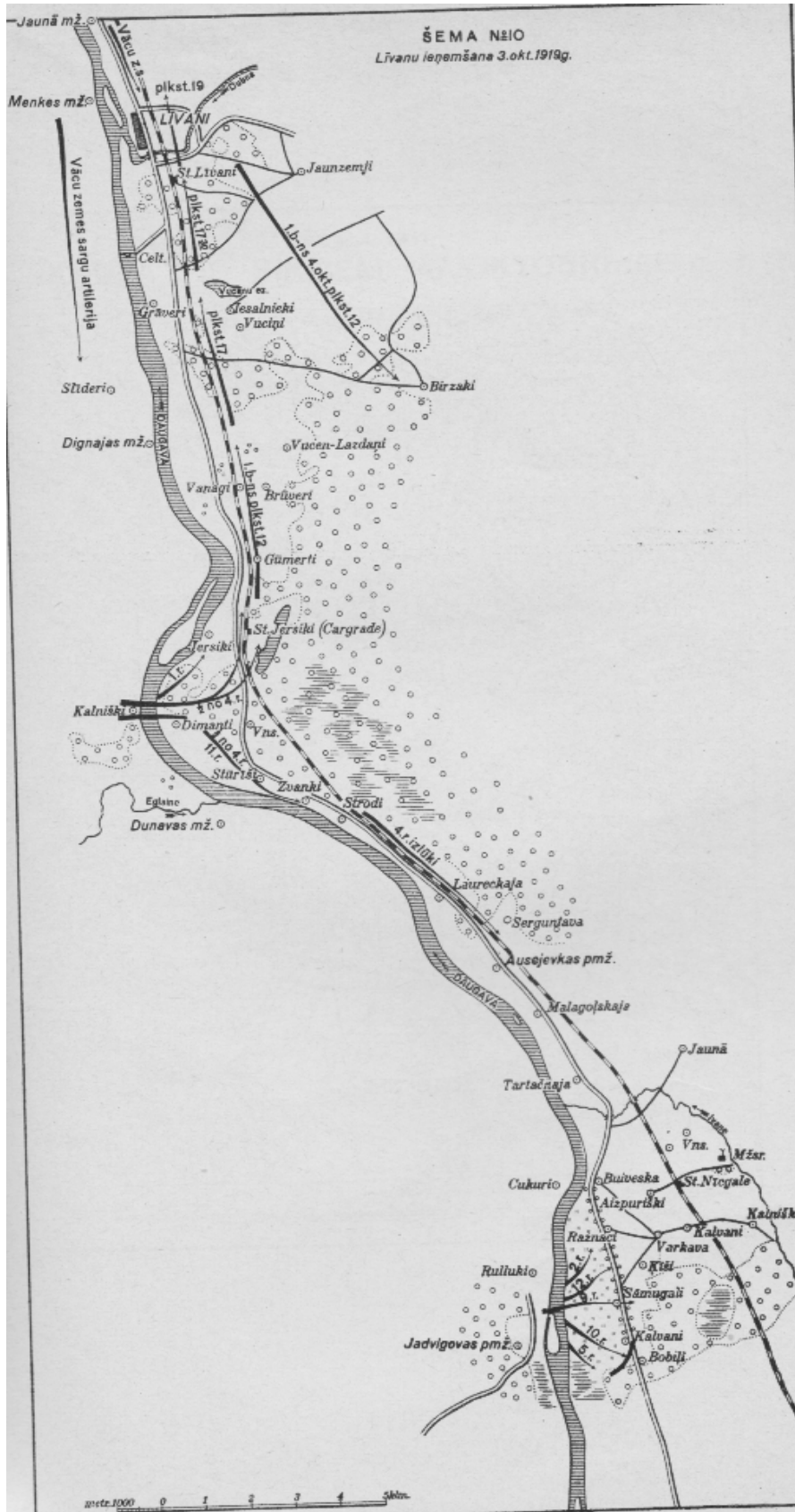
Orīģināls: Glabājas Kārļa Bogdāna kolekcijā

9. Pielikums

3. Jelgavas kājnieku pulka uzbrukuma virzieni 3. oktobrī

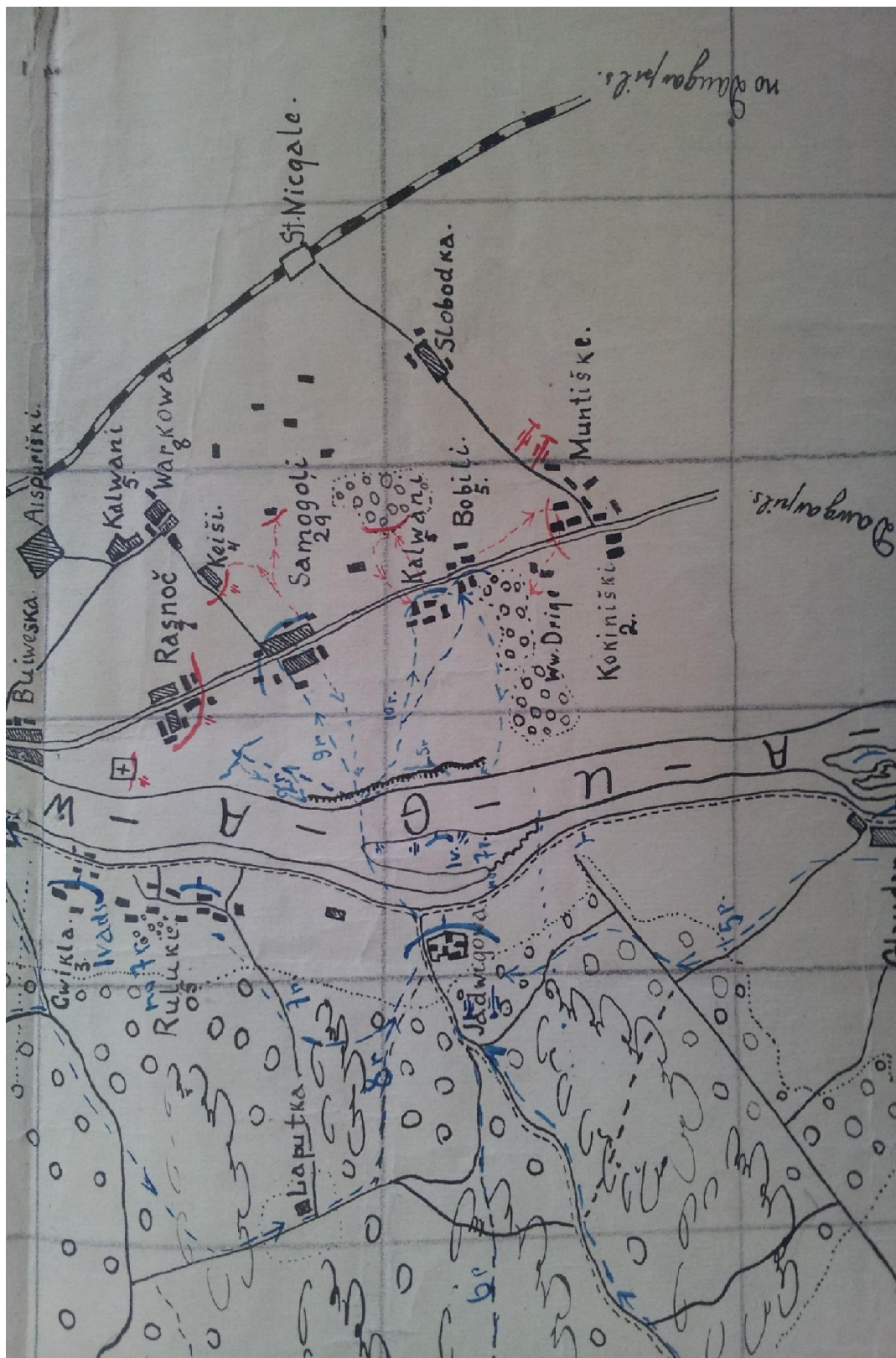
(3. Jelgavas kājnieku pulks 1919. g. 16. aug. -1929. g. 16. aug. Rīga: 3. Jelgavas kājnieku pulks, 1929.)

10.Pielikums

3.Jelgavas kājnieku pulka 2.bataljona darbības rajons

(LVVA,1491.f.,apr.,1.,1990.l.,81.lp.)

11.Pielikums

9.rota Somogola sādža

(LVVA,1491.f.,apr.,1.,1990.l.)

12.Pielikums

Līvānu šosejas un dzelzceļa tilti 20. Gados

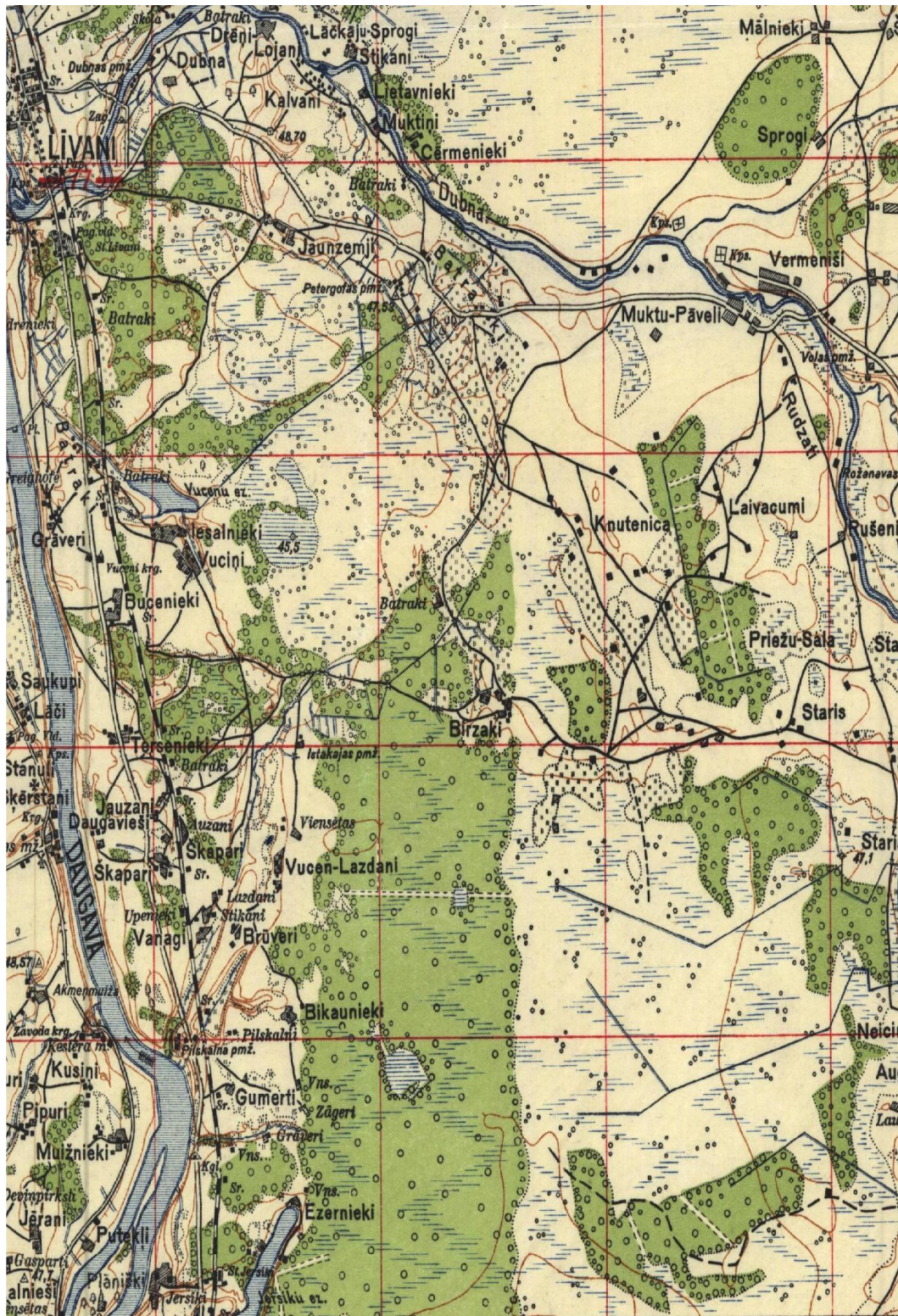
Orīnāls: glabājas Baltijas Centrālās bibliotēkas kolekcijā

13.Pielikums

Vācu zemessargu darbības rajons

(Ģeod.- Top.daļ.pag.izdev.1925. g.)

14.Pielikums

Kaujas pavēle uzbrukuma Dienvidlatgalē

(LVVA, 6033.f.,1.apr.,107.l.,115.lp.)

Kurzemes divīzijas komandierim

29. decembrī

Naktī no 3. Uz 3.jam 1920. gadā mums, kopā ar poļiem jāiesāk uzbrukums lieliniekiem , lai mēs varētu ieņemt Dvinsku. 1.lpp.

Uzbrukuma plāns sekojošs:

1) Poļu karspēks pāreis Daugavu trīs vietās uz rītiem no Dvinskas, 1 pie drissas – lai pārāutu dzelzceļu

2.) Rozališek rajonāna – galvenais spēks, kurš ies uz Viški stacijas Dubna un 3) Gut Lassen rajonā – lai ieņemtu Dvinsku no ziemeļu puses . No rīta 3 . janvāri Dvinskas rajonā iesāksies stipra artilērijas uguns no smagām baterijām.

2) Kurzemes divīzijas III Jelgavas un 9 Rēzeknes pulka uzdevums

a) Naktī no 2. Uz 3. Jan, pilnīgi noslēpti no leišiem pāriet Daugavu uz ziemeļiem no Kazimieriški un vienam paša labā spārna bataljonam dot uzdevumu iet gar Daugavas labo krastu uz Dvinskas pusi ar mērķi ieņemt labo Dauvas krastu un neielāist leišus pār Daugavu pāri, bataljonam meklēt satiksmi ar poļu karaspēku starp Ljubester ezeru un Ekserzīrplate: poļi par to laiku turēs zem smagas artilērijas uguns labo Daugavas krastu un pašu Daugavu , lai leiši nevarētu pāriet pār Daugavu starp Lujjbester ezeru un Dvinsku.

b) Lai uz Dvinskas pusi ejošam bataljonam nodrošinātu muguru, tad Jums vajadzīgs vienu bataljonu aizbīdīt Korčnarskoje = Motvani – Ratniki rajonā.

D) Galveno uzbrukumu ar 2-3 bataljoniem un bateriju izdarīt virzienā Dvieten – Kolub – Dubnas upe – Strodišku rajonā , uzbrukumu arī iesākt naktī.

Ar vienu bataljonu pāriet Daugavu Dunavas rajonā un ieņemt Dubnas upes kreiso krastu Mačino rajonā

C) Landesvēram ieņemt Dubnas kreiso krastu Muktupāvēlu- Škilteru rajonu ieslēdzot.

Tātad no mūsu puses pirmās operācijas mērķis ieņemt Dubnas upi, iesākt no rajona Brami STRODIŠKI kur stāties pilnīgā sakarā ar poļu karaspēku, kurš ieņems līniju Bramani- Strodiški caur staciju Dubna - Škeltovo, Drissas ezers Kreslavka.

3) Pie poļu grupas komandiera gerāļa Smilga atradīsies mūsu operatīvās daļas virsnieks pulkvedis Veiss, kurš Jums dos operatīvus aizrādījumus priekš kopējās darbības, visi caur viņu no Ģenerāļa Smiglija dotie aizrādījumi Jums ir jāizpilda.

4) Leiši grib visādā ziņā Dvinksu ieņemt un sev paturēt Tādēļ visa operācija jātur pilnīga noslēpumā no leišiem un jāpieņem visi līdzekļi, lai leiši nekādā ziņā netiktu uz Daugavas labā krasta.

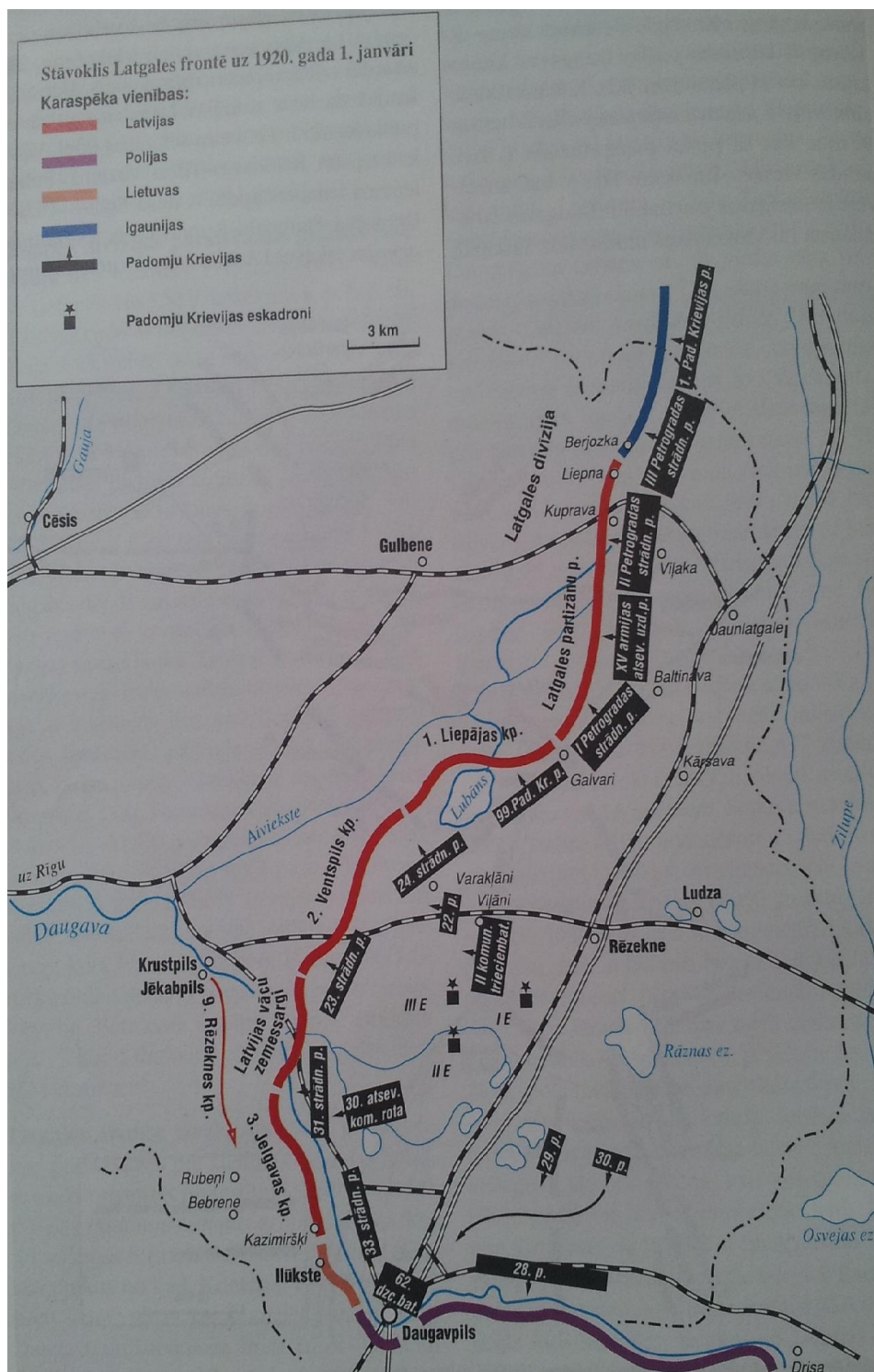
5) Par operācijas laiku Jums vajag savu štābu pārcelt tuvāki pie frontes un nodibināt vislabākos sakarus ar III un 9. Pulkiem un ar poļiem.

Armijas virspavēlnieka Štāba priekšnieks Ģenerāļstabā Pulkvedis Radziņš

15. Pielikums

Stāvoklis Latgales frontē – 1920. g. 1. janvāri

(Pētersone I. *Latvijas brīvības cīņas 1918-1920*, Rīga: Preses Nams, 1999, 168.lpp.)

Bakalaura darbs „Latvijas armijas darbība 1919. g. vasarā – 1920. g. februārī: karadarbība Līvānu apkārtnē” izstrādāts LU Vēstures un filozofijas fakultātē Vēstures un arheoloģijas nodaļā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Reinis Mālnieks / / 29.05.2017.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai:

Vadītājs: Dr. hist., profesors Ēriks Jēkabsons, / / 29.05.2017.

Recenzents: Dr.hist., doc. Jānis Ķeruss

Darbs iesniegts Vēstures un filozofijas fakultātē 29.05.2017.

Studiju metodiķe: Sigita Šnē

Darbs aizstāvēts Bakalaura studiju programmas “Vēsture” gala pārbaudījumu komisijas sēdē

____.____.2017. prot. Nr. _____, vērtējums _____

Komisijas sekretārs: _____ /doc. J.Ķeruss/